

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

M.A.İbrahim SARIAY

Yüksek Lisans Tezi

**GÜNEY KORE KALKINMA MODELİ, GÜNEY KORE
DEVLETİ'NİN KALKINMADAKİ ROLÜ VE ÖRNEK BİR
ÜLKE OLARAK TÜRKİYE'YE UYGULANABİLİRLİLİĞİ**

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç. Dr. Abdulvahap BAYDAŞ

2006 M.A.İbrahim SARIAY GÜNEY KORE KALKINMA MODELİ,
GÜNEY KORE DEVLETİ'NİN KALKINMADAKİ ROLÜ VE
ÖRNEK BİR ÜLKE OLARAK TÜRKİYE'YE UYGULANABİLİRLİLİĞİ

Y. LİSANS TEZİ

KIRIKKALE – 2006

**KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI**

M. A. İBRAHİM SARIAY

**GÜNEY KORE KALKINMA MODELİ, GÜNEY KORE DEVLETİ'NİN
KALKINMADAKİ ROLÜ VE ÖRNEK BİR ÜLKE OLARAK
TÜRKİYE'YE UYGULANABİLİRLİLİĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Yrd. Doç. Dr. Abdulvahap BAYDAŞ

2006 – KIRIKKALE

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

M. A. İbrahim SARIAY'a ait "Güney Kore Kalkınma Modeli, Güney Kore Devleti'nin Kalkınmadaki Rolü Ve Örnek Bir Ülke Olarak Türkiye'ye Uygulanabilirliği" adlı çalışma jürimiz tarafından İşletme Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :

Üye :

Üye :

KİŞİSEL KABUL / AÇIKLAMA

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Güney Kore Kalkınma Modeli, Güney Kore Devleti’nin Kalkınmadaki Rolü Ve Örnek Bir Ülke Olarak Türkiye’ye Uygulanabilirliği” adlı çalışmamı, ilmi ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

Tarih :03 / 10 / 2006

Ad-Soyad :M. A. İbrahim SARIAY

İmza :

ÖZET

Kalkınma ve ülkelerin kalkınma stratejileri ulusal ve uluslararası alanda birçok çalışmaya konu olmuştur. Yapılan araştırmalarda; incelenen ülkelerin izlediği kalkınma performansları, ekonomik anlamda gelişmek için kullandıkları araç, yöntem ve enstrümanları değerlendirilmiş, modellerin nasıl bir iktisadi politika izleyerek başarılı ya da başarısız oldukları belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada; Güney Kore Devleti'nin kalkınma hamlesini başlattığı 1960 yılı başlangıç noktası olarak ele alınıp, günümüze kadar bu ülkenin ekonomik performansı incelenmiştir. Güney Kore Devleti'nin iktisadi gelişme konusunda kullandığı ekonomik enstrümanlar, izlediği kalkınma stratejisi ve devletin ekonomideki etkinliği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Güney Kore Devleti'nin, iktisadi kalkınma ve ekonomik karar alma sürecinde güçlü bir devlet mekanizmasını nasıl ortaya çıkardığı araştırılmıştır. Çalışmanın uygulama alanında, örnek modelin Türkiye'ye uygulanabilirliği analiz edilirken, dünya konjonktürü ve Türkiye'nin mevcut koşulları göz ardı edilmeden, bu uygulamanın nasıl yapılması gerektiği ortaya konulmuştur.

Kalkınma ekonomisi üzerine yapılan pek çok çalışma, genelde neler yapılması gerektiği konusuna eğilmekte ve sonuç olarak bir yapılması gerekenler listesi sunmaktadır. Pek az çalışma nasıl yapılacağı konusuna değinmektedir. Dolayısı ile bu çalışmada Güney Kore modeli ele alınırken, Türkiye'ye uygulanabilirliği tartışılmış, bugünkü dünya konjonktürü ve Türkiye şartları dahilinde, yapılabileceklere değinilmiş ve uygulamanın nasıl yapılacağı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

ABSTRACT

Development and countries's development strategies have been subject to many study in area national and international. In researches made, have been evaluated that countries examined have followed performance development, instrument and method, tool used due to develop meaning economic and have been tried to have determined models have been successful or unsuccessful how they have followed economic policy.

In this study; 1960 year that State of South Korea started its attack development was taken up a beginning point, has examined this contry's economics performance until these days. It has been tried to have revealed that State of South Korea has used economics instrument relevant to economics growth, has followed development strategy and activity of state on economics. It has been researched that State of South Kore how to reveal mechanism a strong state in process economics development and economics taking decision. In chapter application of study, It has been revealed how to should make up this application carefully world's conjecture and Turkey's present conditions when it gets analysis whether the model will able to apply or not apply to Turkey.

Many of studies making on development economics, generally have inclined subject what should be made and as a result have offered a list interested in what should be made. A few studies have mention subject how it will be made. Consequently, in this study when it has been examined model of Korea, it has been debated whether model will apply or not apply to Turkey by taking notice of world's conjecture and Turkey's present conditions and It has been tried to have revealed how to will make application and has been mentioned subjects which will be able to make.

ÖNSÖZ

Bu araştırmada, geçtiğimiz 40 yıl içerisinde önemli bir ekonomik kalkınma performansı sergilemiş olan Güney Kore Devleti'nin ekonomik gelişmedeki rolü belirlenmekte, daha sonra da Güney Kore modelinden yola çıkarak, bu modelin Türkiye'ye uygulanabilirliği incelenmektedir.

Her şeyden önce, Güney Kore kalkınma modelini araştırma isteğime müsaade eden, çalışmanın hazırlanmasında ve tamamlanmasında bilgi ve deneyimleriyle bana yol gösteren danışmanım Yrd. Doç. Dr. Abdulvahap Baydaş Hocama ve diğer Hocalarıma teşekkür ederim.

Yine araştırmalarımda bana yardımcı olan Güney Kore Ankara Büyük Elçiliği alışanlarına, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Kore Dil ve Edebiyatı Bölümü hocalarına teşekkür ederim.

Son olarak; bugünleri yaşayana kadar, maddi manevi desteklerini esirgemeyen anne ve babama saygı, sevgi ve şükranlarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar DİZİNİ.....	vii
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	5
1. GÜNEY KORE'DE KALKINMA VE DEVLETİN EKONOMİK KARAR ALMA SÜRECİ	5
1.1. GÜNEY KORE'NİN KISA TARİHÇESİ, GENEL SİYASİ VE İDARİ GÖRÜNÜMÜ	5
1.1.1. GÜNEY KORE'NİN TARİHÇESİ.....	6
1.1.2. GÜNEY KORE'NİN SİYASİ YAPISI.....	8
1.1.3. HALKIN ETNİK YAPISI.....	8
1.1.4. COĞRAFI KONUM VE BU KONUMUN ÜLKE EKONOMİSİNE ETKİLERİ.....	8
1.2. GÜNEY KORE'DE GÜÇLÜ BİR DEVLET MEKANİZMASININ ORTAYA ÇIKIŞI.....	10
1.2.1. GÜNEY KORE'DE DEVLETİN EKONOMİDEKİ ROLÜ	13
1.2.2. II. DÜNYA SAVAŞI'NIN SONU VE ABD ASKERİ HÜKÜMETİ DÖNEMİ.....	16
1.2.3. KORE SAVAŞI VE SONUÇLARI.....	17
1.2.4. ASKERİ DARBE VE GENERAL PARK CHUNG HEE DÖNEMİ.....	18
1.3. DEVLETİN EKONOMİDEKİ ETKİNLİĞİ	21
1.3.1. DEVLETİN YÖNETİM FELSEFESİNDE DEĞİŞİM	21
1.3.2. BEŞ YILLIK KALKINMA PLANLARININ GENEL HATLARI	21
1.3.2.1. <i>Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1962-1966)</i>	22
1.3.2.2. <i>İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1967-1971)</i>	22
1.3.2.3. <i>Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1972-1976)</i>	22
1.3.2.4. <i>Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1977-1981)</i>	23
1.3.2.5. <i>Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1982-1986)</i>	23
1.3.2.6. <i>Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1987-1991)</i>	23
1.4. GÜNEY KORE'DE GENEL EKONOMİK DURUM	24
1.5. GÜNEY KORE'DE İZLENEN KALKINMA STRATEJİSİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ.....	32

1.5.1. EKONOMİK BOYUT	32
1.5.2. SOSYAL BOYUT	34
1.5.3. SİYASAL BOYUT	35
1.5.4. İDEOLOJİK BOYUT	35
İKİNCİ BÖLÜM	38
2. GÜNEY KORE’NİN KALKINMASINDA BAŞARININ KAYNAKLARI	38
2.1. DEVLET VE KALKINMA	38
2.1.1. SERBEST PİYASAYA DUYULAN GÜVEN	39
2.1.2. GELİR DAĞILIMI	39
2.1.3. TEKNOLOJİ KULLANIMI	40
2.1.4. EĞİTİME ODAKLAŞMA	42
2.1.5. SİYASİ İSTİKRAR	44
2.2. EKONOMİK POLİTİKALARIN UYGULANMASI	45
2.2.1. DÖVİZ KURLARI	45
2.2.2. GÜMRÜK TARİFELERİ	46
2.2.3. İHRACAT TEŞVİKLERİ	47
2.2.4. KREDİ DAĞITIM MEKANİZMASI	49
2.2.5. VERGİ İDARESİ	50
2.2.6. HALKA AÇILMAYA TEŞVİK	50
2.3. ASYA KRİZİ’NİN GÜNEY KORE EKONOMİSİNE ETKİLERİ VE GÜNEY KORE’NİN YENİ HEDEFLERİ.....	52
2.3.1. GENEL HATLARIYLA ASYA MUCİZESİ.....	52
2.3.1.1. <i>Asya-Pasifik Mucizesinin Kaynakları</i>	53
2.3.1.2. <i>Kalkınmanın Ortak Yanları</i>	55
2.3.2. GENEL HATLARIYLA ASYA KRİZİ	58
2.3.2.1. <i>Krizin Niteliği</i>	60
2.3.2.2. <i>Asya Krizinin Nedenleri</i>	61
2.3.3. ASYA KRİZİ VE KRİZİN GÜNEY KORE KALKINMASINA ETKİSİ.....	64
2.3.4. ASYA MODELİ TARTIŞMASI.....	68
2.3.5. GÜNEY KORE’NİN YENİ HEDEFLERİ.....	70
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	72
3. GÜNEY KORE KALKINMA MODELİ VE GÜNEY KORE KALKINMA MODELİNİN TÜRKİYE’YE UYGULANABİLİRLİLİĞİ	72
3.1. GÜNEY KORE KALKINMA MODELİ.....	72
3.2. DEVLETLERİN KALKINMADAKİ ROLÜ	75
3.3. GÜNEY KORE DEVLETİNİN KALKINMADAKİ ROLÜ	80
3.3.1. NEOKLASİK YAKLAŞIM	82
3.3.2. SİMÜLE EDİLMİŞ SERBEST PİYASA YAKLAŞIMI.....	82
3.3.3. YÖNETİLEN PİYASALAR YAKLAŞIMI	82
3.4. GÜNEY KORE MODELİNİN TÜRKİYE’YE UYGULANABİLİRLİLİĞİ ..	83
3.4.1. DÜNYA EKONOMİSİ.....	84
3.4.2. TEŞVİK POLİTİKASI	88
3.4.3. MAKRO DÜZEYDE İSTİKRAR	90

3.4.4. EĞİTİM	93
3.4.5. BİLİM VE TEKNOLOJİ	101
3.4.5.1. Güney Kore'nin Teknoloji Politikası	101
3.4.5.2. Türkiye'nin Teknoloji Politikası.....	104
3.4.5.3. Türkiye-Güney Kore Karşılaştırması.....	105
3.4.6. GÜNEY KORE EKONOMİSİNİN BEŞ ÖNEMLİ SEKTÖRÜ	108
3.4.6.1. Otomotiv.....	109
3.4.6.2. Yarı İletkenler	109
3.4.6.3. Küçük Çelik Tesisleri	109
3.4.6.4. Entegre Çelik Tesisleri.....	110
3.4.6.5. Telekomünikasyon	110
3.4.6.6. Bankacılık.....	111
3.4.7. İHRACAT.....	112
3.4.8. DEVLETİN ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI	117
3.4.9. KURUMLARIN VE DEMOKRASİNİN ETKİNLİĞİNİN ARTIRILMASI	119
SONUÇ VE ÖNERİLER	124
EKLER.....	129
ÖZGEÇMİŞ	132
KAYNAKÇA.....	133
DİĞER KAYNAKLAR	143

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Güney Kore Ülke Profili.....	8
Tablo 2: Uygulanan Kalkınma Planları, Hedefler ve Gerçekleşme Oranları	24
Tablo 3: GSMH, Kişi Başına Milli Gelir, Büyüme (1993-1999).....	26
Tablo 4: Fiyat İndeksleri ve Faiz Oranları.....	27
Tablo 5: Ödemeler Dengesi (Milyon Dolar)	29
Tablo 6: Güney Kore'nin Temel Ekonomik Göstergeleri 1997-1998.....	30
Tablo 7: Güney Kore'nin Temel Ekonomik Göstergeleri 1999-2004.....	30
Tablo 8: Ülkelere Göre İhracat 1985-2002 (Milyon Dolar)	31
Tablo 9: Güney Kore'de Yıllar İtibarıyla Okullaşma Oranları.....	43
Tablo 10: Uluslar Arası Ticaret ve Kalkınma İstatistikleri 1950-1990	47
Tablo 11: Uzak Doğu Ülkelerinin Dış Ticaretleri (Milyar Dolar)	55
Tablo 12: Asya Ülkeleri -Yıllık Yüzde Değişim	57
Tablo 13: Bazı Doğu Asya Ülkelerinin Büyüme Hızları (GSYİH Artışı %)	60
Tablo 14: Asya-Pasifik Ülkeleri Ortalama GSMH ve Kişi Başına GSMH Artış Hızı (1960-1990).....	87
Tablo 15: Seçilmiş Bazı Verilerle Ülkelerarası Karşılaştırma.....	96
Tablo 16: GSMH ve Bütçenin Yüzdesi Olarak Kamu Kesiminin Eğitim Harcamaları.....	97
Tablo 17: Türkiye ve Güney Kore'de Öğrenci Sayıları İle Okullaşma Oranları.....	98
Tablo 18: Türkiye ve Güney Kore'de Yıllar İtibarıyla Kişi Başına Düşen Milli Gelir.....	105
Tablo 19: Türkiye ve Güney Kore'de Ar-Ge Harcamaları	106
Tablo 20: Güney Kore'nin 2003 Yılı 11 Aylık Dönemine İlişkin Temel İhraç Ürünleri Milyar Dolar, % Değişim.....	113
Tablo 21: Güney Kore'de Temel Mal Grupları İtibarıyla İhracat (Milyon Dolar) ...	114
Tablo 22: Ülke Gruplarına Göre İhracat (Milyon Dolar)	115
Tablo 23: Türkiye ve Güney Kore İhracat 1997-2004 (Milyon Dolar).....	116

KISALTMALAR

APEC:	Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu
ASEAN:	Güneydoğu Asya Ülkeleri Örgütü
DTÖ:	Dünya Ticaret Örgütü
DPT:	Devlet Planlama Teşkilatı
DTM:	Dış Ticaret Müsteşarlığı
EPK:	Ekonomi Planlama Kurulu
ESCAP:	Asya ve Pasifikler Ekonomik ve Sosyal Komisyonu
GATT:	Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
GSMH:	Gayri Safi Milli Hasıla
IBM:	Uluslararası İş makineleri
IFC:	Uluslararası Finansman Kurumu
IMF:	Uluslararası Para Fonu
KDP:	Kore Demokratik Partisi
OECD:	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
UNCTAD:	Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı
UNESCO:	Eğitim-Bilim ve Kültür Örgütü

GİRİŞ

Ekonomik büyüme ile ekonomik kalkınma genellikle birbirine karıştırılan kavramlardır. Ekonomik büyüme, milli gelir düzeyi ve kişi başına düşen milli gelirdeki artışı işaret etmektedir. Ekonomik kalkınma ise, yatırımların artması, üretim verimliliğinin yükselmesi, iktisadi nitelikte olan kurumlar yanında; sosyal, siyasal nitelikteki kurumlarında gelişmesini ifade etmektedir. Kurumsal dönüşüme ek olarak, sivil ve siyasal haklar şeklinde iktisadi kalkınmanın geniş talepleri de kalkınmaya dahildir. Kapsamın genişliği, konuyu bilimlararası bir soruna dönüştürmektedir.

Kalkınma sadece ekonomik büyümeyi değil, siyasal ve sosyal alanlarda da gelişmeyi ve bu yönde kurumsal dönüşümü öngörmektedir. Yapısal dönüşümlerin gerçekleşmesi ise, ancak bir dizi stratejik tercihin doğru uygulanması ile mümkündür. Dolayısı ile kurumsal dönüşüm, ekonomiye devlet müdahalesinin yoğunluğu ve bu müdahalenin alacağı biçimler konusunda düğümlenmektedir.

Toplumsal refah artışının ve ülkelerin uluslararası alanda etkinliğinin en önemli göstergesi olan kalkınma, araştırmacıların her zaman yoğun ilgisini çekmiştir. Dünya devletleri içerisinde söz sahibi olmak her şeyden önce güçlü ekonomiye sahip olmayı gerektirmektedir. Bugün dünyanın en büyük ekonomisine sahip olan ABD'nin, halen dünyada en fazla sözü geçen ülke olduğu tartışma götürmemektedir. Güçlü bir ekonomiye sahip olmak için mücadele eden bir devletin, bunu başarabilmesi ise; o devletin kalkınma performansına bağlıdır.

Dünya ekonomisinin globalleşmesi ve gelişmekte olan ekonomilerin de son yıllarda hızla dünya ekonomisine entegre olmaları, bir taraftan bu ülkelere büyük imkanlar sunarken, diğer taraftan bu ülkelerin piyasalara güven verecek ekonomik politikalar yürütmelerini gerekli kılmaktadır. Böyle bir ortamda, piyasaların gerektirdiği yüksek kriterleri sağlayan ülkeler hızla kalkınmakta, bu kriterleri sağlayamayan ülkeler ise hızla marjinalize olmaktadır. Güney Kore 1960 yılından itibaren başlattığı kalkınma hamlesiyle dünya konjonktürünün gerektirdiği ekonomik kriterleri, mevcut dönemin

koşullarına uygun olarak yerine getirebilmeyi başarmış ve bugün dünyanın en güçlü ekonomileri arasına girmiştir.

1960 yılından itibaren Güney Kore dünyanın en hızlı gelişen ekonomileri arasında yer almıştır. Kalkınma performansı açısından değerlendirildiğinde dünya ekonomi literatürüne, Asya mucizesini gerçekleştiren ülkelerden biri olarak geçmiştir. Güney Kore geri kalmış bir tarım ekonomisinden, gelişmiş bir sanayi ülkesi (dünyanın en büyük 11. ekonomisi) haline gelmiştir. Güney Kore'nin GSMH'sı; 1962 yılında 2.3 milyar Dolar'dan 2004 yılında 666 milyar Dolar'a, kişi başına düşen milli geliri ise; 1962 yılında 82 Dolar'dan 2004 yılında 13.804 Dolar'a yükselmiştir. 2004 yılında Güney Kore'nin GSYİH'sında tarımın payı % 3.7, sanayinin payı % 40.8 ve hizmetlerin payı % 55.5 olarak gerçekleşmiştir. 2006 yılının Şubat ayının sonunda döviz rezervleri 215.9 milyar Dolar'ı bulmuştur, enflasyon aynı dönem itibariyle % 2.7, işsizlik 2006 yılı son verilerine göre % 3.5 olarak tespit edilmiştir.

Türkiye'nin 1960'lı yıllardan günümüze kadar gösterdiği ekonomik performans dünya üzerindeki birçok ülkeden iyi olmakla beraber, Güney Kore ve diğer birkaç başarılı uzak doğu ülkesi ile kıyaslanamayacak durumdadır. Türkiye ekonomisi 1980'li yılların başlarından itibaren ithal ikameci bir sanayileşme stratejisinden, ihracata dayalı liberal piyasa sistemine geçmiştir. Reel kur politikası uygulanmış, ithalat liberalleşmiş ve ekonomi hızla dışa açılmıştır. Bunun sonucu 1965-1980 yılları arası % 5 civarında olan ihracat artışı, 1980-1995 yılları arasında yaklaşık % 10 seviyelerine çıkmıştır.

Güney Kore Devleti'nin gerçek anlamda kalkınma hamlesini 1961 yılında başlattığı esas alınmaktadır. O tarihten itibaren ekonomik enstrümanların etkin bir şekilde yönetildiği varsayımından yola çıkarak, Güney Kore Devleti'nin iktisadi kalkınma ve ekonomik karar alma sürecinde güçlü bir devlet mekanizmasını nasıl ortaya çıkardığı çalışmanın ana amacını oluşturmaktadır. Çalışmanın bir diğer amacı; Güney Kore modelinin Türkiye'ye uygulanabilirliğidir. Dünya konjonktürü ve Türkiye'nin mevcut ekonomik koşulları göz ardı edilmeden başarılı bir kalkınma modelinin nasıl yapılması gerektiği tartışılmaktadır.

Dolayısı ile bu çalışma 1960 yılından bugüne kadar olağanüstü bir ekonomik gelişme performansı sergilemiş olan Güney Kore ülkesinde, devletin ekonomik gelişmedeki rolünü belirlemekte, daha sonra da Güney Kore örneğinden yola çıkarak, bu modelin Türkiye'ye uygulanabilirliğini incelemektedir. Ağırlık özellikle devletin ekonomik karar alma mekanizması ve ekonomik politikaları uygulamasında olacaktır; zira Güney Kore modelini başarılı kılan en önemli olgu, devletin stratejik olarak doğru olan kararlarını etkin biçimde uygulayabilmesidir.

Çalışmanın birinci bölümünde ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmiş ülkeler içerisinde en başarılı modellerden biri olarak kabul edilen ve Türkiye'ye diğer kalkınmış ülkelere göre, tarihi, sosyal ve politik açıdan daha yakın olan Güney Kore modeli ayrıntılı olarak incelenmektedir. Kalkınmayı beşer yıllık planlarla gerçekleştiren Güney Kore Devleti'nin bu alanda gerçekleştirdiği politika ve uygulamalar incelenmiş, uzun yıllar askeri idare tarafından yönetilen Güney Kore Devleti'nin, kalkınma stratejilerinin temel özellikleri ve ekonomik büyüme hedefi doğrultusunda gerçekleştirmiş olduğu ekonomik faaliyetlerine değinilmiştir.

İkinci bölümde, 1960'lı yıllarda en yoksul tarım toplumlarından biri olan Güney Kore'nin, ekonomik kalkınma mucizesini gerçekleştirirken, mevcut kaynakları nasıl kullandığı incelenmiştir. Bu bölümde, iktisadi gelişme gerçekleştirilirken devletin uygulamış olduğu ekonomi politikaları ve kullanılan ekonomik enstrümanları değerlendirilmiştir. Türkiye'de yaşanan ekonomik krizler ile karşılaştırma yapabilmek ve daha da önemlisi modelin zayıf noktalarını tespit edebilmek amacıyla; Asya krizi ve krizin Güney Kore ekonomisine etkileri gözden geçirilmiştir.

Üçüncü bölümde Güney Kore kalkınma modeli genel olarak değerlendirilmekte ve Güney Kore Devleti'nin kalkınmadaki rolü belirlendikten sonra, bu modelin Türkiye'ye uygulanabilirliği tartışılmaktadır.

Ülkelerin kalkınma modelleri açıklanırken; uluslararası platformda rekabet güçlerinin ne durumda olduğundan sıkça bahsedilmektedir. İncelenen modelin gelir dağılımı, dış ticaret hadleri, işsizlik ve enflasyon oranları, teknoloji kullanımları, teşvik politikaları, kredi dağıtım mekanizmaları, eğitim sistemleri, ithalat ve ihracat rejimleri,

piyasalara müdahale biçimleri v.b. konularda araştırmalar yapılmaktadır. Farklı modeller ile karşılaştırmalar yapılarak mukayeseli üstünlük ve avantajları belirlenip, analiz edilmeye çalışılmaktadır. Sonuç olarak elde edilen veriler ışığında bu modellerden yola çıkarak neler yapılması gerektiği konusu üzerinde durulmaktadır. Örnek modellerin uygulanabilirliği konusunda çok az çalışmada nasıl uygulanabilir sorusu sorulmaktadır.

Bu anlamda kalkınma ekonomisi üzerine yapılan pek çok çalışma, genelde neler yapılması gerektiği konusuna eğilmekte ve sonuç olarak bir yapılması gerekenler listesi sunmaktadır. Dolayısı ile bu çalışmada Güney Kore modeli incelenmiş, bu modelin Türkiye'ye uygulanabilirliği tartışılmış, bugünkü dünya ve Türkiye koşulları dahilinde, yapılabilecek konulara değinilerek nasıl yapılması gerektiği sorusuna yanıt aranmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GÜNEY KORE'DE KALKINMA VE DEVLETİN EKONOMİK KARAR ALMA SÜRECİ

1.1. GÜNEY KORE'NİN KISA TARİHÇESİ, GENEL SİYASİ VE İDARİ GÖRÜNÜMÜ

1960 yılından bugüne kadar Güney Kore dünyanın en hızlı gelişen ekonomileri arasında yer almıştır. Geri kalmış bir tarım ekonomisinden, gelişmiş bir sanayi ülkesi haline gelmiştir. Gayri safi milli hasılası 1962 yılında 2.3 milyar Dolar'dan 1996 yılında 480 milyar Dolar'a, kişi başına düşen milli geliri ise 1962 yılında 82 Dolar'dan 1996 yılında 10,548 Dolar'a yükselmiştir. 1997 yılında yaşanan ekonomik kriz sonucu, GSMH ve milli gelir daralarak, GSMH 437 milyar Dolar'a, kişi başına düşen milli gelir ise 9,511 Dolar'a gerilemiştir. 2004 yılında ise kişi başına düşen milli gelir 13.804 Dolar'a yükselmiştir. Güney Kore dünya genelinde sanayi üretimi dikkate alındığında, gemi yapımında ikinci, yarı-iletkenlerde üçüncü, otomobil ve petrokimyada beşinci ve demir-çelikte altıncı büyük kapasiteye sahip olmayı başarmıştır.¹

Güney Kore Devleti'nin kalkınmasının ve devletin ekonomik karar alma sürecinin daha iyi anlaşılabilmesi için; Kore'nin tarihi geçmişi, siyasi ve etnik yapısı ile coğrafi durumunun bilinmesi, bu modelin uygulanabilirliğinin değerlendirilebilmesi açısından önemlidir.

¹ World Bank; **Republic of Korea: Transition to a Knowledge-Based Economy**, Report No. 20346-KO. New Challenges and New Vision, Seoul: KDI Working Paper No: 9801, 2000, s: 124; KOZLU, C.; **Türkiye Mucizesi İçin, Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1999, s: 117.

1.1.1. Güney Kore'nin Tarihçesi

Kore'de ilk devletin M.Ö. 2333 yılında Çoson halkı lideri Tangun tarafından kurulduğu bilinmekte olup, M.Ö. 13. yüzyılda bölgede Puyi ve Koguryya (Kore) kabileleri birlikte hüküm sürmüşler, daha sonra kuzeyde Kogurya, güneyde Pekçe hanedanları egemenliklerini pekiştirmişlerdir.²

M.S. 1. yüzyılda Kogurya Hanedanı ülkede mutlak egemenlik kurmuş, M.S. 313'de Çinliler'i Kore Yarımadası'ndan çıkarmışlardır. M.S. 668 yılında Şilla Hanedanlığı tarafından ülkede ulusal birlik sağlanmış ve egemenlik tek merkezde toplanmıştır. Kore tarihinde Üç Devlet Devri olarak adlandırılan ve Çin ile bir çok savaş yapılan bu dönemden sonra yarımada Parhea (669-928), Büyük Şilla (661-935), Koryo (935-1392) ve Çoson (1392-1910) hanedanlıkları hakim olmuşlardır.³

1868 yılında Japonya Kore yarımadası üzerindeki istekleri doğrultusunda siyasi faaliyetlere başlamış, kültürel birliktelik, birlik beraberlik gibi düşüncelerle ülke üzerinde baskı oluşturmaya çalışmıştır. Avrupa'nın Asya ülkelerini etkisi altına almaya çalışmaları, Japonların bunu daha belirgin ve daha şiddetli yapmalarına neden olmuştur. Nihayetinde 1910 yılında Çin ve Rusya'ya karşı savaşı kazanarak ülkeyi istila etmiş ve burada sömürge yönetimi başlatmıştır.⁴

Bu sömürge yönetimi 1945 yılında Japonya'nın 2. Dünya Savaşı'nı kaybetmesiyle sona ermiş, ancak bu sömürge yönetimi Kore'de güçlü bir ulusal kimliğin, birlik ve beraberliğin oluşmasını sağlamıştır. 1 mart 1919'da Koreliler tüm ülkede büyük protesto gösterileri düzenlemiş, bu protestolarda binlerce insan hayatını kaybetmiştir. Bu durum, kurulan geçici hükümetle örgütlü bir silahlı mücadelenin başlamasıyla devam etmiş ve 2. Dünya Savaşı'nda sona ermiştir. 2. Dünya Savaşı'nda Japonya'nın yenilgisi üzerine aynı yıl Kore 36 yıllık Japon hakimiyetinden kurtulmuş, Yalta Konferansında varılan anlaşma uyarınca Sovyetlerin Kore'ye girerek 38. paralelin kuzeyini, ABD'nin de güneyini işgal etmeleri üzerine, güneyi; ABD'nin, kuzeyi;

² T.C. Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, **Güney Kore Raporu**, Seul, Ocak 2004. s: 7.

³ T.C. Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, a.g.r., s: 11.

⁴ LEE, H.; **Korea: Time, Change And Administration**, East-West Center Press, 1968, s: 11.

SSCB'nin etkisine giren Kore ikiye bölünmüştür. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 14 Kasım 1947 tarihinde aldığı bir kararla Güney ve Kuzey Kore'de seçimlerin yapılması, ve seçimlerin sonunda tek bir hükümet çatısı altında birleşilmesini kabul etmesine karşılık, SSCB, seçim heyetinin Kuzey'e geçmesine izin vermemiş ve seçim sadece Güney'de yapılmıştır. 15 Ağustos 1948'de Kore Cumhuriyeti resmen kurulmuş ve ABD'nin desteklediği Singman Rhee Cumhurbaşkanı olmuştur.⁵

9 Eylül 1948'de kuzeyde Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti kurulmuş ve Kim Il Sung Başbakanlığa getirilmiştir. 25 Haziran 1950'de Kuzey Kore Ordusu SSCB'nin desteği ile 38. paraleli geçerek Güney Kore'ye saldırmıştır. Türk Hükümeti'nin 18 Temmuz 1950'de aldığı kararla Türk askerleri Birleşmiş Milletler Kuvvetleri çerçevesinde, 3 yıl süren Kore Harbine katılmıştır. Savaş 27 Temmuz 1953 yılında imzalanan ateşkes anlaşması ile sona ermiş, bu tarihe kadar tüm girişimlere rağmen iki Kore'nin birleşmesi sağlanamamıştır.⁶

1948 yılında kurulan Güney Kore'nin ilk devlet başkanı 1960 yılında öğrenci hareketleri sonucunda düşürülmüş ve John Chang başkanlığa getirilmiştir. Chang Hükümeti 1961 yılında gerçekleştirilen askeri darbe ile devrilmiş, iktidara gelen Park Chung Hee'nin 1979 yılında öldürülmesinden sonra 1980 Ağustos ayına kadar Cumhurbaşkanlığı yapan Cho Kyuhah'ın idaresinde ülkede düzensizlik hakim olmuştur. 18 Mayıs 1980 tarihinde ülke çapında sıkıyönetim ilan edilmiştir. 1 Eylül 1980 de Chun Doo Hwan'ın Cumhurbaşkanlığına gelmesinden sonra yapılan halk oylaması ile yeni anayasa kabul edilmiştir.⁷

1992-1997 yılları arasında Kim Young Sam, 1997-2002 yılları arasında Kim Dae Jung devlet başkanlığını yürütmüş olup, halen bu görev Aralık 2002 yılında yapılan seçimleri kazanan Roh Moo-Hyun tarafından sürdürülmektedir.⁸

⁵ www.wikipedia.org/wiki/Kore, 11.03.2001, Erişme Tarihi: 09.05.2006.

⁶ CUMMINGS, B.; **The Origins Of The Korean War**, Princeton University Press, 1981, s: 29.

⁷ İÇEN, H.; **Kore Gerçeği**, Sevinç Yayınları, Ankara 1995, s: 79.

⁸ **Kore Bilim ve Mühendislik Vakfı'nı(KOSEF) Tanıtan Doküman**, 1995, s: 19.

1.1.2. Güney Kore'nin Siyasi Yapısı

Güney Kore'de kuvvetler ayrılığı ilkesine dayanan demokratik bir idari yapı mevcuttur. Hükümet şekli, doğrudan halk tarafından 5 yıl için seçilen, yetkileri geniş bir başkanlık sistemidir. Hükümet üyeleri devlet başkanı tarafından atanmakta ve istenildiği zaman değiştirilebilmektedir. İlk anayasa 1948'de kabul edilmiş ve 1987 yılında önemli değişikliğe uğramıştır. Mecliste toplam 273 millet vekili bulunmakta olup, Bakanlar Kurulu 21 kişiden oluşmaktadır.⁹

Tablo1: Güney Kore Ülke Profili

Resmi Adı	Kore Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	Cumhuriyet (yarı başkanlık sistemi)
Resmi Dili	Korece
Başkenti	Seul
Yüzölçümü	99.601 km ²
Nüfusu	48,2 Milyon
Okur-Yazar Oranı	%98,1
Para Birimi	Won
İşsizlik Oranı	% 3,5 (2006)

Kaynak: T.C. Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, **Güney Kore Raporu**, Seul, Ocak 2004, s: 5.

1.1.3. Halkın Etnik Yapısı

Moğol ırkıdan geldikleri tahmin edilen Koreliler homojen etnik yapıları ile özgün dil, kültür ve geleneklere sahiptir. Ülke nüfusu 2004 yılı itibariyle 48.2 milyondur. Nüfus artış oranı % 0.6, nüfus yoğunluğu 479 kişi/km² ve ortalama aile büyüklüğü 3,8 kişidir.

1.1.4. Coğrafi Konum ve Bu Konumun Ülke Ekonomisine Etkileri

Güney Kore Devleti, kuzeyden güneye 1100 km'lik bir alana yayılan Kore yarımadasının güneyinde bulunmaktadır. Kore yarımadası; Asya anakarasının kuzey doğu bölümünde olup, kuzeyde Çin ve Rusya ile komşudur. Güney Kore'nin doğusunda Doğu Denizi, bunun ötesinde de Japonya vardır. Batıda Sarı Deniz ve onun ötesinde Çin bulunmaktadır. Kuzey sınırında Kuzey Kore ile komşu olan Güney Kore

⁹ Dış Ticaret Müsteşarlığı, Türkiye-G.Kore Ticari ve Ekonomik İlişkiler Notu, 1996, s:36.

Cumhuriyeti'nin güneyinde Hint Okyanusu yer almaktadır. Kuzey Kore sınırı 238 km uzunluğundadır ve sınır boyunca 4 kilometre genişliğe varan bir mayın tarlasıyla kaplıdır. Yarımadanın etrafında Güney Kore'ye ait 3000 kadar ada vardır. Kore yarımadası toplam 222,154 km², yani yaklaşık Britanya büyüklüğündedir. Güney Kore Cumhuriyeti, Kore yarımadasının güneyinde yer alan 99.601 km² yüzölçümü olan bir ülkedir. Kuzey Kore ise yaklaşık 123.000 km² lik yüzölçümüyle Güney Kore'den daha büyüktür.¹⁰

İdari olarak ülke; 9 eyalete, bu eyaletlerde 72 il ve 93 ilçeye ve ayrıca 5 metropolitan şehre ve Başkent'e ayrılmıştır. Başkent Seul'ün nüfusu son nüfus sayımına göre 10.2 milyondur. Güney Kore'nin, kuzeyde yaşanan kıtlık nedeniyle artan tansiyonun uluslararası yardımlarla azaltılması, Kore yarımadasında genel ve nükleer güvenliğin sağlanması, nükleer silahlardan arındırılması, ikili ekonomik ilişkilerin ticaret hacminin artırılması yoluyla Kuzey ekonomisinin istikrara kavuşması ve birleşilebilir bir seviyeye çıkarılması, bölge ülkeleri ve başlıca ekonomik ortaklarla ilişkilerin geliştirilmesi, ülkenin ekonomik çıkarları doğrultusunda Güney ve Orta Asyadaki ülkelere dış yatırımlar ve üretimin bu bölgelere yayılması suretiyle stratejik avantajlar elde edilmesi çabaları ülkenin uluslararası alandaki temel politikalarını oluşturmaktadır.

Kuzey Kore ile ilişkilerin geliştirilmesi çabalarının somut bir ifadesi olarak, 2000 yılı Haziran ayında Güney Kore Devlet Başkanı Kuzey Kore'yi resmen ziyaret etmiştir. Bu ziyaret sonunda iki ülke; ilişkilerin normalleştirilmesi, bölünmüş ailelerin birleştirilmesi, ekonomik ve sosyal alanlarda işbirliği yapılması ve Kore yarımadasında kalıcı barış tesisine çalışılması hususlarında anlaşmaya varmışlardır.¹¹

¹⁰ www.most.gov.tr, 13.02.2002, Erişme Tarihi: 21.03.2006; World Bank; **Republic of Korea: Transition to a Knowledge-Based Economy**, Report No. 20346-KO. New Challenges and New Vision, Seoul: KDI Working Paper No: 9801, 2000, s: 14.

¹¹ T.C. Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, a.g.r., s: 24-25.

1.2. GÜNEY KORE'DE GÜÇLÜ BİR DEVLET MEKANİZMASININ ORTAYA ÇIKIŞI

1987 yılında IBM tarihinde ilk kez; Japonya, Kuzey Amerika ve Avrupa haricinde bir ülkenin şirketi ile bilgisayar çipi dizaynlarının paylaşımı konusunda bir anlaşma yapmıştır. Bu şirket Güney Kore Holdingi Samsung'tur. Güney Kore, Amerika ve Japonya'dan sonra dünyada en fazla çip üreten üçüncü ülkedir. 1986 yılında Hyundai Excel Amerikan tarihinin gelmiş geçmiş en çok satan ithal araba modeli olmuştur. Güney Kore, otomotiv sanayi üretiminde dünya onuncusu olup, ürettiği arabaların % 50'sini ihraç etmektedir. POSCO adlı çelik üreticisi bugün dünyadaki en kaliteli ve ucuz çeliği üreten firma olarak kabul edilmektedir.¹²

Yukarıda kısaca değinilen başarılar 1965 yılında kişi başına GSMH'sı 103 ABD Dolar'ı olan bir ülkeye aittir. O tarihten günümüze Güney Kore'nin yıllık GSMH büyümesi yaklaşık % 7 ve kişi başına GSMH büyümesi de % 5.7 olmuştur. Bu sürede GSMH'sı 200 kattan daha fazla artarak 33 milyon ABD Dolar'dan, 666 milyar ABD Dolar'ına çıkmıştır.¹³

Ekonomist dergisinin “Asya'nın en hırslı ülkesi” diye tanımladığı Güney Kore, kalkınmakta olan ülkeler içinde sanayileşmiş ülkeler ile arasındaki farkı en hızlı şekilde kapayan ülke olma başarısını göstermiştir. Üçte ikisi artık kentlerde yaşayan 48 milyon nüfuslu Güney Kore'nin bu yarıştaki performansı, aynı kümede bulunduğu Tayvan, Singapur ve Hong Kong'un performanslarından daha başarılı olmuştur. Üstelik diğer ülkelerden çok daha zor koşullarda mücadele vermesine rağmen, “Yeni Japonya” unvanını hak etmiştir. Güney Kore geçmiş çeyrek yüz yılın en büyük ekonomik başarı öyküsüdür. Savaştan ağır yara alarak çıkan Güney Kore'nin 1960 yılındaki kişi başına yıllık milli geliri, O'nu Kamboçya ve Kongo ile aynı sıraya koymaktaydı. Ancak, 1960'lı yılların başından 1980'li yılların ortalarına kadar geçen sürede Güney Kore sanayi üretimini tam 50 kat, ihracatını ise 100 misli artırmayı başarmıştır. Bu dönemdeki ortalama yıllık büyüme hızı % 9.1 olmuştur (1962-1979 arasında bu rakam

¹² KOZLU, C.; a.g.e., s: 89.

¹³ World Bank; **Republic of Korea: Transition to a Knowledge-Based Economy**, Report No. 20346-KO. New Challenges and New Vision, Seoul: KDI Working Paper No: 9801, 2000, s: 19; KOZLU, C.; a.g.e., s: 90.

% 9.8 dir). Sonuçta, reel gelirleri 9 yılda ikiye katlanmış, 30 yılda ise 14 misli artış kaydetmiştir. Güney Kore'nin kişi başına yıllık milli geliri 1987'de yaklaşık 3000 Dolar'iken, 2004'te 13804 Dolar'a ulaşmış, işsizlik 2006 yılında % 3.5 olarak gerçekleşmiştir. 1950'de bu oran % 20'nin üstünde ve nüfusun % 40'ı da fakirlik çizgisinin altındadır. Bütün bu gelişmeler sonucu iyi eğitilmiş bir orta sınıf doğmuş ve demokratik hak ve özgürlükleri için mücadele etmeye başlamıştır.¹⁴

GSMH'sı 30 yıl önce Gana'nın ki kadar olan Kore Cumhuriyeti, şuan dünyanın 11. en büyük ekonomisine sahip durumdadır. 1995'te 621 milyar Dolar'a ulaşan GSMH'sı Türkiye'ninkinden % 50 büyüktü; Rusya'nın GSMH'sının da önündeydi. % 100 okullaşma ve okuma-yazma oranlarını yakalayan Güney Kore'de ortalama eğitim süresi 13 yıldır. Fakirlik çizgisinin altında nüfusun kalmadığı ülkede erkeklerin ortalama ömrü 69, kadınların ise 76 yıldır.

1960 yılında Güney Kore ile Türkiye benzer ekonomik ve sosyal göstergelere sahip iken bugün her alanda Güney Kore Türkiye'yi geçmiş durumdadır. 1980'lerin başında her iki ülkenin de GSMH'sı 2000 Dolar'ın altındadır. Oysa, 1992'ye gelindiğinde Türkiye 1780 Dolar'da kalırken, Güney Kore 6790 Dolar'a tırmanmıştır.¹⁵

Güney Kore'nin başarıları sadece GSMH ile sınırlı değil; aynı zamanda nitelikselidir. Örneğin, aynı dönemde sanayi sektörünün ekonomideki payını Türkiye'nin % 50 üstüne çıkartabilmişlerdir. 1960'ta birbirine yakın olan kişi başına enerji tüketimini 1992 itibariyle Türkiye'nin neredeyse üç katına getirmişlerdir. Güney Kore'nin % 100'e yaklaşan okuma-yazma oranı Amerika'nın 8 puan önünde; % 24'lük üniversiteleşme oranı ise İngiltere'ninkinden 4 puan yüksektir. Üstelik, bütün bunları gerçekleştirirken, Türkiye'nin tersine, dış borçların ekonomiye olan yükünü azaltabilmişlerdir. Belki de en önemlisi, 1980 sonrası dönemde bir taraftan rekor

¹⁴ The Economist, **A Voice for the Poor**, Çeviren: Mustafa Acar, Piyasa, Sayı: 3, 4 Mayıs 2002, s: 17.; CROW, M. M., And NATH, S. A.; **Technology Strategy Development in Korean Industry: An Assesment of Market and Government Influences Technovation**, Volume 12 No: 2, Elsevier Science Publishers Ltd., 1992, s: 37;The Economist, a.g.d., s: 18.

¹⁵ GÖNEL, F. D.; **Yeni Ticaret Teorisi Işığında Güney Kore Ekonomik Kalkınma Deneyimi**, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1996, s: 13.

düzyeyde hızlı ekonomik büyümeyi yürütürken, diğey taraftan da enflasyon oranını önemli ölçüde düşürmeyi başarmış olmalarıdır.¹⁶

Türkiye-Güney Kore karşılaştırması kadar ilginç bir diğey karşılaştırma da iki Kore Devleti arasında yapılabilir. Kore savaşı sonunda Güney daha ufak ve fakir bir bölgede Kuzey ile kalkınma yarışına başlamıştır. Komünizmde ısrar eden Kuzey Kore, Güney Kore'nin milli gelirinin ancak beşte birini tutturabilirken, Güney Kore, yukarıda görüldüğü gibi, son çeyrek yüzyılın en çarpıcı ekonomik büyümelerinden birinin mimarı olmuştur. 1990 yılında Kuzey Kore'nin üretebildiği 23 milyar Dolar'lık GSMH'ya karşı Güney Kore'nin ulusal üretimi 238 milyar Dolar'ı bulmuştur.¹⁷

Özet olarak, 1935 yılında nüfusunun % 95'i köylü olan Güney Kore bir kuşağın yaşam süresi içinde hem sömürge idaresini yaşamış, hem de bir kanlı iç savaş geçirmiş olmasına rağmen, orta çağ ortamından sıyrılıp zengin ülkeler kulübünün kapısına dayanmıştır. Hyundai, Daewoo, Samsung, Lucky-Goldstar gibi chaebol diye adlandırılan dev holdingleri ise çoktan deniz aşırı hedeflere yönelmiş ve Amerika'dan Portekiz'e kadar bir çok ülkede üretim ve pazarlama şirketleri kurmuş durumdadırlar.

Güney Kore'nin başarısını tam olarak değerlendirebilmek için geçmişte yaşadıkları olumsuzlukları da hatırlamak gerekmektedir. 1904 yılından 1945'e kadar Japonya tarafından yönetilmiş; Çin-Japon ve Rus-Japon savaşlarında arada kalıp ezilmiştir; İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminde barışı tadamadan, sadece başkent Seul dört kez el değiştirmiş ve bir milyon Güney Kore'linin yaşamını kaybettiği kanlı bir iç savaş yaşamıştır. Çin'in savaşa müdahalesi sonucu topraklarının en zengin kısmını kaybederek Güney ve Kuzey Kore olarak ikiye bölünmüş ve o zamandan beri saldırgan bir Kuzey Kore'nin tehdidi altında yaşamaktadır.

¹⁶ Dış AED Genel Müdürlüğü; **Türkiye-G.Kore Ticaretiyle İlgili BİM Kayıtları**, D.T.M., 1996, s: 11.

¹⁷ World Bank; **Republic of Korea: Transition to a Knowledge-Based Economy**, Report No. 20346-KO. New Challenges and New Vision, Seoul: KDI Working Paper No: 9801, 2000, s: 78; KOZLU, C.; a.g.e., s: 149.

1.2.1. Güney Kore’de Devletin Ekonomideki Rolü

Güney Kore Devleti’nin etkinliğinin temelinde, ön gördüğü hedefler doğrultusunda faaliyet gösterenlere karşı cömert bir “baba”, hedeflere ulaşamayanlara karşı da sert ve disiplinci rolünü çok iyi oynaması yatmaktadır. İyi performans gösteren firmalar büyük sübvansiyonlar, koruma duvarları, vergi muafiyetleri, madalyalar ve benzeri teşviklerle ödüllendirilmektedir. Kötü performans gösterenler ise yukarıda sayılan teşvikleri kaybettikleri gibi, bankaların tüm kredilerini kesmeleri, ani vergi denetimleri, devletle ilgili tüm işlerinin çeşitli nedenlerle ters gitmesi, hapis ve hatta mallarına el konulmasına kadar pek çok ceza ile karşı karşıya kalmaktadırlar. İşte bu uygulamalar ile kötü performansı cezalandırmadaki kararlılık, devletin etkinliğini sağlayan en önemli unsur olmuştur.¹⁸

Bir çok kalkınmakta olan ülkede ekonomik politikaların uygulanması tavuk oyununa benzemektedir. 1960’lı yıllarda popüler olan bu oyunda iki araba birbirlerine doğru son süratle ilerler ve ilk frene basan, ya da direksiyonu kıran oyuncu oyunu kaybeder. Güney Kore ve diğer başarılı uzak doğu modellerinde devlet ve özel sektör arasındaki ilişki bu oyuna benzetilebilir; ancak bir farkla: özel sektör bir araba kullanırken, devlet dev bir tır kullanmaktadır ve özel sektör frene ilk basacak, ya da direksiyonu kırarak tarafın devlet olmayacağını çok iyi bilmektedir.¹⁹

Güney Kore’nin politik kurumları Tayvan’ınki gibi demokratik değil otoriterdir; çoğulcu değil korporatisttir. Güney Kore, Japonya’dan 15-20, Tayvan’dan 10-15 yıl sonra kalkınma yarışına başlamıştır. Bu gecikme özellikle güçlü bir ekonomi bürokrasisinin oluşturulmasından kaynaklanmıştır. Halkın tasarruflarını seferber edip, verimli yatırımlara kanalize edebilen bir mali sistemin geliştirilmeside zaman almıştır. Ayrıca, başlangıçta Güney Kore’nin başlangıç noktası, yani kişi başına milli geliri de diğer ülkelerin gerisindedir.²⁰

¹⁸ MIGDAL, J.; **Strong Societies And Weak States: State-Society Relations And State Capabilities In The Third World**, Princeton University PRESS, 1990, s: 29; YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 72.

¹⁹ SONG, B. E.; **The Rise Of The Korean Economy**, Oxford University Press, Hong Kong 1990, s: 93.

²⁰ COLE, D. C. And LYMAN, P. N.; **Korean Development: The Interplay Of Politics And Economics**, Harvart University Press, 1971, s: 61.

Güney Kore’de devletin müdahaleleri incelendiğinde korumacı bir politika izlendiği görülmektedir. Güney Kore’deki korumacı politikalarla ülkemizde uygulanan benzer politikaların iki önemli farkı vardır: Birincisi; Doğu Asya ülkelerindeki korumacı politikalar Türkiye’ninkilere oranla çok daha kısa sürelidir. Amaç, cazip bir iç piyasayı süresiz olarak ulusal sanayinin insafına terk etmek değildir. Tersine ulusal sanayi uluslararası pazarlarda gerekli rekabet gücüne ulaşmıncaya kadar ona iç piyasada manevra sahası tanımaktır. Devlet korumacı uygulamaları desteklediği sanayi sektörlerinin 5-10 yıl içinde bu güce erişmesini ve ülke için önemli bir ihracat kaynağı haline gelmesini beklemektedir. Bu güce erişmeyen sektör ve şirketlerden de desteğini çekmektedir. Korumacılık ithal ikame sisteminin değil, ihracata dayalı kalkınma stratejisinin bir parçasıdır. Devletin korumacılık yönünde aldığı tedbir ve teşviklerin ikinci önemli yönü; saptanan hedeflere ulaşamayan sektör ve şirketlere uygulanan yaptırımlardır. Modelin kalbi devletin özel sektöre ithal ikamesi ve ihracat üretimini artırmaları karşılığı sunduğu sübvansiyonlardır. Devlet gücünü sadece işçileri disipline etmek için değil, sermayenin sahip ve yöneticileri üzerinde hakimiyet kurmak içinde kullanmaktadır. Bu şekilde elde edilen fazla, tüketim değil yatırım için kullanılmıştır.²¹

Güney Kore’nin 1980’de 22 milyar Dolar olan ihracatı 2005’te 288 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Yani, nüfusu Türkiye’nin ancak % 73’ü kadar olan, önemli doğal kaynaklardan yoksun bu ülkenin 2005 mal ve hizmet ihracatı Türkiye’nin 3.5 katına ulaşmıştır. Rakamlar sadece devletin teşvik sisteminin başarısını göstermemekte; aynı zamanda devletin müdahalelerinin selektif olup, hükümetlerin serbest pazar ekonomisine işlerlik kazandırmadaki ısrar ve başarılarını da kanıtlamaktadır.

Güney Kore’deki fiyat kontrol ve koruma sistemleri iç pazarda tahmin edilenden çok daha az çarpıklığa yol açmıştır. Çünkü ekonomi ihracat kanalıyla büyük ölçüde dünya ekonomisi ile bütünleşmiştir. Dünya ekonomisi ile bütünleşme, Güney Kore’nin kalkınma hamlesine kişisel damgasını vuran Park Chung Hee’nin yazdığı çeşitli kitaplarda dile getirdiği temel kişisel hedeflerinin başında gelmektedir. O kadar ki, döneminde de devletin güdümünde sanayileşmenin çok başarılı sonuçlar vermesine

²¹ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 78.

rağmen, Park otobiyografisinde planlama sistemini başlattığı ve dev holdingleri denetleyebilmek için ekonomiye müdahale ettiği için özür dilemiştir.²²

Devlet ile toplum arasındaki ilişki bir çizgi gibi düşünüldüğünde, bunun bir ucunda ademi merkezîyetçi ve çıkar gruplarının ağırlıklı rol oynadığı bir sistem, diğer ucunda ise merkezîyetçi ve toplumdaki göreceli olarak izole bir yapı vardır. Başka bir ifade ile bir uçta “zayıf” devlet, diğer uçta ise “güçlü” devlet mevcuttur. Zayıf devletler çıkar gruplarının istekleri doğrultusunda hareket ederler. Ekonomik politikaları değiştirebilecek güçleri vardır, ancak bu politikaların sonuçlarını istenilen hedefler doğrultusunda etkileme güçleri yoktur. Güçlü devletler ise sadece çıkar gruplarının isteklerine karşı çıkabilecek güçte değil, aynı zamanda toplumu ve ekonomiyi aktif olarak belli hedefler doğrultusunda şekillendirebilecek güçtedir. Başka bir deyişle, güçlü devlet sadece kağıt üzerinde karar alabilen veya kanun koyabilen değil, aynı zamanda aldığı karar ve koyduğu kanunları etkin biçimde uygulayabilen devlettir. Zayıf devlet ise genelde çıkar gruplarının istekleri doğrultusunda hareket eden, kendi başına karar alsa dahi bunu uygulama gücünden yoksun olan devlettir. Bu tanıma göre oldukça totaliter olan Afganistan ve Irak zayıf bir devletken, İsviçre ve İsveç güçlü bir devlettir.²³

Güney Kore’de, 1961 yılındaki askeri darbeyle başlayan süreç, 1965 ortalarından itibaren güçlü bir devletin kurulmasını sağlayacak zemini oluşturmuştur. Öncelikle, Japon işgali, ikinci dünya savaşı ve ardından Kore savaşı toplumda büyük bir yıkıma neden olmuş ve topluma hakim olabilecek hiçbir güç odağı kalmamıştır. Japonlar, Kore’li girişimcileri ve büyük sermayenin büyümesini sınırlamış ve kendileri çekildikten sonra ülkeyi yönetebilecek bir “güçlü adam” bırakmamışlardır. İkinci dünya savaşından sonra 25 milyon nüfustan, 4 milyonu Japonya ve Mançurya’dan dönmüş, 3 milyonu ise Kore savaşı sırasında yurtlarından olmuşlardır. 1949 yılındaki toprak reformu kırsal alandaki toprak ağalarını yok etmiştir. Askeri darbe öncesi ülkeyi

²² PARK, C. H.; **Our Nation’s Path**, Seul 1970, s: 129.

²³ MIGDAL, J.; **Strong Societies And Weak States: State-Society Relations And State Capabilities In The Third World**, Princeton University PRESS, 1990, s: 32; YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 72.

yöneten Rhee hükümeti zamanında güçlenen büyük sermayenin temsilcileri ise hapse atılmış, tüm finansal sistem devletleştirilmiş ve mevcut muhalefet tasfiye edilmiştir.²⁴

Kuzey Kore'nin büyük bir askeri tehdit yaratması, devletin toplum üzerinde otorite kurmasını kolaylaştırmıştır. Amerika hem komünizmi tecrit etme politikası, hem de ekonomik olarak istikrarlı bir Güney Kore yaratmak için devlette otoriter bir yapılanmayı desteklemiştir. Güney Kore Silahlı Kuvvetleri ise, aşağıda bahsedilecek nedenlerden dolayı, o zamana kadarki yönetici elitten uzak durmuş, böylece önceki hükümetlerin yolsuzluk ve kötü yönetim gibi menfi icraatlarından toplum önünde yıpranmamıştır. Bu nedenle, darbeden sonra hızla devlet otoritesini merkezi bir yapıda toplayabilmiş ve ekonomiyi yönetecek yetenekli bir kadro oluşturabilmiştir.

Güney Kore'de güçlü bir devletin ortaya çıkması alınan kararların uygulanabilmesini sağlamıştır, ancak daha da önemlisi bu güçlü devletin kendi varlığını meşrulaştırmak ve toplumda bir konsensus oluşturabilmek için ekonomik büyümeyi varlığının temel nedeni olarak kabul etmesidir. Böylece, yönetim zamanının ve enerjisinin büyük bir bölümünü ekonomi politikasına yoğunlaştırabilmiştir.

1.2.2. II. Dünya Savaşı'nın Sonu ve ABD Askeri Hükümeti Dönemi

Güney Kore'de sanayileşme sürecinin iyi anlaşılabilmesi için, ABD Askeri Hükümeti'nin Eylül 1945 ile Ağustos 1948 arasında izlediği politikanın 3 ana unsurunu incelemek gerekmektedir.

İlk olarak, ABD yönetimi başarılı bir toprak reformu gerçekleştirmiştir. Topraklar toprağı işleyenlere devredilmiş ve 1940'lı yılların sonlarında köylülerin sadece % 7'si topraksız kalmışlardır. 1930'larda toprakların 2/3'ünün nüfusun sadece % 3'üne ait olduğu düşünülürse, toprak reformunun büyük bir başarı olduğu söylenebilir. Toprak reformunun uzun vadede önemli etkileri olmuştur. Öncelikle, gelir dağılımını büyük ölçüde düzeltmiştir. Böylece, nüfusun büyük bölümünün yaşadığı kırsal kesimde

²⁴ JONES, L. P. And SAKONG, I.; **Government, Business And Entrepreneurship In Economic Development: The Case Of Korea**, Harvart University Press, 1980, s: 59; YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 87-88.

istikrar sağlanarak, güçlü bir devlet mekanizmasının kurulmasının önündeki engellerden biri aşılmıştır. Aynı zamanda, o sıralarda devlet otoritesine potansiyel olarak meydan okuyabilecek tek güç odağı olan toprak ağalarının saltanatına da son verilmiştir.²⁵

İkincisi, ABD Hükümeti Kore savaşında savaşmak ve sonrasında Kuzey Kore'lileri caydırmak için Güney Kore ordusunu çok disiplinli ve Güney Kore Hükümeti'nden bağımsız bir kurum olarak kurmuştur. Bu ordu modern silahlarla donatılmış ve subayları çok iyi eğitilmişlerdir. Kore savaşından sonra, sayıları 600 bin kişiyi bulan Güney Kore silahlı kuvvetleri, Sovyetler Birliği dışında en büyük dördüncü orduydular. Bu büyük iyi eğitilmiş ve yönetici elitten bağımsız kuvvet, 1961'den sonra Güney Kore'de güçlü bir devletin kurulmasında ana rolü oynamıştır.²⁶

Üçüncü olarak, ABD Yönetimi Kore Demokratik Partisi (KDP) ile çalışma yoluna gitmiştir. Bu parti "toprak ağalığını, sanayide özel mülkiyeti, Japonlar ile işbirliği yapan Güney Kore'lilerin ceza görmemelerini ve Japon işgali sayesinde güçlenen Güney Kore'lilerin devlette etkin görev almalarını" savunduğu için o dönemde hiç de popüler bir parti değildir.²⁷

KDP daha sonra gücünü kaybetti ise de, Japon sömürgeciliği sırasında modern sanayi ile tanışan girişimciler ile bürokratik ve merkezi hükümet yapısının temelini oluşturan yönetici eliti korumuştur.²⁸

1.2.3. Kore Savaşı ve Sonuçları

Kore savaşının sonuçları ülke ekonomisi için tam bir yıkımdır. Savaşın sadece ilk yılındaki fiziksel zarar 2 milyar ABD Dolar'ını bulmaktadır, bu rakam, Kore'nin o zamanki GSMH'sından fazladır. Savaş sırasında ülke çapındaki sanayi üretim kapasitesinin % 45'i ağır hasara uğramıştır. İmalat sanayisinin % 20'sini barındıran

²⁵ YOU, J. I.; **Capital-Labor Relations of the Newly Industrializing Regime in South Korea. Past, Present and Future**, Mimograf, Ekonomi Bölümü Harvard University, 1989, s: 93; YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 19.

²⁶ CUMMINGS, B.; a.g.e., s: 96.

²⁷ COLE, D. C. And LYMAN, P. N.; a.g.e., s: 60; JONES, L. P. And SAKONG, I.; **Government, Business And Entrepreneurship In Economic Development: The Case Of Korea**, Harvart University Press, 1980, s: 61.

²⁸ COLE, D. C. And LYMAN, P. N.; a.g.e., s: 61.

başkent Seul'de sanayi kapasitesinin % 80'i, alt yapı ve konutların ise yarıdan fazlası kullanılmaz durumdadır. Öte yandan, Kuzey-Güney bölünmesi sonucu hidroelektrik santralleri, kimya, metal ve seramik sanayi tesislerinin tamamı Kuzey Kore'de kalmıştır.²⁹

Bu durumda 1948'den beri ülkeyi yöneten Rhee hükümeti savaşta tahrip olmuş sanayi alt yapısını yeniden kurmak, özel tüketimi artırmak ve enflasyonu kontrol altında tutmak, Kuzey Kore'yi muhtemel bir işgal hareketinden caydırmak için güçlü bir ordu beslemek zorundadır. Rhee hükümete acil ve kısa vadede çözümlenmesi gereken güvenlik, açlık, sefalet gibi konularla uğraştığı için uzun vadeli ekonomik büyümeyi düşünecek durumda değildir.³⁰

Ancak, savaşın yaralarının sarılması için gereken kaynaklar mevcut değildir. O dönemde en büyük döviz kaynağını dış yardımlar oluşturmaktadır. 1953-1958 arasında Amerikan yardımı yılda 270 milyon ABD Dolar'ını bulmaktadır, bu miktar GSMH'nin % 15'ine eşdeğerdir. Bu miktara askeri yardımlar: (yılda 300 milyon ABD Dolar'ı) ve Amerikan birliklerinin masrafları: (yılda yaklaşık 400 milyon ABD Dolar'ı) da eklendiğinde, yıllık yardımların bilançosu 1 milyar ABD Dolar'ını bulmaktadır. Bu durum devlet gelir ve giderleri arasında büyük bir uçurum yaratmakta, aşırı değerlenmiş döviz kuru ise ithal mallara talebi artırarak, kısıtlı olan döviz rezervlerinin erimesine yol açmaktadır. Kamu maliyesi ve döviz dengesindeki açık ise Amerikan yardımı sayesinde finanse edilmektedir.³¹

1.2.4. Askeri Darbe ve General Park Chung Hee Dönemi

16 Mayıs 1961 tarihinde beş bin Güney Kore askeri hükümet binaları ve ana haberleşme noktalarını işgal ederek Askeri Devrim Komite'sinin ülke yönetimine el koyduğunu açıklamışlardır. Bu askeri darbe ile Güney Kore tarihinde yeni bir sayfa açılmıştır.

²⁹ JONES, L. P. And SAKONG, I.; a.g.e., s: 64; CUMMINGS, B.; a.g.e., s: 168;

³⁰ CUMMINGS, B.; a.g.e., s: 168-169.

³¹ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 49.

Güney Kore ordusu kendine has bir kurumdur. Japonlar Kore’yi istila ettiklerinde o zamanki küçük Kore Ordusunu dağıtmışlardır. Güney Kore Ordusu Amerika’lılar tarafından Kore Savaşı sırasında tekrar kurulmuş ve daha sonra dünyanın büyük ve iyi eğitilmiş ordularından biri haline getirilmiştir. Aslında yoğun eğitim ve dış dünya ile yakın temas, bu kurumu Güney Kore’nin en “batılılaşmış” kurumlarından biri haline getirmiştir.³²

Güney Kore Ordusu hiçbir zaman, (en üst düzeyi hariç), ülkedeki yönetici elit içinde yer almamıştır. Zaten, ordunun % 72’si kırsal bölgelerden gelmiş olup, elit olma statüsüne sahip değildir. Darbe büyük çapta albaylar ve teğmenler tarafından, Rhee hükümetinin yolsuzluklarına bulaşmış bir bölümü daha üst rütbedeki subaylara rağmen yapılmıştır.³³

Yeni askeri yönetim tarz olarak devrimci ve çok milliyetçi görünüm sergilemektedir. Ancak, ideolojik olmaktan çok, pragmatik ve idareciliğe yatkındırlar. Politik veya sosyal teorilere, otoriter yönetime yatkınlık haricinde, pek ilgi duymamaktadırlar. Rhee dönemini temsil eden Amerika’ya olan aşırı bağımlılık ve Kuzey Kore ile birleşme vaazlarını bir şekilde paylaşmakta ve ekonomik kalkınmayı ulusal bağımsızlığın bir anahtarı olarak görmektedirler.³⁴

Darbe sonrası meydana gelen şiddetli öğrenci ayaklanmaları ve basının muhalefeti, askeri yönetimi elde ettiği gücü paylaşma konusunda toplumun diğer kesimleri ile uzlaşmaya itmiştir. Bu arada ekonomide belirgin bir canlanma olmuş ve gelişme ülkede çok olumlu karşılanmıştır. Böyle bir ortamda, askeri yönetim hem toplumun değişik kesimleri arasında bir konsensus sağlamak, hem de meşruiyetini sağlam bir temele oturtmak amacıyla, ekonomik büyümeyi siyasi varlığının temel nedeni olarak ortaya koymuştur.

General Park başkanlığını yaptığı askeri yönetimin meşruiyetini ülkenin ekonomik performansına dayandırırken, “insan hayatında ekonomi, siyaset ve kültürden önce

³² COLE, D. C. And LYMAN, P. N.; s: 71.

³³ LUTHER, H. U.; **Güney Kore Bir Model Olabilirmi**, Belge Yayınları, İstanbul 1984, s: 72; COLE, D. C. And LYMAN, P. N.; s: 72.

³⁴ COLE, D. C. And LYMAN, P. N.; s: 72-73.

gelir” demiş ve arkasından hemen şöyle devam etmiştir: Asya’da yaşayan insanların yaşam standartlarını yükseltmek için, demokratik olmayan tedbirler dahi alınabilir. Bugün Asya’da yaşayan insanların, açlık ve sefaletten, totaliter bir rejimin baskısından daha çok korktukları yadsınamayacak bir gerçektir. Asya’lılar önce ekonomik eşitlik sağlamak istemekte ve daha sonra eşitlikçi bir politik sistem kurmak arzusundadırlar. Parıltısı olmayan mücevher ne kadar anlamsızsa, sefalet ve umutsuzluk içinde kıvranan halk içinde demokrasi o kadar anlamsızdır.³⁵

Ekonomik gelişmenin politik otoritenin meşruiyetinin temel nedeni olarak ortaya konması, ekonomik kalkınmanın “olmazsa olmaz” bir koşulunu yerine getirmiştir. Siyasi otoritenin kararlılığı ekonomik gelişmenin alacağı şekil tek bir politik değişkene bağlıdır. Siyasi otoritenin ekonomik gelişme için duyduğu zorunluluk, genelde ekonomik gelişmenin önündeki en büyük engel, siyasi otoritenin toplumu ekonomik büyüme için seferber edememesidir.³⁶

Burada üzerinde durulması gereken nokta, siyasi otoritenin ekonomik gelişmeyi hedefleyip hedeflemediğinden ziyade, siyasi gündem içerisinde ekonomik gelişmenin öncelik sırasındadır. General Park, hem kendi yönetimini meşrulaştırmak, hem de Amerika’dan olabildiğince yardım almadan varlığını sürdürebilecek bir Güney Kore kurmak için ekonomik kalkınmayı siyasi gündeminin en tepesine yerleştirmiştir. Bu vizyonunu önce bürokrasiye ve daha sonra da halka aktararak, topluma uzun vadeli bir yol gösterebilmiş ve umut verebilmiştir.³⁷

Özet olarak, 1960’ların ortalarında çok iyi örgütlenmiş ve eğitilmiş Kore Silahlı Kuvvetleri, savaşlar ve çökmüş bir ekonomi sonucunda zayıflamış Güney Kore toplumu üzerinde, otoritesini kurmayı başarmıştır. Kuzey Kore’nin istila tehdidi devletin toplum üzerinde mutlak bir hakimiyet kurmasını kolaylaştırmıştır. Kırsal alanda, toprak reformu ve çiftçilere sağlanan cömert destekler ile istikrar sağlanmıştır. Sendika ve işçi hareketleri hemen hemen yok gibidir. Büyük sermaye yasa dışı servet tanzimi kanunu ve finansal piyasaların devletleştirilmesi sonucu hükümetin insafına kalmış, politik

³⁵ PARK, C. H.; a.g.e., s: 132.

³⁶ LEE, H.; **Korea: Time, Change And Administration**, East-West Center Press, 1968, s: 91.

³⁷ KIM, L.; **Imitation to Innovation: The Dynamics of Korea’s Technological Learning**, Boston and Massachusetts: Harvard Business School Pres, 1997, s: 90; YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 57.

muhalefet tasfiye edilmiştir. Bu durumda Güney Kore'deki askeri rejimi etkileyebilecek tek güç olan ABD ise politik olarak istikrarlı ve ekonomik olarak kendine yeterli bir Güney Kore istediği için olanları desteklemektedir.³⁸

1.3. DEVLETİN EKONOMİDEKİ ETKİNLİĞİ

1.3.1. Devletin Yönetim Felsefesinde Değişim

Askeri yönetim iş başına geldiğinde ilk aldığı tedbirlerden biri, birinci 5 yıllık kalkınma planını hazırlatmaya başlatmak ve bu planı uygulamak için gerekli bürokratik altyapıyı oluşturmak olmuştur. Bu tedbirler, yeni rejimin sorunlara karşı ideolojik bir önyargıdan çok, pratik bir yönetici gibi yaklaşacağını göstermektedir. Askerlerin Güney Kore'deki bürokratik altyapıya en büyük katkıları “yönetimsel” bakış açısını getirmeleridir.³⁹

En önemli kurumsal değişiklik, 1961 Haziranında ekonomik planlama kurulunun (EPK) oluşturulmasıdır. EPK, planlama yetkisini İmar Bakanlığında, Bütçe Genel Müdürlüğü'nü Maliye Bakanlığında ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nü de İçişleri Bakanlığında devralarak oluşturulmuştur. EPK'nın başkanına Başbakan Yardımcısı unvanı verilerek, bu kuruma yeni yönetimin ne derece önem verdiği ortaya konulmuştur. Bunlara ek olarak, Başbakanın başkanlığında Başbakan Yardımcısı ve ilgili tüm bakanların ve gerektiğinde dışardan uzmanların katıldığı bir merkezi ekonomik komite kurulmuştur. Cumhurbaşkanlığı Ekonomik Sekreterliği'nde ekonomik karar alma sürecinde çok önemli bir rol oynamaktadır.⁴⁰

1.3.2. Beş Yıllık Kalkınma Planlarının Genel Hatları

Beş yıllık planların hazırlanmasına başlanmasından sonra ekonomideki değişiklikler ışığında, planlama süreci de evrim geçirmiştir. Planlar başlarda çok

³⁸ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 58.

³⁹ LEE, H.; a.g.e., s: 81.

⁴⁰ BAHL, R.; KIM, C. K.; PARK, C. H.; **Public Finances During The Korean Modernization Process**, Harvart University Press, 1986, s: 29.

ayrıntılı olmalarına rağmen, ekonomi büyüyüp karmaşık hale geldikçe, daha genel bir yapıya büründürülmüştür. Ekonominin karmaşık hale gelmesi, planlama sürecinde daha fazla girdi gereksinimini ve katılım tabanını genişletmiştir.⁴¹

1.3.2.1. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1962-1966)

Bu planın ana hedefi enerji, çimento, buğday, gübre ve diğer ithal ikameci olabilecek sanayilerin kurularak “kendi kendine yeterli bir ekonominin temelini atmak” olarak belirlenmiştir. Ekonomik sistem bundan sonra özel teşebbüsün korunduğu, ancak devletin doğrudan veya dolaylı olarak temel sanayilere ve önemli alanlara yön verdiği bir tür “yönetilen kapitalizm” olacaktır.

1.3.2.2. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1967-1971)

Bu planın amacı sanayi altyapısının modernizasyonu ve kendine yeterli ekonominin kurulmasıdır ve büyük bir başarıyla sonuçlanmıştır. 1965 ile 1971 arasında GSMH % 80, ihracat % 417 ve vergi gelirleri % 200 oranında artmıştır. Ayrıca, 1965 yılındaki başarılı mali reform, tasarrufları bankacılık sistemine kanalize ederek, mali istikrarın sağlanması konusunda önemli bir rol oynamıştır.

1.3.2.3. Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1972-1976)

Bu planda özellikle “Gelir dağılımı” konusuna ağırlık verilmiştir. Çünkü önceki dönemdeki hızlı büyümenin toplumda eşit dağılmadığına inanılmaktadır. Bu çerçevede bölgesel dengesizlikler ve kırsal alanlardaki yatırımlara ağırlık verilmiş, özel sektöre ekonomide çok daha fazla rol verilmesi kararlaştırılmıştır. İkinci plandan daha hırslı hedefler içeren bu planda büyük bir başarıyla sonuçlanmıştır: % 8.6 olarak planlanan büyüme, % 10.2’yi bulmuştur.

⁴¹JONES, L. P. And SAKONG, I.; **Government, Business And Entrepreneurship In Economic Development: The Case Of Korea**, Harvart University Press, 1980, s: 78; SONG, B. E.; a.g.e., s: 77.

1.3.2.4. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1977-1981)

Bu plan diğerlerinden farklı olarak ekonomide teknoloji geliştirilmesi ve verimliliğin artırılmasını hedeflemektedir. Ancak, General Park Chung Hee'ni 1979 yılında öldürülmesi ve petrol krizi sonucu bu plan hedeflerine ulaşamamıştır. Petrol krizi sonucu ortaya çıkan dış ödemeler dengesi açığı ve dış ticaret hadlerinin bozulması da bu planı etkilemiş, büyüme % 9.2 olarak planlanmışken, % 4.3 olarak gerçekleşmiştir. 1980 yılında enflasyon % 25.6'ya çıkmış ve ekonomi % 8 oranında küçülmüştür.⁴²

1.3.2.5. Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1982-1986)

Yaşanan ekonomik ve politik krizler sonucu 1980'lerin başında ekonomik büyüme yavaşlamış, dış borç artmış ve enflasyon yüksek seyretmiştir. Bu nedenle bu plan makro dengeleri sağlamakla birlikte özellikle ihracatı büyük oranda artırmayı hedeflemiştir. Dış borç yönetimi de bu dönemde ağırlık kazanmıştır. Politik ve ekonomik krizlerin etkisinin azalması ve alınan tedbirler sonucu, bu planın da hedefleri geçilmiştir. Büyüme % 7.5 olarak planlanmışken, % 8.7 olarak gerçekleşmiş ve makro göstergelerde iyileşmeler sağlanmıştır.⁴³

1.3.2.6 Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1987-1991)

1986 yılı itibariyle Kore ekonomisi yüksek büyüme, düşük enflasyon ve büyük dış ticaret fazlasıyla yeni bir devreye girmiştir. Verimlilik artışı ve uluslararası piyasalarda rekabet gücü sağlanması ön plana çıkmış, ekonomide devletin rolünün azalması, finansal piyasaların özelleştirilmesi gibi konularda önemli adımlar atılmış ve planın hedefleri geçilmiştir.

⁴² SONG, B. E.; a.g.e., s: 78-79.

⁴³ ERDOĞDU, M. M.; "The Turkish and South Korean Automobile Industries and the Role of the State in Their Development", ODTÜ Gelişme Dergisi, Cilt: 27, Sayı: 2, 1999, s: 18; SONG, B. E.; a.g.e., s: 80-81.

Tablo 2: Uygulanan Kalkınma Planları, Hedefler Ve Gerçekleşme Oranları

	Plan Süresi	Büyüme Hedefleri	Gerçekleşme
1. Beş Yıllık Plan	1962-1966	7.1	7.9
2. Beş Yıllık Plan	1967-1971	7.0	9.7
3. Beş Yıllık Plan	1972-1976	8.6	10.2
4. Beş Yıllık Plan	1977-1981	9.2	5.7
5. Beş Yıllık Plan	1982-1986	7.5	8.7

Kaynak: YILDIZ, A. Y.; **Devletin Kalkınmadaki Rolü: Uzak Doğu Asya Kalkınma Modelleri**, Hazine Müsteşarlığı Yayını, Ankara 1997, s: 41.

1.4. GÜNEY KORE'DE GENEL EKONOMİK DURUM

Güney Kore, ekonomisini 1950'lerde kısıtlı bir alanda sürdürülebilen tarıma ve bir ölçüde balıkçılığa dayalı geleneksel bir yapıdan, sanayi ve hizmet sektörünün egemen olduğu bir yapıya kavuşturmayı başarmış, bölgenin en önemli ekonomik aktörlerinden biridir. 1960 yılından bugüne kadar dünyanın en hızlı büyüyen ekonomilerinden biri olmuştur. Güney Kore'de endüstrileşme 1962 yılında dönemin Devlet Başkanı Park Chung Hee tarafından ilk Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın hazırlanması ile başlamıştır. Bundan önce sanayinin GSMH içindeki payı çok düşüktür. 1961 yılında kişi başına düşen milli gelir 90 ABD Doları'dır. Devlet eliyle yürütülen sanayileşme sürecinde 1963-1978 döneminde yıllık katma değer artışı ortalama % 16,9 olarak gerçekleşmiştir.⁴⁴

Diğer benzer koşullardaki ülkeler ithal ikameci politikalar ile devlet eliyle sanayileşmeyi sürdürmeye çalışırken Güney Kore; Tayvan, Singapur ve Hong Kong ile birlikte, Avrupa ve Kuzey Amerika'nın emeğe dayalı imalat sanayi ürünlerine büyük oranlarda ihtiyacı olduğunu keşfederek ihracata dayalı bir büyüme politikası izlemiştir. 1962 yılında çok küçük miktarlarda üretilen sentetik elyafın üretimi 1978 yılında 1 milyar m²'ye, 1990 yılında ise 3 milyar m²'ye çıkmıştır. Daha sonraki aşamada ucuz işgücü montaj sanayisine yönlendirilmiş, 1963 yılında 158.000 radyo üretilirken, bu rakam 1976'da 6,7 milyon adede, 1986'da 9 milyon adede çıkmıştır. Renkli televizyon

⁴⁴ KARABİBER, M.; **Kore Kalkınmasının Temelleri ve Türk-Kore İlişkileri**, Hazine Müsteşarlığı Yayınları, Ankara 1997, s: 37.

cihazlarının üretimi de 1975 yılında başlamış ve 1996 yılında 21,5 milyon adede ulaşmıştır.⁴⁵

1970'lerin en önemli gelişmesi çelik sanayisinde olmuştur. Dünya Bankası Güney Kore'ye çelik sanayisine yatırım yapmaması konusunda önerilerde bulunurken dünyanın en önemli çelik tesislerinden biri olan Pohang Demir-Çelik Fabrikası (POSCO) büyük oranda Japon sermayesi ile kurulmuştur. Ülkenin ikinci büyük çelik fabrikası Hanbo Steel'dir. Güney Kore bu nitelikteki yatırımlar sayesinde ABD, Japonya ve Çin'le birlikte dünyanın en önemli çelik üreticileri arasındadır.⁴⁶

Bugün Güney Kore gemi yapımında dünyada birinci, yarı iletkenlerde üçüncü, otomobil ve petrokimyada beşinci ve demir-çelikte altıncı büyük kapasiteye sahiptir. 1980'lerin sonuna kadar imalat sanayi GSYİH içinde giderek yükselen bir paya sahiptir. Tarım, ormancılık ve balıkçılığın GSYİH içindeki payı ise yıllar itibarı ile azalarak ¼'den % 10'a düşmüştür. 1988'den beri tarım, ormancılık ve balıkçılığın payı 2001'de % 4,5'a gerilerken imalat sanayinin payı % 30 civarında kalmıştır. 1997-2001 yılları imalat sanayi büyüme oranları açısından geçmişin büyük artışlarına ulaşamamasına karşın, sektörde katma değer aynı dönemde yılda ortalama % 7,4 artış gerçekleştirmiştir. Bu dönemde ekonomi yılda ortalama % 4,1 büyümüştür.⁴⁷

Kriz sonrasında en hızlı kendini toparlayan sektör de imalat sanayisidir. Bu artış özellikle artan dış talep, iç tüketim talebinde meydana gelen canlanma ve yerel yatırımlardaki artıştan kaynaklanmaktadır. İmalat sanayisinin gelişmesinde en etkili sektörler ise bilgi teknolojileri ve ileri teknoloji olmuştur. İnşaat sektörünün son yıllarda GSYİH içindeki payı giderek azalmaktadır. Esasen 1997-2001 döneminde toplam işgücü içinde hizmet sektöründe çalışanların payı % 66'dan % 70'e yükselmiştir. Bu oran imalat ağırlıklı olan Güney Kore ekonomisinin hizmet sektörü ağırlıklı bir yapıya kavuştuğunu göstermektedir.⁴⁸

⁴⁵ KARABİBER, M.; a.g.e., s: 41.

⁴⁶ CROW, M. M., And NATH, S. A.; **Technology Strategy Development in Korean Industry: An Assesment of Market and Government Influences Technovation**, Volume 12 No: 2, Elsevier Science Publishers Ltd., 1992, s: 19.

⁴⁷ DTM; Hazine; DİE; MB; International Financial Statistics, 2002.

⁴⁸ KIM, L.; **Imitation to Innovation: The Dynamics of Korea's Technological Learning**, Boston and Massachusetts: Harvard Business School Pres, 1997, s: 32.

1997 yılında yaşanan ekonomik kriz sonucu, GSMH ve MG daralarak, GSMH 437 milyar Dolar'a, kişi başına düşen milli gelir ise 9.511 Dolar'a gerilemiştir. 1998 yılında ise kişi başına düşen milli gelir 6.387 Dolar'a düşmüş, GSYİH % 5,8 gerilemiştir. Alınan tedbirler sonucunda 1999 yılında ekonomi % 10,7 büyüyerek kriz öncesi seviyeyi aşmıştır.⁴⁹

Tablo 3: GSMH, Kişi Başına Milli Gelir, Büyüme (1993-1999)

	Milyar Won	Milyar \$	Kişi Başına \$	Büyüme Hızı
1993	265,517	330	7,484	5.8
1994	303,772	378	8,467	8.6
1995	348,979	452	10,037	9.0
1996	386,640	480	10,548	6.9
1997	450,853	437	9,511	4.9
1998	443,127	316	6,823	-5.8
1999	483,800	406	8,581	10.7

Kaynak: World Bank; **Republic of Korea: Transition to a Knowledge-Based Economy**, Report No. 20346-KO. New Challenges and New Vision, Seoul: KDI Working Paper No: 9801, 2000, s: 98.

1960 yılından 1994 yılına kadar, Güney Kore'de yerel yatırım sermaye eksikliği nedeniyle genellikle dış borçlanmalar ile finanse edilmiş, yabancı sermayenin payı düşük kalmıştır. Ancak, 1994 yılından itibaren Güney Kore ürünlerinin zayıflayan rekabet gücünü arttırmak, ileri teknolojileri geliştirmek ve bozulan cari işlemler dengesini iyileştirmek amacıyla yatırım prosedürü basitleştirilmiş ve sektör kısıtlamaları azaltılmıştır. Sonuç olarak 1994-96 döneminde yabancı sermaye girişi 2,4 kat artmıştır. 1997 yılında yaşanan döviz krizine rağmen doğrudan yatırımlar bir önceki yıla kıyasla % 117 oranında artmıştır. Yabancı sermaye yatırımlarındaki bu yüksek oranlı artış, getirilen yeni teşvik unsurları ile Güney Kore'nin yatırım ortamının iyileşmesine ve yabancı yatırıma izin verilen iş kollarındaki genişlemeye bağlanmaktadır.⁵⁰

1990 yılına kadar Güney Kore'de yatırım yapan ülkeler sıralamasında Japonya birinci durumda iken, 1990'dan sonra ABD birinci konuma yükselmiştir. 1997 yılında Güney Kore'ye gelen yabancı sermayenin % 33,6'sı ABD sermayesidir. ABD ve AB ülkelerinin yatırımları sürekli bir artış trendi gösterirken, Japonya'nın payı, Yen'in

⁴⁹ IFS; **World Development Indicators, 2000-2002 Verileri**, Mayıs 2003, s: 28.

⁵⁰ KARABİBER, M.; a.g.e., s: 47; **Kore Bilim ve Mühendislik Vakfı'nı (KOSEF) Tanıtan Doküman**, 1995, s: 69.

değer kaybına bağlı olarak 1995 yılından itibaren düşme eğilimi göstermektedir. 1998 yılında Avrupa Birliği ülkeleri Kore birleşme ve satın alma piyasasında daha aktif bir rol oynamış ve bir çok işletme yerli ortak payının satın alınması sonucu yabancılar lehine el değiştirmiştir. Bu itibarla, 1998 yılı yabancı sermaye yatırımlarının büyük çoğunluğu yeni fiziki yatırımlardan ziyade şirket ve hisse satın alınması şeklinde gerçekleşmiştir.⁵¹

Doğal kaynakların işletilmesi, ihracat üssü olarak kullanılması ve gelişmiş ülkelere uygulanan koruma engellerini aşma amaçları dışında dış yatırımları desteklemeyen bir politika uygulayan Güney Kore, 1988 yılından sonra özellikle emek yoğun sanayi kollarında işgücü maliyetlerinin düşük olduğu Asya ülkelerine yatırım yapmaya başlamıştır. 1994 yılından sonra ise giderek ağırlaşan üretim maliyetleri, düşük karlılık oranları, ekonomik bölgeselleşme, holdinglerin küreselleşme çabaları ve hükümetin kısıtlamaları azaltmasından dolayı dış yatırımlar 1998 yılı sonunda 20,3 milyar Dolar'a ulaşmıştır.⁵²

1997 yılı sonu itibariyle Güney Kore'nin toplam dış yükümlülükleri IMF tanımlaması altında 68,4 milyar kısa vadeli, 86 milyar Dolar'ı uzun vadeli olmak üzere 154,4 milyar Dolar'dır. 1998 yılında toplam dış borçlar bir önceki yıla göre % 3 oranında gerileyerek 149,3 milyar Dolar olarak, 1999 yılında ise bir önceki yıla göre % 8,4 azalarak 136,4 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. 1998 yılında cari işlemlerin 40 milyar Dolar fazla vermesi, 1997 IMF önderliğindeki taze borçlanmaya rağmen, dış borç toplamının düşmesini mümkün kılmıştır. 1999 yılında cari işlemler fazlası azalarak 24 milyar Dolar olarak kapatmıştır.⁵³

Tablo 4: Fiyat İndeksleri ve Faiz Oranları

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2005
TEFE	1,5	2,7	4,7	2,7	4,7	12	0,9	-----
TÜFE	4,8	6,2	4,5	5	4,7	7	1,4	-----
Mevduat Faiz Oranı								
Vadeli (1 yıl)	8,5	8,5	7,5	9,53	12,08	8,64	7,85	1,011
Vadesiz	3	3	3	3	5,13	4,33	4,84	3,04

Kaynak: www.foreigntrade.gov.tr, 07.03.2003, Erişim Tarihi: 27. 03. 2006.

⁵¹ www.hdtm.gov.tr., 02.16.2004, Erişim Tarihi: 19. 03. 2006.

⁵² www.foreigntrade.gov.tr, 07.03.2003, Erişim Tarihi: 27. 03. 2006.

⁵³ IMF; **International Financial Statistics**, April 1999, s: 14.

Güney Kore'nin mali sisteminde Merkez Bankası bankacılık sisteminde düzenleyici rol oynamaktadır. Bu banka para politikasını yürütmekte ve diğer banka ve finans kurumları arasında gözetim görevi yapmaktadır. Bu ülkede bankalar mevduat bankaları ve uzman bankalar olarak sınıflanmaktadır. Uzman bankalar ekonomik politikaya destek sağlamak ve bazı sektörlerin ihtiyaçlarını gidermek üzere kurulmuşlardır. Bu bankalar arasında Kore Sanayi Bankası, İthalat İhracat Bankası, Konut Bankası sayılabilir. Güney Kore'de diğer bir banka türü olan yatırım bankaları, aktiflerinden daha fazla borçlanmaları nedeni ile krizin sorumluları arasında görülmüş ve 14 tanesi kapatılmıştır. Kriz nedeniyle bazı bankaların birleştirilmeleri bazılarının da yabancılara satışı ile sermaye yapılarının güçlendirilmesine çalışılmıştır.⁵⁴

Güney Kore'nin dış ticaret politikası, ithalat ve ihracat rejimleri ekonomik durumun ortaya konulması açısından üzerinde durulması gereken önemli konulardandır. Güney Kore'de ihracat genelde serbesttir. Ancak, bazı maddelerin ihracı bazı kurum ve kuruluşların iznine tabidir. DTÖ tekstil anlaşması kapsamında olan ve ithalatçı ülkelerin kota koymalarından etkilenen bir kısım tekstil ürünlerinin ihracatı izne tabidir. Ayrıca çevre sağlık gibi nedenlerle bazı maddelerin ihracında çeşitli kurumların onayı aranmaktadır. İhracatçıya ve ithalatçıya kredi verilmesi Kore İhracat İthalat Bankasının görevidir.

Güney Kore'de mal ithalatı serbest olup, birkaç kalem gıda mamulü dışında ithali izne tabi madde bulunmamaktadır. 1997 itibariyle ithalatta liberazizasyon oranı % 99'a ulaşmıştır. Ancak, çevre, sağlık ve teknoloji gibi nedenlerle birçok madde ithalden önce ve sonra kontrole tabi tutulmaktadır. Sanayi ürünleri için uygulanan gümrük vergisi oranı ortalama % 8 olup, DTÖ'ne olan taahhütler çerçevesinde indirim yapılmaktadır. Tarım ürünleri için uygulanan gümrük vergileri % 30 seviyesinde olup, bazı maddeler için kota ve tarife kontenjanı uygulamasına da gidilmektedir.

⁵⁴ World Bank; **Republic of Korea: Transition to a Knowledge-Based Economy**, Report No. 20346-KO. New Challenges and New Vision, Seoul: KDI Working Paper No: 9801, 2000.

Tablo 5: Ödemeler Dengesi (Milyon Dolar)

	Cari İşlemler Dengesi	İhracat (FOB)	İthalat (FOB)	Transferler (Net)
1992	-4.528	75.169	77.316	232
1993	0.385	80.950	79.090	491
1994	-4.531	93.676	96.822	604
1995	-8.947	123.202	127.950	-560
1996	-23.716	128.250	143.528	-755
1997	-8.618	138.587	142.461	-1.815
1998	40.039	131.807	90.643	-1.505
1999	23.933	143.685	119.752	-4.7
2004	29,382	257,745	219,584	-----

Kaynak: IMF; International Financial Statistics, April 1999, s: 17.

1999 yılında ihracat 131.8, ithalat 90.6, dış ticaret fazlası 41.2 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. 1999 yılında, bir önceki yıla göre; ithalat % 36.4, ihracat ise % 4.9 oranında gerilemiştir. Güney Kore'nin dış ekonomik ilişkilerinde ABD, Japonya, Çin, Hong Kong, Almanya ve Singapur ilk sıraları almaktadır. 1995 yılına kadar Japonya ithalatta ilk sırayı alırken, DTÖ çerçevesinde alınan ithal kaynakları çeşitlendirme önlemleri nedeniyle Japonya, ABD'nin gerisinde ikinci sıraya düşmüştür.⁵⁵

Güney Kore'nin ihracatında; makine, elektrik-elektronik, tekstil ürünleri, otomotiv, gemi ve demir-çelik, ithalatında; makine, elektrik/elektronik, ham petrol ve petrol ürünleri, demir-çelik ve kimya sanayi ürünleri ilk sıralarda yer almıştır. 1997 yılında nakil vasıtaları ve kıymetli taşlarda ihracat önemli ölçüde artmış, özellikle yarı iletken fiyatlarının dünya piyasalarında düşmesi nedeniyle diğer kalemlerde azalma gözlenmiş, mineral maddeler ve makine ve elektronikte ithalat önemli ölçüde artmış, diğer kalemler aynı seviyede kalmıştır.

⁵⁵ www.igeme.gov.tr, 17.09.2005, Erişme Tarihi: 21.03. 2006.

Tablo 6: Güney Kore'nin Temel Ekonomik Göstergeleri (1997-1998)

	1997	1998
GSMH	437 milyar Dolar	316 mil. Dolar
Kişi Başına GSMH	9.511 Dolar	6183 Dolar
Yıllık Enf. Oranı	4,7	7
Para Birimi ve Dolar Kuru	950 Won	1400 Won
İthalat	144 milyar Dolar	93 mil. Dolar
İhracat	136 milyar Dolar	132 mil. Dolar
Dış Ticaret Hacmi	280 milyar Dolar	225 mil. Dolar
Dış Ticaret Dengesi	- 8 milyar Dolar	+ 39 mil. Dolar

Kaynak: T.C. Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, **Güney Kore Raporu**, Seul, Ocak 2004, s: 7.

1997 yılında maruz kaldığı ekonomik kriz nedeniyle IMF ile imzaladığı anlaşma uyarınca 57 milyar Dolar destek temin eden Güney Kore ekonomisi 1998 yılında % 6 oranında küçülmüş olup, alınan tedbirler sonucunda GSYİH 1999 yılının ilk çeyreğinde % 4.5, ikinci çeyreğinde % 9.9, üçüncü çeyreğinde ise % 12.3 oranında büyümüştür.

Tablo 7: Güney Kore'nin Temel Ekonomik Göstergeleri (1999-2004)

Yıl	GSYİH (Milyar \$)	K.Başına Gelir (\$)	Büyüme Oranı (%)	Enflasyon Oranı (%)	İhracat (Milyar \$)	İthalat (Milyar \$)
1999	533,5	11.450	9,4	0,8	143,6	119,8
2000	578,6	12.310	8,5	2,3	172,3	160,5
2001	600,5	12.685	3,8	4,1	150,4	141,0
2002	642,2	13.481	6,9	2,8	162,4	152,1
2003	662,1	13.815	3,1	3,5	193,8	178,8
2004	666,0	13.804	4,6	3,6	253,8	224,4

Kaynak: T.C. Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, **Güney Kore Raporu**, Seul, Ocak 2004, s: 45.

Krizden çıkışta ihracat ve yabancı sermaye en önemli araçlar olarak kabul edilmiştir. 1999 yılında 143.6 milyar Dolar olan ülke ihracatı 2000 yılında bir önceki yıla göre % 19.9 artarak 172.3 milyar Dolar'a ulaşmıştır. 1999 yılında 119.8 milyar Dolar olan ithalat ise % 34.0 artışla 2000 yılında 160.5 milyar Dolar'a yükselmiştir. 1999 yılında 23.9 milyar Dolar olan dış ticaret fazlası, 2000 yılında özellikle ithalattaki daha yüksek oranlı artışın etkisiyle 11.8 milyar Dolar'a düşmüştür. 2000 yılının son çeyreğinde başlayan ve 2001 yılında da devam eden Kore Wonu'nun değer kaybına bağlı olarak ithalattaki yüksek oranlı artış azalmış olup, 2002 yılı itibariyle ithalat 152 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2003 yılında toplam ihracat 193,8 milyar Dolar, toplam ithalat ise 178,8 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Dış ticaret fazlası %50

artış ile 15 milyar Dolar olmuştur. 2004 yılında toplam ihracat 253.8 milyar Dolar'a ulaşırken, toplam ithalat 224,4 milyar Dolar'a yükselmiştir.⁵⁶

Tablo 8: Ükelere Göre İhracat 1985-2002 (Milyon Dolar)

YIL	ABD	Japonya	Çin	Hong Kong	Almanya	Singapur	Tayvan
1985	10,754	4,543	-	1,566	979	490	196
1990	19,360	12,638	585	3,780	2,849	1,805	1,249
1995	24,131	17,049	9,144	10,682	5,965	6,689	3,882
1997	21,625	14,771	13,572	11,725	4,753	5,897	4,613
1998	22,805	12,238	11,944	9,261	4,009	4,065	5,140
1999	29,475	15,862	13,685	9,048	4,185	4,922	6,345
2000	37,611	20,466	18,455	10,708	5,154	5,649	10,708
2001	31,211	16,506	18,190	9,452	4,322	4,080	5,835
2002	32,780	15,143	23,754	10,146	4,287	4,222	6,632

Kaynak: www.foreigntrade.gov.tr, 21.04.2003, Erişme Tarihi: 11.04.2006.

Ülkenin dış ticaretinde ABD, Japonya Çin Halk Cumhuriyeti, Hong Kong, Tayvan, Singapur ve Almanya ilk sıralarda yer almaktadır. 2002 yılı sonunda 29,8 milyar Dolar'lık ithalat ile Japonya ilk sırayı alırken bunu 23 milyar Dolar ile ABD, 17 milyar Dolar ile Çin takip etmektedir.

Güney Kore ekonomisindeki bir başka önemli görüntü de, uluslararası ticarete büyük oranda bağlı olmasıdır. 2001 yılında ihracat GSYİH'nin % 37.7'sine denktir. Oysa 1970'lerin başında bu oran % 10 civarındadır. Bu oran 2000 yılında Japonya'da % 9.7, ABD'de ise % 7.8 dir. Toplam dış ticaret 2001 yılında GSYİH'nin % 72.8'ine denk gelmektedir, ki bu oran Tayvan ile benzerlik göstermesine rağmen Japonya ve ABD'ye göre çok yüksektir.⁵⁷

Güney Kore ekonomisi için ayırdedici bir özellik de chaebol denilen dev şirketlerin ekonomideki baskın pozisyonudur. 1995'te en büyük 30 chaebol, Güney Kore GSYİH'nin % 16'sını üretmiş, imalat katma değeri içinde % 41 ve ihracatın içinde

⁵⁶ www.igeme.gov.tr, 17.09.2005, Erişme Tarihi: 21.03. 2006.

⁵⁷ Dünya Bankası; **Dünya Kalkınma Göstergeleri**, World Bank, Washington, 1997, s: 40; www.hdtm.gov.tr, 10.02.2005, Erişme Tarihi: 11.03.2006.

% 50 paya sahip olmuştur. 30 büyük chaebol içinde 4 büyük grup (Hyundai, Samsung, Daewoo ve LG) açıkça öne çıkmaktadırlar ve GSYİH'nın % 9'unu üretmişlerdir.⁵⁸

Güney Kore'nin "chaebol"leri sıklıkla Japonya'nın "keiretsu" iş gruplarıyla karşılaştırılmıştır. Fakat bu ikisi arasında iki belirgin farklılık vardır. Birincisi, "chaebol"ler hala çoğunlukla kurucu aileler tarafından kontrol edilmesine rağmen "keiretsu"lar profesyonel yöneticiler tarafından yönetilmektedirler. İkincisi, Güney Kore hükümetinin "chaebol"lerin özel banka sahibi olmasını engellemesine rağmen Japonya'daki "keiretsu"lar bağlı bir banka ile çalışmaktadırlar.⁵⁹

1999 yılı başından beri sürekli yükseliş gösteren özel tüketim, 2000 yılında % 7,1 artış göstermiştir. Gerileyen işsizlik oranı, borsadaki gelişme ve genel olarak ekonominin istikrar kazanması iç piyasadaki canlanmanın temel sebepleri olarak görülmektedir. Özellikle dayanıklı tüketim mallarında (otomobiller, cep telefonları, bilgisayarlar ve mobilya), lüks tüketim mallarında ve turizm harcamalarında ciddi artışlar görülmüştür. Yurtdışına tatil için gitme % 90 artış göstermiştir.

1.5. GÜNEY KORE'DE İZLENEN KALKINMA STRATEJİSİNİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

1.5.1. Ekonomik Boyut

Güney Kore'nin 1961 yılından beri izlediği kalkınma stratejisi, ekonomik düzeyde her şeyden önce, ülkenin yeterli oranda sahip olduğu tek kaynak olan iş gücünün, yoğun bir şekilde çalıştırılmasına dayanmaktadır. Bu değerlendirme sürecinin ön koşulu, her şeyden önce, Güney Kore'li işgücü potansiyelinin Japonya, ABD ve diğer batılı sanayileşmiş ülkelerin, sermaye işletme kapasitesine dahil edilmesidir. 1960'lı yılların sonuna doğru büyümenin sınırlarına Japonya'da da ulaşıldığı gittikçe daha belirgin bir şekilde görülmeye başlandığında, enflasyon, ücretlerin yükselişi, sanayi bölgelerindeki

⁵⁸ www.hdtm.gov.tr, 10.02.2005, Erişme Tarihi: 11.03.2006; IFS; **World Development Indicators, 2000-2002 Verileri**, Mayıs 2003, s: 15.

⁵⁹ IFS; **World Development Indicators, 2000-2002 Verileri**, Mayıs 2003, s: 32. www.hdtm.gov.tr, 10.02.2005, Erişme Tarihi: 12.03.2006.

arsaların pahalalanması ve petrokimya endüstrisinin neden olduğu çevre kirliliğinin ulaştığı tehlikeli boyutlar ülke içinde sermaye verimliliğinin giderek azalmasına yol açınca, öncelikle Güney Kore'yi Japon ekonomisinin genişletilmiş yeniden üretim mekanizmasına entegre etmeye yönelik bir dizi ekonomik plan geliştirilmiştir. Bu yeni, ortak ekonomi politikasının en önemli aracı, yabancı girişimlerin yerleştiği ve ücretlerin düşük tutulmasından yararlanılarak olağanüstü sermaye gelirlerinin elde edildiği Serbest Sanayi Bölgeleri oluşturulmuştur. Ortak girişim, siyasi riskler açısından aynı zamanda bir sigorta işlemini yerine getirmektedir. 1976'da Güney Kore'nin toplam ihracatının ¼'ü doğrudan doğruya yabancı firmalar tarafından gerçekleştirilmiş ve daha da büyük bir kısmı yabancı sermayenin hissedar olduğu kuruluşlarca finanse edilmiştir.⁶⁰

Politik ve ekonomik bağımlılık koşullarının baskısı altında ortaya çıkan bu ekonomik stratejilerin yol açtığı en önemli sonuç, dışa bağımlı sanayileşmesinin zeminini oluşturan ve hızla büyüyen bir ihracat sektörünün yaratılması olmuştur. Yabancı yatırımlardaki artışın nedeni, sadece düşük üretim maliyetleri dolayısı ile sermayeden beklenen yüksek karlılık değildir. Ayrıca Park rejimi yasalarında yer alan grev yasağı ile sağlanan istikrarlı bir işgücü pazarı ve çevre kirliliğini önlemeye yönelik her hangi bir yaptırımın olmayışı da yabancı sermaye açısından caziptir.⁶¹

Güney Kore tipi kalkınma yolunun başlıca yapısal sorunu özellikle, ihracat endüstrisinin tek yönlü teşviki yüzünden tarımsal verimliliğin düşük olmasıdır. Bu açıdan kimi Avrupa'lı ekonomistler Güney Kore'deki ihracat sektörünü parazit bir sektör olarak nitelendirmektedir. Çünkü ekonomik büyüme sağlanmakta ama bu büyüme, tarım kesiminin katmerli bir sömürsü yoluyla gerçekleşmektedir.

İhracat endüstrisi, gereken işgücünü kırsal kesimden sağlamaktadır. Ancak, işgücünün kendi üretim maliyetini, yine büyük ölçüde kırsal kesim yüklenmiştir. Ayrıca köylülerin dolaylı ve doğrudan vergilendirilmesi yoluyla kırsal kesimdeki üretici güçlerin gelişimi de engellenmektedir. Bütün bunlar Güney Kore Modeli'nin ne pahasına olursa olsun ekonomik kalkınma düşüncesinin birer parçası olarak görülmektedir.

⁶⁰ LUTHER, H. U.; **Güney Kore Bir Model Olabilirmi**, Belge Yayınları, İstanbul 1984, s: 36.

⁶¹ AMSDEN, A.; **Asia's Next Giant**, Oxford University Press, 1986.

1.5.2. Sosyal Boyut

Güney Kore'nin, doğal kaynaklar açısından zengin diğer gelişmekte olan ülkelerden farklı olarak, hüküm süren siyasal koşullar altında sanayi yatırımları çekebilme açısından sadece ucuz işgücü, sanayi arsaları için elverişli kira koşulları, çevre kirlenmesine karşı hiç bir kısıtlayıcı önleminin bulunmayışının bedelinin ve yaratacağı sorunların özellikle sosyal alanda korkunç olacağı açıktır. Ancak, Güney Kore tipi kalkınma stratejilerine yapılan eleştirilerin büyük bir çoğunluğu Avrupa kökenli yazar ve ekonomistler tarafından ortaya konulmaktadır. Bu yazar ve ekonomistlerin büyük bir çoğunluğu Model'in başarılı yönlerini gözardı etmektedir.

Güney Kore'de son derece düşük olan ücret düzeyi, çalışan halkın ortalama yaşam düzeyini de yansıtmaktadır. Ülkede 1975-1984 yılları arası ücretler Japonya'dakinin 1/7'si ve ABD'nin kabaca 1/12'si kadardır. Daha da önemlisi, bu aylık ücretler, haftada 53 saatlik bir çalışma karşılığında kazanılmakta ve fazla mesailer için de aynı saat başı ücret alınmaktadır.⁶²

Sosyal hizmetler alanındaki az gelişmişliği gösteren çarpıcı bir örnekte şudur: Sanayide iş kazalarına karşı var olması gereken koruyucu donanımlar yoktur, çünkü bu tür önlemler masrafa yol açacaktır ve böylece Güney Kore'de üretim yapan şirketlerin dünya piyasasındaki rekabet gücü zayıflayacaktır. 27 Ocak 1970 tarihli Korean Times gazetesine göre; 1969 yılında iş kazalarındaki artış bir önceki yıla oranla % 30 olarak belirtilmektedir. Kötü çalışma koşulları yüzünden çalışanların % 7'sinin sürekli tıbbi bakıma ihtiyacı vardır.⁶³

Güney Kore'deki bu başıboş sanayileşmenin küçümsenemeyecek diğer bir yönü de yol açtığı çevre kirliliğidir: Güney Kore'nin çok uluslu şirketler aracılığıyla gerçekleştirmeye çalıştığı kalkınma stratejisinin temel diğer bir sonucundan da söz etmek gerekmektedir. Güney Kore için, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi sanayinin yol açtığı çevre kirlenmesine her hangi bir engel koymak bir lüks olarak karşılanmaktadır.

⁶² COLE, D. C. And LYMAN, P. N.; **Korean Development: The Interplay Of Politics And Economics**, Harvart University Press, 1971, s: 82; LUTHER, H. U.; a.g.e., s: 37.

⁶³ JONES, L. P. And SAKONG, I.; **Government, Business And Entrepreneurship In Economic Development: The Case Of Korea**, Harvart University Press, 1980, s: 57; LUTHER, H. U.; a.g.e., s: 37.

Özellikle Japonya çevreye çok miktarda zararlı kimyasal atık yayan fabrikalarını Güney Kore'ye naklederek, çevre korunmasına yönelik yasaların yokluğundan faydalanmaktadır. Aynı fabrikalar Japonya'daki çevre koruma yasalarına göre aslında yasa dışı sayılmaktadır.⁶⁴

1.5.3. Siyasal Boyut

Güney Kore gibi ihracat ekonomisinde siyasal sistemin temel işlevi, bütün ekonomik ve ekonomi dışı araçları kullanarak ülkenin uluslararası işbölümü bağlamında yüklendiği yeni görevleri yerine getirmesini sağlamaktır.

Bu amaçla Güney Kore'de rejimi sağlamlaştırmaya yönelik bir dizi yasa yürürlüğe konulmuştur. Bunların hedefi söz konusu sermaye birikim sürecini engelleyebilecek, varolan veya doğması muhtemel her türlü muhalefeti daha oluşum halinde zararsız hale getirmektir. Nitekim 1970'de yürürlüğe konan yabancılarca yönetilen işletmelerdeki sendikalar ve iş anlaşmazlıklarını giderme usulü hakkındaki yasa, bağımsız işçi örgütlenmesinin her türlü biçimini yasaklamaktadır.⁶⁵

Ekonomik koşullar ileri sürülerek insan haklarına getirilen kısıtlamalar sadece iş yerlerinde değil, toplumsal yaşamın her alanında uygulanmaktadır. Örneğin 9 sayılı Olağanüstü Hal Yasası ile konuşma özgürlüğü kısıtlanmış, anayasa ve hükümeti eleştirmek kesinlikle yasaklanmıştır. Aynı zamanda basında siyasal sisteme yönelik eleştiriler yapmak veya protesto eylemleri hakkında haber yayınlamakta yasaktır.

1.5.4. İdeolojik Boyut

Antikomünizm, Singman Ri'den, Çon Doo Hvan'a kadar bütün savaş sonrası hükümetlerin en önemli meşruiyet kaynağını oluşturmuştur. Bu karşı ideolojinin biçimi, özellikle Kore iç savaşından sonra güneydeki devletin asıl varlık nedeni olmuştur.⁶⁶

⁶⁴ LUTHER, H. U.; a.g.e., s: 38.

⁶⁵ LUTHER, H. U.; a.g.e., s: 38.

⁶⁶ İÇEN, H.; a.g.e., s: 91.

Bu tür bir ideolojik platform, Park rejimine her türlü baskıyı ve kalkınmada öncelik verilen, zorla gerçekleştirilmesini yurtseverlik olarak sunma olanağını vermiştir. Bu ideolojiye göre komünist devrim tehlikesine ve potansiyel komünistler olarak görülen bütün muhalif gruplara karşı baskı politikası izlenmesi, ulusal savunma açısından zorunludur.⁶⁷

Bu siyasi sistem içinde, Ulusal İktisat Politikası da önemli bir rol oynamaktadır, çünkü ulusal güvenlik ulusal kalkınmayla özdeştir. Bu yüzden örneğin planlanan hedefler, aslında ulusal olmayan ve halkın büyük çoğunluğuna hiçbir yarar sağlamamasına rağmen, bunların zamanında gerçekleştirilmesi ulusal bir görev olarak sunulmuştur. Hatta ekonomik Planlama Dairesinin çalışmaları bile, askeri bir operasyon biçiminde yürütülmekte, ekonomik hedeflerden söz ederken, “hedefimiz 100 milyon Dolar’lık ihracat zirvesini ele geçirmek” ya da “100 milyon Vonluk devlet geliri tepesini fethetmek” gibi, askeri deyişler kullanılmaktadır.

Ancak bu kampanyaların asıl önemi; halkın askerleştirilmesi ve disiplin altına alınması açısındandır. Böylece bir yandan Kuzey Kore’ye karşı halkın ulusal savunma duyguları güçlendirilecek (bu öne sürülen gerekçedir). Öte yandan ise Park rejiminin egemenliği pekiştirilerek, hedeflenen sanayileşme süreci rahatça, çelişkisiz uygulanabilecektir (asıl gerekçede budur).

Özetle, Güney Kore’de diktatörlük; çeşitli askeri savunma yöntemlerini ve kampanyalarını, egemenliğini sağlamlaştırmak ve halkı sindirerek hükümete itaat edilmesini sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Güney Kore Devlet’i tüm bu stratejileri ekonomik kalkınmayı gerçekleştirebilmek için ortaya koymuştur. Çünkü Güney Kore Devleti; ekonomik kalkınmayı varlığının temel nedeni olarak görmüş, Güney Kore halkını bu amaç doğrultusunda yönlendirebilmeyi başarmıştır. General Park ve hükümeti dikta rejimini hiçbir zaman şahsi menfaatleri için kullanmamış, güçlü bir Güney Kore Devleti oluşturmak için demokratik olmayan tedbirler dahi almaktan çekinmemiştir. Burada vurgulanması gereken konu; Güney Kore Devleti’nin amacının; otokratik bir yapıya sahip olmasına karşın, halkı bitmek tükenmek bilmeyen bir diktatörlüğün baskısı altında ezilmek değil, hedeflenen kalkınma hamlesini

⁶⁷ İÇEN, H.; a.g.e., s: 91.

gerçekleştirmek olduğudur. Park rejimini; Hitler Almanyası, Irak ve Kuzey Kore gibi diğer diktatörlüklerden ayıran en önemli unsur; yalnızca ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek için bu sistemi benimsemiş ve uygulamış olmasıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. GÜNEY KORE’NİN KALKINMASINDA BAŞARININ KAYNAKLARI

2.1. DEVLET VE KALKINMA

Güney Kore’de devletin tam anlamıyla bir yönlendiriciliği söz konusudur. Amaçları, kalkınmaya en uygun ortamı yaratmak, geleceğin sektörlerini seçip, teşvikleri onlara odaklaştırmak, yabancı sermaye ve teknolojiyi ülkeye çekip, Güney Kore’yi merkez edinmelerini sağlamaktır.⁶⁸

Devletin tüm etkinliklerinin önceliği ekonomik kalkınmadır. Kalkınma; üretim artışı, verim yükselişi, ulusların rekabet gücündeki artış ve bunlara ek olarak sosyal, siyasal ve kültürel anlamda gelişme olarak tanımlanmaktadır; Devletin kendisi üretim ve hizmet sektörüne girmemiştir. Kendisini üretici değil yönlendirici ve denetleyici olarak gördüğü ve organize ettiği için, özel sektörle arasında bir çıkar çelişkisi yoktur. Sonuçta devlet-özel sektör ilişkilerinde güven bunalımı kolay kolay doğmamıştır.⁶⁹

Güney Kore’nin sanayileşme atılımında devletin ağırlığı yadsınamaz. Ancak, bu ağırlık mülkiyet kanalıyla değil, bürokrasinin etkinliği sayesinde kendisini göstermektedir. Özel kesim, devlet bankaları kanalıyla yönlendirilmektedir. Ülkenin gücünü büyütme isteyen bürokratik kadro ile karlarını azami düzeyine çıkarmak isteyen iş çevreleri birbirleri ile uyum içinde çalışmaktadır.

⁶⁸ IFS; **World Development Indicators, 2000-2002 Verileri**, Mayıs 2003, s: 48; KOZLU, C.; a.g.e., s: 81.

⁶⁹ IFS; **World Development Indicators, 2000-2002 Verileri**, Mayıs 2003, s: 49; KOZLU, C.; a.g.e., s: 81; **Kore Bilim ve Mühendislik Vakfı’nı (KOSEF) Tanıtan Doküman**, 1995, s: 80.

2.1.1. Serbest Piyasaya Duyulan Güven

Hızlı büyümenin ön koşulu serbest piyasa sistemi ve özel mülkiyete olan inanç ve güvendir. Yerli ve yabancı sermayenin önü açılmıştır. Güney Kore’de yatırım yapılmakta, çalıştırılmakta, üretilip, kazanılıp ve sonunda paylaşılmaktadır.

Güney Kore’nin dış ticaretini 7000 şirket yürütmektedir, ancak bunların ilk dokuzunun hissesi, toplam dış ticaretin yarısına eşittir. Güney Kore ekonomisi tam anlamıyla serbest değildir: finansal piyasalar, kambiyo işlemleri Türkiye kadar liberalize edilmemiştir; devlet kontrolü bankacılık sisteminde ve sanayi teşviklerinin yönlendirilmesinde ağırlığını hissettirmektedir.

1980’lerin sonlarına kadar düşük tutulan işçi ücretleri Güney Kore’nin en önemli avantajlarından birini oluşturmuştur. Bu rekabet avantajının elden gitmesine karşın, Güney Kore teknolojik bir atılımla bunu telafi etmeyi başarmıştır. 1980’den sonraki yıllarda ücret artışlarının getirdiği tüketim patlaması da ekonominin lokomotiflerinden biridir. Diğer lokomotif de tabii ki ihracattır.

2.1.2. Gelir Dağılımı

Güney Kore’de devlet, ekonomiye bir oyuncu gibi girmemekte, olayların üstünde kalıp rolünü hakemlikle sınırlamaktadır. Hakem olarak en önemli başarısını da gelir dağılımında adaleti sağlamakla göstermiştir. Dengeli bir gelir dağılımı ve bir çok ülkeye göre düşük sayılabilecek vergi oranları, işçi kesimini çalışmaya ve tasarrufa teşvik etmektedir.

Güney Kore’nin en büyük holdingi olan Samsung’un genel müdürü, fabrika işçisinin maaşının 10 katını almaktadır. Japon şirketlerinde de benzer katsayılar geçerlidir. Amerika’da bu oran 100 misline çıkabilirken, Türkiye’de de 20-30 kat farklılıklar söz konusu olabilmektedir.

2.1.3. Teknoloji Kullanımı

Güney Kore’de teknolojiye büyük önem verilmiştir. “1960’lı yıllardan günümüze teknoloji parkları, sanayi ve teknolojiyi bir araya getiren bölgeler ve araştırma merkezleri kurmuşlardır.”

Güney Kore’nin 1992’deki toplam araştırma geliştirme harcamaları 2.5 milyar Dolar’ın üzerindedir. Güney Kore’nin ulusal stratejisi, Araştırma-geliştirme harcamalarını seçilmiş birkaç alanda odaklaştırmak ve başka devletlerle işbirliği yapmak suretiyle başarılı olmaktır. Modeli İsviçredir. Desteklemek için seçilen bazı teknolojiler şunlardır:⁷⁰

Yeni ve geliştirilmiş yarı iletkenler üretimi; 1993’de 64 Megabit Dram ve 1996’ya kadar 256 Megabit Dram, yassı panel displayleri, ileri tarifli televizyon komponentleri, tv iletişim; multimedya bilgisayarı. Uçak sanayisi, özel kimyasallar, yeni materyaller ve bioteknolojiden uzak durmuşlardır. Bunlara girmenin kendilerini sanayileşmiş toplumlarla karşı karşıya getireceğini ifade etmektedirler.⁷¹

Güney Kore’nin odaklaştığı teknoloji, yarı iletkenlerdir. Bu teknolojinin dışarıdan elde edilmesinde, uygulanmasında ve yönetiminde çok başarılıdırlar. Güney Kore dünyanın en önde gelen yarı iletici üreticileri arasındadır. Artan işçi ücretleri, Güney Kore’lileri, daha ileri teknolojileri sanayinin daha az karmaşık alanlarında da kullanarak maliyeti düşürmeye zorlamaktadır. Araştırma-geliştirmede en başarılı şirketi ise Samsung Elektroniklerdir. Araştırma enstitüsü dünya çapındadır. Sürekli olarak Amerika’ya yerleşmiş Güney Kore kökenli bilim adamları ve Rus araştırmacıların peşinden koşmaktadırlar.⁷²

Güney Kore’nin teknoloji politikaları 1980 öncesi ve sonrası diye iki safhada incelenebilir. 1960-1980 döneminde ilk çalışmalar yabancı teknolojiyi elde etmek ve onu kullanmada ihtisaslaşmaktır. Bu dönemin ilk yıllarında ithal edilen ürünlerin taklit

⁷⁰ World Bank; **Republic of Korea: Transition to a Knowledge-Based Economy**, Report No. 20346-KO. New Challenges and New Vision, Seoul: KDI Working Paper No: 9801, 2000, s: 82.

⁷¹ World Bank; a.g.r., s: 82-83;

⁷² www.tubitak.gov.tr, 12.10.2003, Erişim Tarihi: 06.06.2006.

yoluyla üretimi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. İthal edilen yatırım mallarından elde edilen bilgiler ülke içinde yaygınlaştırılmıştır. Yine bu dönemde Güney Kore kendi araştırma-geliştirme kapasitesini geliştirmiştir. Hükümet yabancı teknolojinin elde edilme şekline çok itina göstermiştir. Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına kısıtlayıcı politikalar uygulanırken, lisans anlaşmaları teknoloji transferinin daha etkili bir aracı olarak görülmüştür. Bu politika, teknoloji transferinin maliyetini azaltmaya yönelik hizmet etmiş ve çok uluslu firmalara olan bağımlılığı azaltıcı etkide bulunmuştur. Hükümet alınan lisansları koruma yoluna gitmiştir. Bunun yanında devlet, sanayi temsilcilerinden, üniversitelerden ve kamu laboratuvarlarından sorumlu kişilerin oluşturduğu bir müşavirlik komitesi kurarak, tek tek firmalar yerine onların adına teknoloji satıcıları ile müzakerelerde görevlendirmiştir.⁷³

Güney Kore, 1980 yılından sonra teknoloji politikasında değişikliğe gitmiştir. Bu dönemde devlet, milli yenilik sistemini oluşturmak için çabalarını yoğunlaştırmıştır. 1980'den sonra Ar-Ge'nin büyük kısmı özel sektör firmaları veya kamu özel ortaklıkları yoluyla gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Kamu araştırma kurumları ileri teknolojiler üzerine dikkatlerini çevirmiş ve üniversite araştırma laboratuvarları ile işletmeler arasında köprü tesisi fonksiyonlarını yerine getirmişlerdir. Güney Kore hükümeti teknolojiye sahip olma politikasını değiştirmiştir. Değişiklik Güney Kore sanayisindeki teknolojinin daha kapsamlı ve bilim tabanlı olmasının neticesidir. Yabancı ülkelerden teknoloji transferine yönelik daha önce konmuş kısıtlamalar kaldırılmaya başlanmış ve liberalizasyon sağlanmıştır. Güney Kore'nin Ar-Ge planlama ve politikalarının uygulaması, merkezi bir sistemle olmaktadır. Merkezileştirilmiş sistem, belirli teknoloji ve ürünlerin geliştirilmesi ve ticarileştirilmesi için uzun vadeli stratejilere imkan hazırlamaktadır. Bu sistem Bilim ve Teknoloji Bakanlığının kontrolü altındadır. Bilim ve Teknoloji Bakanlığı; diğer bakanlıkların, sanayi temsilcilerinin ve araştırma enstitülerinin temsilcilerinin katılımı ile bir çok planlı işlevi yürütmektedir.⁷⁴

Yukarıda da değinildiği gibi Güney Kore, teknolojiye çok önem vermiş, daha 1966 yılında Kore Bilim ve Teknoloji Enstitüsü'nü (KIST) kurmuştur. 1980'lere doğru, sanayi artık kendi araştırmalarını kendi yapabilecek bir seviyeye ulaştığında, KIST;

⁷³ Ministry of Science and Technology Science and Technology in Korea; **Republic of Korea**, 1995.

⁷⁴ Ministry of Science and Technology Science and Technology in Korea; a.g.k., 1995, s: 28-29

daha uzun dönemli araştırmalara yneltiymiş, 1981’de Kore İleri Bilim Enstitüsü (KAIS) ile birleştirilmiştir. Güney Kore dışındaki Koreli bilim adamlarının ülkeye geri dönmelerini ve yetenekli Güney Koreli ğrencilerin ülkede kalmalarını sağlamak ve bilimsel araştırma ortamını oluşturmak üzere yine devlet eliyle 1971’de kurulmuş olan KAIS ile KIST’ın birleştirilmesi sonucu ortaya çıkan Kore İleri Bilim ve Teknoloji Enstitüsü (KAIST) kurulmuştur. Bu enstitünün görevi, ülkenin atılım yaptığı ileri teknoloji alanlarında, özellikle elektronik teknolojilerine yönelik olarak bilim doktorası ve master derecesine sahip elemanlar yetiştirmektir. 1989’da KAIST’ten yeniden ayrılan KIST, bu kez ülkenin yeni yönelim alanlarıyla ilgili enstitüler kurmakla görevlendirilmiştir.⁷⁵

Bu enstitülerin sanayinin acil taleplerine karşılık verememesi üzerine devlet 1989’da Endüstriyel Teknoloji Akademisi’ni (KAITECH) kurmuştur. Bu enstitü her yıl yaklaşık 200 milyon Dolar’lık kamu fonu kullanmaktadır. Bu dönemde gerçekleştirilen önemli bir nokta da devletin Güney Kore’de yarı iletkenlerin üretilebileceğini göstermek ve bu sanayi dalı için gerekli olan teknoloji alt yapısını sağlamak üzere; 1979’da Kore Elektronik Teknolojisi Enstitüsü’n (KIET); telekomünikasyon sanayisini desteklemek üzere Kore Telekomünikasyon Araştırma Enstitüsü’n (KETRI) kurmuş olmasındır. Daha sonraları bu iki kuruluş birleştirilmiştir.⁷⁶

2.1.4. Eğitime Odaklaşma

Doğu Asya lkelerinin kalkınmasındaki temel unsurun eğitime verdikleri önem olduğu konusunda tüm araştırmacı ve gözlemciler aynı düşüncede birleşmektedir. Economiste göre; “kaplanların rekabet avantajının en önemli kaynağı iyi eğitilmiş iş gleridir.”

Amsden’e göre; “Güney Kore eğitimle ilgili çoğu göstergede mükemmeli yakalamış bir ülkedir. Kalkınma stratejisinin en önemli etkeni olarak eğitimi seçmiş olan Singapur’u bile geçmiş durumdadır. Eğitime verdiği önemin barometresi öğretmenlere ayrılan kaynak ve gösterilen saygıdır. Örneğin, Güney Kore’de, militarist

⁷⁵ Ministry of Science and Technology Science and Technology in Korea; a.g.k., 1995, s: 29-30.

⁷⁶ Ministry of Science and Technology Science and Technology in Korea; a.g.k., 1995, s: 32.

bir toplum olmasına rağmen yeni göreve başlayan bir ilkokul öğretmenin aldığı ücret bir yüzbaşının maaşına eşittir. Kolej ve Üniversite hocasının ücreti ise bir binbaşının ücretiyle aynıdır. Bu gibi noktalardan yola çıkarak eğitimin Güney Kore'nin kalkınma başarısındaki en önemli öğelerden biri olduğu savunulabilir.”⁷⁷

Güney Kore'nin üretim alanında çalıştırılan işgücünün okur-yazarlık oranı % 100'dür. Teknik eğitim uzun yıllardır desteklediği için genellikle teknik formasyonu da güçlüdür. Yönetici ve mühendis kadrosu ise çok iyi eğitilmiş, eğitim seviyesi ücretlere yansıdığı için ailelerin çocuklarını eğitime arzusu çok güçlü ve bu amaçla yapılan tasarruflar da çok önemli boyutlardadır.⁷⁸

Ülke yirminci yüzyılda iki yabancı ordunun istilasını yaşamıştır (Düşmanı Japonya ve müttefiki Amerika). Her iki yabancı güçte eğitime ve teknolojiye önem veren kültürlere sahiptir. Sonuçta Güney Kore, bu ilişkilerin olumlu yanlarını eğitim sistemine yansıtabilmiştir. Tayvan ve Singapur gibi Güney Kore'de öğrencilerin yabancı dil öğrenmesini ve yurt dışında eğitim görmesini teşvik etmektedir. Amerika ile olan özel ilişkisini bu amaçla kullanmaktadır. Amerika'daki Güney Koreli öğrencilerin sayısı 30 bin dolaylarındadır.

Tablo 9: Güney Kore'de Yıllar İtibarıyla Okullaşma Oranları

Yıl	İlköğretim (6-11 yaş arası)	İlköğretim (12-14 yaş arası)	Lise (15-17 yaş arası)	Yükseköğretim *
1960	86,2	33,3	19,9	6,4
1965	91,6	39,4	27,0	6,9
1970	100,7	50,9	27,9	8,8
1975	105,0	71,6	40,8	9,5
1980	102,9	95,0	63,3	16,0
1985	100,4	100,0	79,5	35,6
1990	101,4	97,8	87,6	38,1
1995	98,7	100,6	89,9	54,6
1999	98,5	99,9	88,7**	—

Kaynak: WOO, C.; *Human Capital and Economic Development of Korea*, 1998, s: 108.

(*) Yüksek öğretim 2-yıllık yüksek okulları da kapsamaktadır.

(**) 1998 yılı değeridir.

⁷⁷ KOZLU, C.; a.g.e., s: 128.

⁷⁸ Ministry of Education Republic of Korea, *MOE Education in Korea 1999-2000*, Seoul 2000, s: 117.

Güney Kore eğitim sisteminde okul basamakları, ilk 6 yılı zorunlu olmak üzere 6+3+3+4 yıl şeklindedir. 1992 yılı itibarıyla kırsal alanlarda zorunlu eğitim 9 yıla çıkarılmıştır. Güney Kore eğitim sisteminde 1999-2000 öğretim yılı itibarıyla, okul öncesi eğitimden yükseköğretime toplam 11.8 milyon öğrenci öğrenim görmekte ve 423 bin öğretmen ve öğretim elemanı görev yapmaktadır. İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarındaki öğrenci sayısı toplam 8.7 milyon, öğretmen sayısı 367,3 bindir. Yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenci sayısı 3.1 milyon, öğretim elemanı sayısı ise 55.718 bindir.⁷⁹

Toplumda eğitim görenlerin sayısında ve alınan eğitimin süresindeki hızlı artış anlamında, Güney Kore'nin performansı çok yüksektir. Tablo 9 incelendiğinde görüleceği gibi, okullaşma oranları Güney Kore'de ilk ve ortaöğretimde % 100'e ulaşmakla kalmamış, lise öğreniminde de % 90'a ulaşmıştır. Yüksek öğrenimde okullaşma oranı da, % 54.6 gibi bir çok ileri derecede gelişmiş ülkedekinden bile daha yüksektir. 1995 yılı itibarıyla Güney Kore, yükseköğretimde okullaşma oranı açısından dünyada en yüksek 8. ülkedir. Güney Kore'de eğitim kalitesinin de oldukça iyi olduğu söylenebilir. Matematik ve temel bilimler alanlarında yapılan uluslararası testlerde Güney Koreli öğrenciler en üst sıralarda yer almaktadırlar.⁸⁰

2.1.5. Siyasi İstikrar

Demokrasi ve kalkınma artık geçersiz olan bir ikilemdir. Esas sorulması gereken soru “Demokrasi mi, İstikrar mı?” değil, “hızlı kalkınma için gerekli istikrar, demokratik bir ortamda nasıl sağlanabilir?” olmalıdır. Bir çok dış baskı ve iç çatışmaya açık Güney Kore'de ilk önce otoriter rejimlerle sağlanan siyasi istikrar, hızlı kalkınmayı kolaylaştırmıştır. Şimdi ise bu hızlı büyümenin sağladığı sosyal istikrar, demokratik açılımları kolaylaştırmaktadır. Hedef “Demokrasi ve İstikrar” olmalıdır. Ancak hızlı büyüme, hızlı değişimlerin yol açtığı sosyal sarsıntıları çözebilmektedir.

Güney Kore'yi 1961 yılında hızlı kalkınma kulvarına sokan Park Chung Hee, Ekim 1979'da öldürülünceye kadar otoriter bir sistem içinde ülkesini yönetmiştir. Park

⁷⁹ CHO, I. K.; a.g.e., s: 57-58.

⁸⁰ World Bank; **World Development Report, 2000-2001**, 2000, s: 30.

demokrasi ile ilgili yaklaşımını şöyle ifade etmiştir: “Kısa süren demokrasi deneyimimiz hedefsizliği ve hataları devam ettirdi; israf ve verimsizlik ülkenin gücünü emerek Güney Kore’nin modernizasyon çabasını köreltti... Demokrasinin idealleri her yerde aynıdır; ama, her ülke kendi şartlarına göre kurumlarını ve üslubunu saptamak zorundadır.” 32 yıl sonra Güney Kore’nin ilk sivil başkanı olarak seçilen Kim Young-Sam bürokrasinin hem ekonomi hem de politik sistem üzerindeki boyunduruğunu azaltırken yolsuzluklarla da savaşmıştır. Kendisinden önce başkanlık yapan iki emekli generali yargıya sevk etmiştir.⁸¹

Güney Kore’nin kalkınmasında oluşturulan siyasi istikrarın ve siyasi kararlılığın katkısı yadsınamayacak kadar büyüktür. Güney Kore Devleti’nin kalkınmadaki en önemli rollerinden birisi siyasi istikrarı sağlamış ve sürdürübilmiş olmasıdır.

2.2. EKONOMİ POLİTİKALARININ UYGULANMASI

Kapitalist bir ekonomide ekonomik planlama hiçbir zaman tam değildir, çünkü bazı kararların özel sektöre bırakılması gerekmektedir. Başka bir ifade ile, devletin karar alma sürecinin bittiği ve özel sektörün karar alma sürecinin başladığı bir nokta vardır. Ekonomik politikaların uygulanmasında en kritik unsur işte bu noktadır. Devlet kendi planı ile özel sektörün planını birbirine uyumlu hale getirmek zorundadır. Bu da ancak, istenilen davranış biçiminin ödüllendirildiği ve istenilmeyen davranışın cezalandırıldığı, bir teşvik sistemiyle mümkündür. Bir çok ekonomik planın uygulanamamasının temel nedeni böyle etkili bir teşvik sistemini ortaya çıkaracak unsurların eksikliğidir.

2.2.1. Döviz Kurları

1962 yılından 1976 yılına kadar Güney Kore’de ihracat; yıllık ortalama % 42 oranında artarak, 55 milyon ABD Dolar’ından, 7.8 milyar ABD Dolar’ına çıkmıştır. Bu artışın % 90’ı sanayi ürünlerinden olmuştur.⁸² Bu inanılması zor performansta devletin

⁸¹ KOZLU, C.; a.g.e., s: 127.

⁸² İÇEN, H.; a.g.e., s: 195.

kullandığı en önemli araçlardan biri kur mekanizması olmuştur. Rhee ve Park dönemleri arasındaki en önemli fark çok kurlu ve dengede olmayan bir sitemden, tek kurlu ve dengeli bir döviz kuruna geçiş olmuştur. 1955 ile 1960 arasında resmi kur ile olması gereken kur arasında yaklaşık 3 kat fark vardır. 1964 yılındaki kur reformu ile, kurun aşırı değerlendirilmesinin önüne geçilmiş ve 1975 yılında arada sadece % 7'lik bir fark kalmıştır.⁸³

Bu analizlerden askeri darbe öncesi yönetimin kur politikası hakkında üç unsur göze çarpmaktadır. Öncelikle aşırı değerlendirilmiş kur dış ticaret işlemlerinde beklenen etkiyi yapmamıştır, çünkü işlemlerin çoğu serbest piyasada gerçekleşmiştir. İkincisi aynı nedenle; ihracatçılar serbest piyasa kurlarına yakın kurlar altında faaliyet göstermişlerdir. Üçüncüsü, resmi ve serbest piyasalar arasındaki kur farkı nedeniyle büyük bir spekülasyon kazanç olanağı ortaya çıkmıştır. O dönemde devletle iyi ilişkileri olan iş adamları resmi kurdan döviz tahsis hakkı elde ederek, büyük kazanç sağlamışlardır.

2.2.2. Gümrük Tarifeleri

Tarifeler devletin ekonomiye müdahale ettiği diğer bir enstrümandır. Rhee döneminde tarife hadleri daha genel bir çerçevede uygulanırken, Park döneminde daha spesifik bir hal almıştır. 1950 yılında nominal tarife oranları % 40 olarak belirlenmiştir. Yaklaşık yüz değişik ürün tarife kapsamına alınmasına rağmen, muafiyetler sonucu efektif tarife oranı % 20'ler civarında olmuştur. Tarifeler konusunda ilk temel reform 1961 yılındaki 'Geçici Özel Gümrük Kanunu'dur ve bu reformla ithalatçıların elde ettiği büyük spekülasyon kazancının önüne geçilmeye çalışılmıştır. 1968 yılında, tarifeler uygulanması daha esnek bir hale getirilmiş ve özel durumlarda tarife muafiyeti uygulanması mümkün hale gelmiştir. Devlet tebliğ ile tarifeleri % 50 oranında değiştirebilmektedir. 1973 yılında uygulamada esneklik artırılmış ve % 50 oranı % 100'e çıkarılarak petrol krizinin etkileri azaltılmaya çalışılmıştır. Bu gelişmelerde bir noktaya işaret etmek gerekir; Park döneminde tarifeler daha esnek ve spesifik olmuştur. Böylece, belli sanayi sektörlerinin girdi maliyetleri tarifeler yoluyla hızlı ve etkin

⁸³ SONG, B. E.; a.g.e., s: 87.

biçimde ayarlanarak, bu sektörlerin teşvik edilmesi için hızlı ve etkin bir araç elde edilmiştir.⁸⁴

2.2.3. İhracat Teşvikleri

1961-1965 yılları arası ihracatın artırılmasında önemli mesafeler alınmış ve ihracatı teşvik araçları pragmatik ve etkin biçimde kullanılmıştır. Tablo 10'da, Güney Kore ile diğer birkaç ülkenin 1950-1990 yılları arasındaki ihracat performansı karşılaştırılmaktadır.

Tablo 10: Uluslar Arası Ticaret Ve Kalkınma İstatistikleri (1950-1990)

Yıllık toplam f.o.b değer (mn \$) Ortalama yıllık büyüme hızı (%)				
ÜLKE	1950	1970	1990	1950-1990
Japonya	820	19,319	286,949	16.7
Güney Kore	23	835	65,016	28.0
Tayvan	76	1,428	67,214	21.0
Türkiye	263	588	12,910	11.0
Arjantin	1,167	1,773	12,265	7.4
Mısır	513	762	2,582	5.9
H. Kong	657	2,514	82,160	15.0
Singapur	1,006	1,554	52,729	11.6
Dünya	60,700	315,100	3.145,300	11.4

Kaynak: KOZLU, C.; **Türkiye Mucizesi İçin, Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1999, s: 81.

Etkileyici ihracat performansının nedenleri incelendiğinde; Birincisi gerçekçi kur politikası ve döviz tahsislerinin iltimas yerine ihracat performansına bağlanmaları; spekülasyon kazanç potansiyelini ortadan kaldırmıştır. Daha önce resmi ve serbest kur arasındaki farkı kullanarak % 100'ün üzerinde kar elde edebilen girişimcilerin, böyle bir olasılıkları kalmamıştır.⁸⁵

İkincisi, her ne kadar efektif kur yıllar itibariyle büyük değişiklikler göstermediyse de, yıl içinde kur oynamaları büyük boyutlara varabilmektedir. 1958'de % 50'ye ulaşan

⁸⁴ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 39.

⁸⁵ JONES, L. P. And SAKONG, I.; **Government, Business And Entrepreneurship In Economic Development: The Case Of Korea**, Harvart University Press, 1980.

bu ortam, 1965'den sonra gerçekçi tek kur sistemi ile birlikte istikrarlı bir seyir izlemiştir.⁸⁶

Üçüncüsü, politik istikrar ve devletin en üst kademelerinde ekonomik büyüme ve ihracata verilen önem çok uygun bir ekonomik ortam yaratmıştır. İş adamları daha uzun vadeli planlar yapabilmiş, spekülatif kazancın üretim ve ihracata aktarılması ile, üretmek ve ihraç etmek karlı bir iş alanı haline gelmiştir. Buna ek olarak, bizzat Cumhurbaşkanı Park'ın, bakanların, üst düzey bürokratların ve iş adamlarının katılımı ile gerçekleştirilen aylık ihracat toplantıları, hem sorunların en tepede konuşulduğu, hem de bürokrasi ve iş dünyasına yön veren verimli bir ortam yaratmıştır. Ayrıca, ihracat izleme merkezi ihracat performansını çok yakından takip etmekte ve hem gerekli uyarıları, hem de dış piyasalardaki trendleri gerekli birimlere bildirmektedir. İhracatı artırmak için politik yollara da başvurulmuştur. Rhee döneminde Japonya ile gergin olan ilişkiler, Park döneminde düzeltilerek Güney Kore malları için geleneksel bir pazara tekrar giriş olanağı sağlanmıştır. Ayrıca, ekonomik ilişkiler Doğu ve Batı Avrupa, Ortadoğu ve diğer gelişmekte olan ülkelerle geliştirilmiştir.⁸⁷

Dördüncü olarak, başarılı ihracatlara parasal teşviklerin yanında kamu oyu karşısında ödüller de verilmektedir. 1964 yılında ihracatın Güney Kore tarihinde ilk kez 100 milyon ABD Doları'na ulaşması nedeniyle, 30 Kasım her yıl ihracat günü olarak kutlanmaya başlanmıştır. Bugün de çeşitli aktivitelerin yanı sıra, başarılı ihracatçılara altın, gümüş ve bronz madalyalar, televizyonda Cumhurbaşkanı tarafından verilmektedir.⁸⁸

Güney Kore gibi geleneksel bir toplumda Cumhurbaşkanı tarafından ödüllendirilmek çok önemli bir motivasyondur. İş adamları için en az parasal teşvikler kadar önem taşır. Aynı zamanda bu madalya sahiplerinin devlet başkanına istedikleri zaman ulaşabilmeleri bu madalyaların getirdiği başka bir boyuttur. Bu yarışmalara şirketlerin ne kadar önem verdiğini bir örnekle anlatmakta yarar vardır.⁸⁹

⁸⁶ SONG, B. E.; a.g.e., s: 91.

⁸⁷ JONES, L. P. And SAKONG, I.; a.g.e., s: 193.

⁸⁸ İÇEN, H.; a.g.e., s: 216.

⁸⁹ www.kosgeb.gov.tr, 08.11.2004, Erişme Tarihi:11.05.2006.

İhracat günü yaklaştığından şirketlerin birbirleri ile rekabetleri hat safhaya ulaşmıştır. Öyle ki 1976 yılında Samsung ve Daewoo şirketleri ihracat avanslarını ülkeye erken tahsil ederek, yarışmada hile yapmaya kalkmışlar, ancak hakemler olayın farkına vararak, bu firmaları o yıl için yarışma dışı bırakmışlardır.⁹⁰

Başka bir örnek Güney Kore’de ekonomik kalkınma için toplumun nasıl seferber olduğunu göstermesi bakımından ilginçtir: “1970’li yılların ortalarında bir gençlik yetenek yarışmasında Güney Kore Delegasyonu şampiyon olmuştur. Havaalanında Başbakan yardımcısı, bir çok Bakan ve 300 bin kişilik bir grup tarafından karşılanmışlar ve Cumhurbaşkanı bu delegasyonu özel olarak kabul etmiştir”.⁹¹

Devletin toplumu, ekonomik kalkınmaya ve en iyisini yapma konusuna, bu derece hırslı olarak motive edebilmesi, diğer kalkınmakta olan ülkeler için üzerinde düşünülmesi gereken bir noktadır. Böyle bir kararlılık ve kendine güven, ancak halkın devlete ve onu temsil edenlere inanması sayesinde gerçekleşebilir.

2.2.4. Kredi Dağıtım Mekanizması

Devletin finansal piyasalara mutlak hakimiyeti ve kredi dağılımını hedefleri doğrultusunda kontrol etmesi, özel sektörü yönlendirmede en önemli araç olmuştur.

Park döneminde kredi faizi oranları özellikle düşük tutulmuş, bunun neticesinde Güney Kore’deki şirketlerin borç-öz kaynak oranları 1966 yılında 1.2’den 1971 yılında 3.9’a çıkmıştır. Faizlerin düşük tutulması bir taraftan sermaye yoğun yatırımların yapılmasını sağlamış, ancak, diğer taraftan da firmaların kredi kullanımına aşırı bağımlı olması sonucunu doğurmuştur.

Krediye olan bu aşırı talebin iyi ve kötü yanları olmuştur. İyi tarafı; firmalar kısıtlı öz kaynaklara rağmen, aldıkları kredilerle hızla büyüyebilmişlerdir. Bu unsur, Güney Kore’deki girişimci sayısını artırmamış olsa da, mevcut firmaların hızla büyüyerek büyük holdingler “Güney Kore’deki tabirle Chaebol”, halini almalarını sağlamıştır.

⁹⁰ KARABİBER, M.; a.g.e., s: 50.

⁹¹ WOO, C.; **Human Capital and Economic Development of Korea**, 1998, s: 139.

Kötü yanı ise; finans sektörünün tamamen devlet kontrolünde olmasından dolayı, firmaları devlete aşırı bağımlı kılmıştır.⁹²

2.2.5. Vergi İdaresi

Güney Kore'de devlet vergi toplama konusunda diğer gelişmekte olan ülkelere göre oldukça başarılı olmuştur. 1966 yılında vergileri GSMH'ya oranı % 10.8 iken, bu oran 1976'da % 18.3'e çıkmıştır. Bu başarıda Cumhurbaşkanı Park'ın en yakın ve güvendiği yardımcısını, 1966 yılında kurulan Devlet Vergi İdaresi Kurumu'nun başına getirmesinin önemli bir rolü vardır. Böylece bu kurum devlet bürokrasisinde ağırlıklı bir rol kazanmış ve vergi toplanılmasına, devletin ne kadar önem verdiği gösterilmiştir. Güney Kore'nin vergi gelirlerini artırmadaki başarısı, özellikle doğrudan alınan vergilerin artışından görülebilir. 1966'da dolaysız vergilerin GSMH'ya oranı % 34 iken, bu oran 1976'da % 50'ye çıkmıştır.

Vergi kontrolleri ise oldukça selektif şekilde yapılmıştır. Örneğin 1976 yılında 14.684 incelenmesi gereken dosyadan sadece 27'si incelenmiştir. Vergi kaçırınlar kaçырdıkları miktarın iki mislini ödemek ve çoğunlukla hapis yatmak zorundadırlar. Bu nedenle Güney Kore'de vergi kontrolleri iş adamlarının en çekindikleri şeylerin başında gelmektedir. Devlet vergi kontrollerini özellikle istediği sektörlerde yatırım yapmayan veya belli performans kriterlerini tutturamayan firmalara, gözdağı vermek ve bazen de cezalandırmak için yapmıştır. Vergi müfettişleri, aniden firmaların defterlerine el koymuş ve mutlaka hesapların bir yerinde bir sorun bulabilmiştir.⁹³

2.2.6. Halka Açılmaya Teşvik

Devlet etkin finansal piyasaların kurulması ve sermayenin tabana yayılması için büyük holdinglerin halka açılmalarını 1968 yılında teşvik etme kararı almıştır. Bu çerçevede halka açılacak holdinglere çeşitli vergi avantajları tanınmıştır. Ancak, bu ilk deneme başarılı olmamış, bunun üzerine 1972 yılında yeni bir kanun çıkarılarak, halka açılmayan holdinglerden % 20 daha fazla vergi alınması, sahiplerine ve üst düzey

⁹² KARABİBER, M.; a.g.e., s: 118.

⁹³ JONES, L. P. And SAKONG, I.; a.g.e., s: 151.

yöneticilerine hapis cezası ve Maliye Bakanlığı'na da bu holdinglerin tüm iç ve dış kredi işlemlerini durdurma yetkisi tanınmıştır. Kanun özellikle muğlak ifadeler taşımakta ve yoruma açık maddeleri bulunmaktadır.⁹⁴

1968-1972 yılları arasında Güney Kore borsasında orta büyüklükteki holdinglerin sayısı % 41 oranında artmıştır. Ancak büyük holdingler (Chaebollar), bu kanuna uymamışlardır. Bunun üzerine 29 Mayıs 1974 yılında bir Cumhurbaşkanlığı özel direktifi yayımlanarak Chaebol faaliyetleri kısıtlanmıştır. Tüm dış kredi garantileri iptal edilip, yeni şirket kurma ve satın alma hakları ellerinden alınmıştır, hisse senedi ve faaliyet dışı gayrimenkul satın almaları da yasaklanmıştır. Buna ek olarak bu kanuna uymamakta direnen zamanın en büyük Chaebollarından Shin-Jin lağvedilmiştir.

Görüldüğü gibi Güney Kore'de devlet ekonomik politikaların uygulanmasında çok etkin bir mekanizma kurmuştur. İstedığı sektörlerle büyük kaynaklar aktarmış, hedefler dahilinde yüksek performans gösteren firmalara hem parasal hem de manevi olarak büyük ödüller vermiştir. Ancak, bunun yanında koyduğu kurallara uymayanları cezalandırabilmiştir. İşte bu kurallara uymayanları cezalandırabilme kararlılığı ve olanağı Güney Kore'nin başarısındaki en önemli etmenlerden biri olmuştur. Güney Kore Devleti'nin ekonomik politikaları uygulamasında kararlılığını gösteren üç örnek vermek yararlı olacaktır:

Birincisi, Samsung grubunun kurucusu Pyong-Chol Yi ile ilgilidir. Yi, 1964 yılında, zamanın en büyük projelerinden biri olan Kook gübre fabrikasını kurmuştur. Fabrika çok kısa bir sürede tamamlanarak 1967 yılında üretime geçmiş, ancak; daha üretime geçmeden bir skandal patlak vermiştir. Yi'nin oğlu ve üst düzey yöneticilerinin gübre yapımında kullanılan bir hammaddeyi Japonya'dan kaçak yollardan getirerek büyük kazanç sağladıkları ortaya çıkmıştır. Cumhurbaşkanı Park olayı duyduğunda hemen olaya el koyarak büyük bir soruşturma başlatmış, soruşturma sonunda Yi "gönüllü olarak" söz konusu fabrikanın % 51'ini devlete bağışlamaya karar vermiştir.⁹⁵

⁹⁴ İÇEN, H.; a.g.e., s: 198.

⁹⁵ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 43.

İkinci örnekte ise; Cumhurbaşkanı Park uzun süreden beri inşaatı tamamlanmamış bir gökdelen fark etmiştir. Neden tamamlanmadığını sorduğunda sahibinin finansal problemleri olduğu ve o nedenle inşaatı tamamlayamadığı söylenmiştir. Park böyle bir yatırımın atıl kalmasının ekonomi için zararlı olduğunu söyleyerek, gökdelenin hemen tamamlanması için gerekli girişimlerde bulunulması talimatını vermiş, gökdelen kısa sürede el değiştirerek tamamlanmıştır.⁹⁶

Son örnekte ise; Hyundai firması inşaa ettiği gemi tersanesini bitiremeyeceğini ve bu yatırımdan vazgeçmek istediğini bürokratlara bildirmiştir. Bu konu devlet başkanı Park'a iletildiğinde, Park, “sadece kolay olanı yapacaklarsa bundan sonra bizden yardım alamazlar” şeklinde tepkisini belirtmiştir. Hyundai yetkilileri kısa bir süre sonra fikir değiştirerek tersane yapımını hemen tamamlama kararı almışlardır.⁹⁷

2.3. ASYA KRİZİ’NİN GÜNEY KORE EKONOMİSİNE ETKİLERİ VE GÜNEY KORE’NİN YENİ HEDEFLERİ

2.3.1. Genel Hatlarıyla Asya Mucizesi

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında yaşanan Asya mucizesi, Japonya'nın başı çektiği Doğu Asya ülkelerinin tarihteki en hızlı büyüme ve kalkınma hamlesini kısa bir sürede gerçekleştirdiğini göstermektedir.

İngiltere'nin 150, ABD'nin 100 yılda gerçekleştirebildikleri sanayi devrimini, Japonya yaklaşık 75, Tayvan 50, Güney Kore 35 yılda tamamlamışlardır. 1950 yılında kişi başına geliri tüm Doğu Asya ülkelerinden yüksek olan Türkiye'nin, yirmi birinci yüzyıla hepsinin gerisinde girdiği görülmektedir. Yaklaşık 30 yıl boyunca Doğu Asya'da sağlanan yıllık ortalama % 8'lik büyüme ve % 6'lık kişi başına gelir artışı fakir toplumları bir kuşaklık sürede nasıl zenginleştirip modernleştirdiğini göstermektedir.

⁹⁶ JONES, L. P. And SAKONG, I.; a.g.e., s: 181-182.

⁹⁷ JONES, L. P. And SAKONG, I.; a.g.e., s: 183.

1970'lerde her 10 kişiden altısının fakirlik çizgisinin altında yaşadığı Doğu Asya'da her on kişiden sekizi eşğin üstüne tırmanmış durumdadır.⁹⁸

Dünyanın diğer bölgelerinin performanslarıyla kıyaslandığında, Doğu Asya'da yaratılan mucizenin boyutları daha da netleşmektedir. 1960-1995 yılları arasında Amerikan ekonomisi % 1.9, Avrupa ise % 2.7 büyümüştür. Aynı sürede Asya ülkelerinin gerçekleştirdiği büyüme hızının yıllık ortalaması % 3.8 olmuştur. Doğu Asya ülkelerinin ulaştığı büyüme hızı ise baş döndürücü niteliktedir: % 7. Doğu Asya ülkelerinin kişi başına gelir ortalaması, 1965 yılında gelişmiş OECD ülkelerinin ortalamasının ancak % 17'sine ulaşabilmektedir. 1995'de ise OECD ortalamasının % 70'i seviyesine tırmanmıştır. Bölge ülkelerinin kişi başına geliri 1965-1995 yılları arasında tam 7 kat artmıştır. Benzer hızda bir ekonomik büyüme tarihte yaşanmış değildir. En kaba hatlarıyla Doğu Asya mucizesi budur.⁹⁹

2.3.1.1. Asya-Pasifik Mucizesinin Kaynakları

Uzak Doğu mucizesinin nedenlerini sadece tek bir faktöre bağlamak doğru değildir. Ancak Asya kaplanlarının bu inanılmaz mucizeyi gerçekleştirmede en başta eğitime, bilime ve teknolojiye önem vermelerinin büyük katkılarının olduğunu söylemek mümkündür. Kimi yazarlara göre; dinsel ve felsefi inançlara olan bağlılık ve bunun sonucu olan çalışma ahlakı ve disiplini de Asya mucizesinin gerisinde yatan nedenler arasında önemli yer tutmaktadır. Asya dramından Asya mucizesine doğru nasıl mucizevi bir yolun katedildiğini anlayabilmek için bu ülkelerin ekonomilerinin ortak özelliklerini tespit etmek gerekmektedir.

Uzakdoğu ya da Asya-Pasifik olarak adlandırılan bölgedeki ülkelerin ekonomilerinde dikkati çeken bazı özellikleri şunlardır:

- Bu bölgedeki ülkelerin hemen hemen hepsi otuz yılda (1960-1990) inanılmaz bir ekonomik büyümeyi gerçekleştirmişlerdir. Hong Kong, Tayvan, Güney Kore ve

⁹⁸ The Economist, a.g.d., s: 34.

⁹⁹ KOZLU, C.; a.g.e., s: 288.

Singapur yıllık % 8'in üzerinde bir ekonomik büyüme hızı ile ekonomik refahlarını artırmışlardır.

- Bölgedeki uluslararası ticaret hacminde 1960-1990 yılları arasında dikkate değer bir artma söz konusudur.

- Asya-Pasifik dünyada yabancı sermaye akışının en yoğun olduğu bölgelerin başında gelmektedir.

- Bölgedeki ülkelerin toplam borç yükü düşüktür. Dolayısı ile borçlanmaya dayalı bir ekonomik kalkınma sözkonusu olmamıştır.

- Bölge ülkelerinde devletin ekonomiye müdahalesi asgari düzeydedir. Devletçiliğe dayalı kalkınma modeli değil, piyasa ekonomisini esas alan bir ekonomik model esas alınmıştır. Ekonomik yönden dünyanın en özgür ülkeleri bu bölgededir. 1995 yılında ABD'nin ünlü Think-Tank'larından biri olan Heritage Foundation tarafından yapılan bir araştırmaya göre, dünyada ekonomik özgürlük yönünden Hong Kong birinci sırada, Singapur ise ikinci sıradadır.

- Asya-Pasifik ülkelerinde yoğun bir üretim ekonomisi sözkonusudur ve işgücü verimliliği diğer dünya ülkelerine göre daha yüksektir.

- Bu bölgede "taklit" yerine yaratıcılığı ve yeniliği esas alan Ar-Ge politikası dikkat çekmektedir. İlk okuldan itibaren eğitime büyük önem verilmektedir.

- Bölgede 1960-1990 yılları arası incelendiğinde, siyasi istikrarın ve bunun bir sonucu olarak da ekonomik istikrarın mevcut olduğu dikkat çekmektedir. Mali ve parasal disiplin önem taşımaktadır. Kamu yönetimi ve bürokraside liyakata dayalı meritokratik yönetime önem verilmektedir.

- Japonların 'sürekli gelişme' felsefesi; evde, işte kısaca yaşamın her alanında önem taşıyan bir değerdir.

- Özel şirketlerde ekip çalışması ve sinerjizm geçerlidir. Başta Japon şirketleri olmak üzere tüm bölgedeki şirketlerde yönetim, dünyada en ileri düzeyde kabul edilmektedir. İnsan kaynağına değer verilmektedir. Şirketlerde çalışma ahlakı ve çalışma disiplini oldukça yüksektir.

- Bölgedeki nüfus artış hızının yavaş olması dikkat çekmektedir.

- İhracata dayalı açık bir ekonomi bölgede hakimdir.

Tablo 11: Uzak Doğu Ülkelerinin Dış Ticaretleri (Milyar Dolar)

	İhracat				İthalat		
	Dünya	Uzak Doğu*	Pay		Dünya	Uzak Doğu*	Pay
1983	1843	289	15,7	1890	271	14,3	
1984	1952	334	17,1	2011	293	14,6	
1985	1950	338	17,4	2008	292	14,6	
1986	2137	390	18,2	2201	295	13,4	
1987	2512	462	18,4	2571	358	13,9	
1988	2858	543	19,0	2944	458	15,6	
1989	3085	579	18,8	3186	514	16,1	
1990	3435	624	18,2	3536	572	16,2	
1991	3504	695	19,8	3622	626	17,3	
1992	3742	761	20,3	3864	663	17,2	
1993	3734	819	21,9	3840	719	18,7	
1994	4215	938	22,3	4333	832	19,2	

Kaynak: WTO, *International Trade, Trends and Statistics*, 1995, s: 38.

Söz konusu ülkelerin gelişme yolundaki performansları kuşku götürmezse de dönem dönem sorunlarda yaşanmıştır. Örneğin ilk kriz sinyalleri 1970'lerin ikinci yarısında görülmüştür. Bu krize tedbir olarak para politikaları yürürlüğe sokulmuş, özel sektörün dış borçlanmasına izin verilerek ilk tehlike atlatılmışsa da, 1997 yılında Tayland'da başlayan kriz tüm bölgeye yayılmıştır.¹⁰⁰

Her kalkınmanın bir bedeli vardır ve bu bedeli ödeyen ülkeler daha hızlı gelişme göstermektedirler. Kalkınma bir mucize olmadığı gibi, bir rejim sonucu da gerçekleşemez. Sadece bu bedeli birilerinin ödemesi gerekmektedir. Avrupa bu bedeli nispeten kendi vatandaşlarına, genellikle de sömürgelerine ödetirken, Uzak Doğu ülkeleri kendi vatandaşlarından fedakarlık beklemiştir. Ancak her iki sistemde kalkınmayı gerçekleştirebilirken, Türkiye hem bedel ödemiş hemde tam anlamıyla ekonomik büyümeyi sağlayamamıştır.

2.3.1.2. Kalkınmanın Ortak Yanları

Güneydoğu Asya ülkeleri 1997 yılında yaşadıkları ekonomik krize gelinceye kadar 30-40 yıl içerisinde olağanüstü bir ekonomik ve sosyal gelişme göstermiştir.

¹⁰⁰ LALL, S.; *Learning from the Asian Tigers: Studies in Technology and Industrial Policy*, London: Macmillan, 1996, s: 91.

1965-1990 yılları arasında bölgede kişi başına milli gelir yıllık reel olarak ortalama % 5,6 oranında artarak dünya üzerinde görülmemiş bir performans sağlamıştır. Söz konusu büyümenin büyük bir bölümü 8 ülkede meydana gelmiştir: Japonya, Güney Kore, Tayvan, Hong Kong, Singapur, daha sonra Endonezya, Malezya ve Tayland.¹⁰¹

Sekiz ülke arasında doğal kaynaklar, kültür, politik ortam ve sosyal açıdan büyük farklılıklar vardır. Ayrıca, devletin ekonomideki rolü ve ekonomik politikaları uygulamada kullandığı araçlar da farklıdır. Ancak söz konusu ülkelerin ulaştığı nokta aynıdır: Yüksek oranda ekonomik büyüme ile birlikte gelir dağılımındaki büyük iyileşmeler.¹⁰²

Yukarıda bahsedilen sekiz ülkenin ekonomileri 1960-1990 yılları arasında yıllık reel olarak % 5,6 oranında büyüyerek (zengin elmas yataklarına sahip Botswana dışında) Latin Amerika ve Afrika ülkelerinin büyüme hızlarını büyük arayla geçmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta büyümenin kesintisiz ve uzun süreli olmasıdır.¹⁰³

Malezya dışında yedi ülke en yüksek kişi başına gelir artışını, en düşük gelir adaletsizliği ile sağlayarak büyümenin örneklerini vermişlerdir. Öyleki, Güney Kore ve Tayvan gelir dağılımının eşit olduğu ülkeler durumuna gelmiş, sonuçta yoksulluk azalarak ortalama yaşam süresi uzamıştır.¹⁰⁴

¹⁰¹ LALL, S.; a.g.e., s: 91.

¹⁰² LALL, S.; a.g.e., s: 92.

¹⁰³ www.hdtm.gov.tr, 10.02.2005, Erişme Tarihi: 17.04.2006.

¹⁰⁴ OECD, **Corporate Governance in Asia**, Paris, France, 15 July 2003, s: 61.

Tablo 12: Asya Ülkeleri –Yıllık Yüzde Değişim

	Reel GSYİH				TÜFE ¹				Cari Denge ²			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Gelişen Asya ³	5.1	6.2	5.9	6.2	2.6	1.8	2.3	2.7	2.8	3.8	3.2	2.9
Yeni Sanayileşmiş Asya Ekonomileri	0.8	4.8	2.3	4.2	1.9	1.0	1.5	1.7	5.7	6.8	7.2	7.3
Hong Kong	0.5	2.3	1.5	2.8	-1.6	-3.0	-2.6	-1.9	7.5	10.8	13.9	14.3
Güney Kore	3.1	6.3	2.5	4.7	4.1	2.8	3.3	3.0	1.9	1.3	1.6	1.8
Singapur	-2.4	2.2	0.5	4.2	1.0	-0.4	0.6	1.2	19.0	21.5	23.7	23.0
Tayvan	-2.2	3.5	2.7	3.8	-	-0.2	0.1	0.8	6.4	9.1	8.5	8.8
ASEAN-4	2.9	4.3	4.1	4.4	6.6	5.9	3.9	3.3	5.2	5.6	4.4	3.6
Endonezya	3.4	3.7	3.5	4.0	11.5	11.9	6.6	5.4	4.9	4.3	2.7	1.9
Malezya	0.3	4.1	4.2	5.3	1.4	1.8	1.7	2.2	8.3	7.6	8.2	7.1
Filipinler	4.5	4.4	4.0	4.0	6.1	3.1	3.0	3.4	1.8	5.4	2.6	1.9
Tayland	1.9	5.3	5.0	5.1	1.5	0.6	1.4	0.1	5.4	6.0	5.3	4.8
Güney Asya ⁴	4.0	4.6	5.5	5.8	3.8	4.2	4.0	4.7	-0.2	1.2	0.8	0.3
Bangladeş	4.8	4.9	5.4	5.8	1.5	3.8	4.5	4.1	-0.8	0.5	0.5	0.3
Hindistan	4.2	4.7	5.6	5.9	3.8	4.3	4.0	4.8	-0.2	1.0	0.6	0.3
Pakistan	2.7	4.4	5.4	5.1	3.1	2.9	3.6	4.0	0.4	4.1	3.3	1.0
Çin	7.5	8.0	7.5	7.5	0.7	-0.8	0.8	1.5	1.5	2.8	1.4	1.3
Vietnam	5.0	5.8	6.0	7.0	-0.4	4.0	4.0	3.5	2.2	-1.1	-3.6	-3.2

¹Tüketici fiyatları yıllık ortalamalar olarak verilmiştir.

²GSYİH'nın yüzdesi olarak

³ Kalkınmakta olan Asya ülkelerini, yeni sanayileşmiş Asya ekonomilerini ve Mongolya'yı içerir.

⁴ Bangladeş, Hindistan, Maldivler, Nepal, Pakistan ve Sri Lanka'yı içerir.

⁵ Kamboçya, Çin, Lao Demokratik Halk Cumhuriyeti, Mongolya ve Vietnam'ı içerir.

Kaynak: www.hdtm.gov.tr, 19.07.2005, Erişme Tarihi: 11.03.2006.

2003 yılı başındaki yavaşlamaya rağmen, Asya-Pasifik ülkeleri 2004'te yine dünyanın en hızlı büyüyen bölgesi olmuştur. Büyümenin en önemli faktörlerinden biri net ihracattır. Bir çok ülkede, ABD Doları'na açık veya zımni olarak bağlanan kurlardaki devalüasyon bunu etkilemiştir. İç talebin rolü krizi takip eden döneme göre artmışsa da, dünya ekonomisindeki gelişmeler bölge ekonomisini belirleyen en önemli etmen olmuştur.¹⁰⁵ Asya'nın dramını mucizeye dönüştüren, bir zamanlar 'sepetlik vaka' diye tanımlanan ülkeleri kaplanlaştıran olgunun reçetesini genel olarak inceledikten sonra, bu reçetenin Güney Kore örneğinin Türkiye'ye uyarlanmasını önermeden önce Temmuz 1997'de meydana gelen Asya Krizi'ni değerlendirmek, nedenlerini irdelemek ve krizin, mucizevi reçeteyi geçersiz kılıp kılmadığı sorusunu cevaplandırmak gerekmektedir.

¹⁰⁵ www.worldbank.org, 21. 07. 2001., Erişme Tarihi: 19.05.2006.

2.3.2. Genel Hatlarıyla Asya Krizi

59 milyon nüfuslu Tayland 1997 Temmuz ayına kadar, Asya mucizesi ile eş anlamlı sayılmaktaydı. Serbest piyasa sistemini benimsemiş, ekonomisini küresel sisteme entegre etmiş ve sık sık değişen hükümetlere rağmen istikrarlı ve disiplinli bir şekilde mali ve parasal politikaları sürdürebilmiştir. GSMH'sı 1988-1994 yılları arası % 10, ondan önceki 10 yılda % 8 büyüme göstermiştir. Hükümetin 1997 için öngördüğü büyüme hızı da % 6.8 olarak belirlenmişti.¹⁰⁶

Mart 1997'de Tayland'ın bankacılık sektöründe sorunlar belirmeye başlamıştır. Büyük taşınmaz ve inşaat projelerini finanse etmiş olan bankalar tahsilat güçlükleriyle yüz yüze gelmişlerdir. Hükümet 10 finans kurumunu sermaye artışına zorlamıştır. Bu kurumlara para yatıran tasarruf sahipleri paralarını çekmek için hücum etmişlerdir. IMF başkanı Michel Camdessus Tayland'ın bankacılık sektörünü daha iyi denetlemesi ve reform yapması gereğini vurgulamıştır.¹⁰⁷

Bu gelişmelerden kaygılanan yabancı yatırımcılar Tayland'ın borsa ve para piyasalarına yaptıkları yatırımları tasfiye etmeye, Dolar ağırlıklı bir sepete bağlı olan Tayland'ın parası Baht'ı satıp, döviz almaya ve dışarı transfer etmeye başlamışlardır. 18 Haziran'da Tayland Başbakanı Chavalit: "Baht'ın değerini hiçbir zaman düşürmeyeceğiz" demiştir. Aynı gün maliye bakanı istifa etmiştir. Yeni bakan, hesaplarda 30 milyar Dolar görünen döviz rezervlerinin, forvard exchange kontratlarına bağlanmış olduğunu, kullanılabilir rezervlerin 1 milyar Dolar'la sınırlı bulunduğunu öğrenmiştir.¹⁰⁸

Maliye Bakanlığı 2 Temmuz'da Baht'ın Dolar'a olan bağına koparmak suretiyle devalüasyon yapmıştır; dalgalanmaya bırakılan Baht pikeye geçmiştir. Bangkok'da yaşanan şok, iki gün sonra Kualalumpur'u vurmuştur. Malezya hükümeti 2 milyar

¹⁰⁶ ERDOĞDU, M. M.; **The Role of the State in National Technological Capability Building, Review of Asian and Pacific Studies**, Seikei University Center for Asian and Pacific Studies, Tokyo, No. 22, October 2001, s: 86.

¹⁰⁷ KOZLU, C.; a.g.e., s: 236.

¹⁰⁸ TURAGAY, R. T.; **Güneydoğu Asya Ülkelerinde Yaşanan Finansal Ve Ekonomik Krizin Genel Değerlendirmesi Ve Dünya Ekonomisi Ve Ticareti Üzerinde Yaratacağı Muhtemel Etkiler**, Vaşington Ticaret Müşavirliği, Vaşington 1997, s: 71.

Dolar'lık döviz satmasına ve faizleri artırmasına rağmen krizi önleyememiştir. Yabancı fonların göçü başlamıştır. Başbakan Mahat Hir sermaye kaçışından, uluslararası yatırımcı George Soros'u suçlamıştır. Standart Poor Malezya'nın kredi notunu kırmıştır.¹⁰⁹

Uluslararası yatırımcılar fonlarını geri çekerken, yabancı bankalarda bölge ülkelerine açtıkları kredileri yenilememeye başlamışlardır. Tüm bölge ülkelerinin paralarının değerleri düşüşe geçmiştir. 14 Ağustos'ta Güney Kore Won'u büyük ölçüde değer kaybetmiş, Seul borsası da inişe geçmiştir. 21 Ekim'de Merkez Bankası Won'a sağladığı desteği geri çekmiştir. Won'un 1997'deki değer kaybı % 20'yi bulmuştur. Ülkenin kısa vadeli dış borçlarının 100 milyar Dolar'ın üstünde olduğu anlaşılmıştır.¹¹⁰

25 Kasım'da Japonya'da Tokyo City Bank iflas etmiştir. 1998'in başında IMF devreye girerek Tayland'ın yeniden yapılanma programına 17, Güney Kore'ninkine 57, Endonezya'ninkine 35 milyar Dolar'lık destek sağlamıştır. Karşılığında, mali sektörün sıkı denetimini, şeffaf bilgi akışını, içi göçmüş kurumların kapatılmasını, sanayi kuruluşlarına politik ilişkiler yoluyla aktarılan kredilerin kesilmesini ve benzer reform önlemlerini şart koşturmuştur. Sonuçta; Tayland'daki 91 mali kuruluştan 56'sı tasfiye edilmiştir. Endonezya'da 19 banka kapatılmış, Güney Kore'nin 30 yatırım bankasından 14'ünün işlemleri askıya alınmıştır. Diğerleri yeniden yapılanmaya zorlanmıştır. Güney Kore'nin sanayi üretiminin büyük bölümünü ellerinde tutan Chaebollar'da rasyonalizasyona yönlendirilmişlerdir.¹¹¹

1997'nin ortasında spekülatif bir para hareketi olarak başlayan ve sürü psikolojisi içinde bölgeye yayılan kriz, yıl sonunda yaygın ve derin bir mali buhrana dönüşmüştür. Krize gelinceye kadar bölge, gelişmekte olan ülkelere akan yabancı sermayenin yaklaşık yarısını kendisine çekmeyi başarmış ve dünya ticareti içerisindeki payını iki kat artırmıştır. Temmuz 1997'de Tayland'da patlak veren ve kısa sürede özellikle Güney Kore ve Endonezya'ya yayılan, Hong-Kong, Malezya, Filipinler'i belirli ölçüde olumsuz etkileyen, Singapur'da dahi olumsuz etkileri hissedilen ekonomik krizin

¹⁰⁹ ERDOĞDU, M. M.; a.g.e., s: 87.

¹¹⁰ www.worldbank.org, 21. 07. 2001., Erişme Tarihi: 21.05.2006.

¹¹¹ KIM, L.; **Imitation to Innovation: The Dynamics of Korea's Technological Learning**, Boston and Massachusetts: Harvard Business School Pres, 1997, s: 114; KOZLU, C.; a.g.e., s: 248.

nedenleri oldukça karmaşık ve ayrıntılı analizleri gerektirmektedir. Kriz öncesine kadar Doğu Asya ülkelerinin kaydettiği başarıları gıpta ile bakılmakta, bu ülkelerin kalkınma stratejileri gelişme yolundaki ülkelere model olarak önerilmektedir.¹¹²

Tablo 13: Bazı Doğu Asya Ülkelerinin Büyüme Hızları (GSYİH Artışı %)

YILLAR	75-82	83-89	90	91	92	93	94	95	96
Güney Kore	7	9,6	9,5	9,1	5,1	5,8	8,6	8,9	7,1
Endonezya	6,2	5,5	9	8,9	7,2	7,3	7,5	8,2	8
Tayland	7	8,1	11,6	8,1	8,2	8,5	8,9	8,7	6,4
Malezya	7,1	5,4	9,6	8,6	7,8	8,3	9,2	9,5	8,6
Filipinler	5,6	1,1	3	-0,6	0,3	2,1	4,4	4,8	5,7
Singapur	8	6,9	9	7,3	6,2	10,4	10,5	8,8	7
Çin	6	10,7	3,8	9,2	14,2	13,5	12,6	10,5	9,6
Tayvan	8,5	9,2	5,4	7,6	6,8	6,3	6,5	6	5,7
Hong Kong	9,3	7,3	3,4	5,1	6,3	6,1	5,4	3,9	4,9

Kaynak: IMF; *World Economic Outlook*, Aralık 1997, s: 54.

Tablo 13’de görüldüğü gibi kriz öncesinde tüm ülkelerde yüksek bir büyüme performansı olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, kriz sonrasında söz konusu ekonomilerin özellikle finans sektörü ile ilgili ciddi yapısal bozuklukları olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu ülkelerin deneyimlerinden çok yönlü, somut değerlendirmeler ve bir çok ülke için alınacak dersler ortaya çıkmaktadır.

2.3.2.1. Krizin Niteliği

Asya’da meydana gelen kriz gerçek ekonomiden ziyade finans sektöründe ortaya çıkmış gözükmektedir. Bu bölge ülkeleri Japon modelinden esinlenerek düşük sermaye birikimiyle hızlı kalkınmayı gerçekleştirmek için aşırı kredi kullanmışlardır. Hızlı büyümeyle artan iç tasarruflarına ilave olarak, yatırımlarını yabancı sermaye girişleriyle karşılama yolunu tercih etmişlerdir. Ayrıca, yabancı yatırımların çoğunluğu, Dolar’a endekli sabit kur uygulayan ve ekonomileri hızla büyüyen bu bölgenin borsalarına girerek önemli karlar elde etmişlerdir. Yabancı para girişlerinin önemli bir bölümü de gayrimenkul başta olmak üzere kısa vadeli spekülasyon alanlarına kaymıştır.¹¹³

¹¹² TURAGAY, R. T.; a.g.e., s: 76.

¹¹³ DÜNDÜR, S.; “Meksika, Asya ve Rusya Ekonomik Krizlerinin Mukayeseli Bir Analizi”, *İşletme ve Finans Dergisi*, Yıl:13, Sayı: 152, Kasım 1998, s: 35.

Kriz öncesinde paralarını mahalli para birimlerine çevirerek yatırım yapan yabancı spekülâtörler krizin patlamasıyla ellerindeki mali araçları (hisse senedi, bono, tahvil vs.) hemen dolara çevirerek yurtdışına çıkartmışlardır. Krizin başlangıcında devalüasyon yapılmadığı için sözkonusu para transferinde yabancı spekülâtörler herhangi bir zarara uğramamış, ancak ülkeler hem paralarının değerinde hem de borsalarında bu kaçıştan doğan düşüşler nedeniyle ikili bir zararla karşı karşıya kalmışlardır. Borsa düşüşleri şirketlerin sermayelerinin erimesine yol açmıştır. Esasen yüksek borçları olan şirketler, bunları ödeyemeyince bir süredir geri ödenmeyen alacakları biriken bankacılık sektörü de krize girmiştir.¹¹⁴

2.3.2.2. Asya Krizinin Nedenleri

Krizin kökeni de, krizden çöküntünün izlediği çizgi de, ülkeden ülkeye değişmektedir. Ortak özelliklerden biri, krize giren ülkelerde kriz öncesi temel ekonomik sorunların görülmemesidir. Bütçeler disiplin altında, enflasyon ve işsizlik düşük, tasarruf ve büyüme oranları yüksektir. Yani genel görüntü sağlıklıdır.

Zayıf nokta ise; arsa ve sermaye gibi varlıkların şişirilmiş fiyatlarıdır. Krizin patlak verdiği bütün ülkelerde aşırı ve yapay olarak yükselmiş gayrimenkul fiyatları, spekülâtif talebin tımandırdığı hisse senedi değerleri görülmektedir.¹¹⁵

Diğer bir ortak zaaf da; devlet desteği ile cesaretlendirilen piyasa disiplininin uzaklaşmış bir mali sektördür. Denetimsiz banka ve diğer mali kurumlar kısa vadeli dış borçlanmayla, yeterince ince eleyip sık dokumadan bu tür projeleri finanse etmektedirler.¹¹⁶

Neticede, gayrimenkul spekülasyonu başlanan kriz bankaları sarstıktan sonra sanayi ve ticaretin tümüne yayılmış, genel ekonomiyi bir kısır döngüye itmiştir. Para değerini yükseltmek için faizleri artırmak gerekmiştir; ama yükselen faizler sanayi çarkının dönmesini zorlaştırmıştır.¹¹⁷

¹¹⁴ www.hdtm.gov.tr, 10.02.2005, Erişme Tarihi: 19.04.2006.

¹¹⁵ WB, **World Development Report**, Washington 2000, s: 29.

¹¹⁶ DÜNDÜR, S.; a.g.d., s: 41.

¹¹⁷ KOZLU, C.; a.g.e., s. 249;

Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı UNCTAD'ın 1998 raporuna göre; Asya krizinin en önemli nedenlerinin başında küresel dinamikler gelmektedir. “Büyük mali krizler genellikle krizin başladığı ülkenin dışında meydana gelen büyük makroekonomik dalgalanmalara bağlıdır. Sermayenin gerek girişini, gerekse çıkışını, başlatmakta, iç etkenler kadar dış faktörler de rol oynar”.¹¹⁸

J. Sachs ve S. Radelet gibi ekonomistlerin tezine göre; 1997 yılında başlayan Asya krizinin nedeni finansal paniktir. Doğrudan dış yardımlar sayesinde bu ülkelerin ekonomileri yüksek büyümeler gerçekleştirmiştir. Kısa süreli panikler uzun vadeli bu olumlu durumu değiştirememiştir. Alwyn Young'ın çalışmasında da gösterildiği gibi, bazı iktisatçılara göre, Asya mucizesinin asıl nedeni verimliliklerdeki artış değil, işgücü ve sermaye miktarında meydana gelen artıştır. Bu iktisatçılar, verimliliği artırıcı reformlar yapılmazsa büyümenin yavaşlamasının kaçınılmaz olduğunu iddia etmektedirler.¹¹⁹

Yukarıda sayılan kriz nedenlerinden her birinin belli ölçüde etkili olduğu gözlenmektedir. Ancak, hangi nedenin krizin çıkışını ne ölçüde etkilediği, modellerin 1960-1990 yılları arasında çok hızlı bir kalkınma yarattıktan sonra neden bu aşamada bunalımla sonuçlandığı, açıklamaların ne kadarının gerçek ekonomik analizlerden ne kadarının bu modellerden rahatsız olan Batı ülkelerindeki kamuoyunun propagandasından kaynaklandığını belirlemek zordur. Tüm bunlara rağmen Asya krizinin nedenleri şu şekilde sıralanabilir;¹²⁰

1) Finans ve reel kesimde dışarıdan borçlanmayı ve aşırı düzeyde kur riski taşıyan pozisyonları tutmayı cazip hale getiren sabit kur rejimlerinin uzun süre devam ettirilmesi.

2) Bankaların borç portföylerinin yapısının hızla bozulmasına yol açan ticari olan mallardan, ticari olmayan mallara yönelik akımın neden olduğu geri ödenmeyen borçlar.

¹¹⁸ TURAGAY, R. T.; **Güneydoğu Asya Ülkelerinde Yaşanan Finansal Ve Ekonomik Krizin Genel Değerlendirmesi Ve Dünya Ekonomisi Ve Ticareti Üzerinde Yaratacağı Muhtemel Etkiler**, Vaşington Ticaret Müşavirliği, Vaşington 1997, s: 107; KOZLU, C.; a.g.e., s. 251.

¹¹⁹ DÜNDÜR, S.; a.g.d., s: 42.

¹²⁰ WB, **World Development Report**, Washington 2000, s: 54.

3) Kurumsal inceleme ve denetim mekanizmalarının iyi çalışmaması ve gevşemesi.

4) Başta Tayland olmak üzere bölgedeki pek çok ülkede görülen büyük dış açıklar, emlak ve menkul kıymet piyasalarında patlama şeklinde kendini gösteren ekonominin aşırı ısınmasının giderilmesinde yaşanan başarısızlıklar.

5) Çin Halk Cumhuriyeti'nin son yıllarda ekonomik alanda gerçekleştirdiği önemli reformlarla ülkeye çok miktarda yabancı sermaye çekmesi; (1990-1996 yılları arasında 217 milyar Dolar), ülke içinde yatırıma dönüşen bu sermayenin ucuz işgücüyle harmanlanması ve bölgedeki diğer ülkelere nazaran, yapılan devalüasyonla desteklenmesi sonucu Çin Halk Cumhuriyeti'nin rekabet gücünün artması, bu durumun da doğal olarak ihracata dayalı büyüme modelini benimseyen Asya ülkelerini zorlaması.

6) Kriz yayılmaya başladıkça, varolan politik belirsizlikler ve yetkililerin gerekli düzenlemeleri ve reformları yapacaklarına ilişkin duyulan güvensizlik para ve menkul kıymet piyasaları üzerindeki baskıları artırmıştır. Diğer taraftan parasal şartları katılaştırmada ve iflasın eşiğine gelmiş finansal kurumları kapatmada gösterilen istikrarsızlıklar; finans piyasalarındaki karışıklığa önemli katkı sağlamıştır.

7) Asya krizinin köklerini sadece ASEAN ülkeleri içinde aramak sağlıklı bir sonuç vermeyecektir. Gelişmiş ülkelerde ve küresel finans piyasalarında gelişen bazı olaylar da krizin oluşumunda önemli rol oynamıştır. Özellikle 1990'ların başından beri Avrupa ve Japonya'da devam eden zayıf büyüme, cazip yatırım imkanlarını mevcut tasarrufların gerisinde bırakmıştır. Büyük miktarlara ulaşan özel sermaye akımları, yüksek getiri bekleyen uluslararası yatırımcılar tarafından mevcut riskler göz önüne alınmadan, yükselen yeni pazarlara kaymıştır. Ekonomiler yatırımcıların insafına bırakılmıştır.

8) Krizin gelişimindeki bir diğer faktör de krizden önceki son 3 yıldaki Dolar/Yen kurunun seyri olmuştur.

9) Bir diğer yaklaşım da paradigmanın sonu olarak adlandırılabilir küreselleşmenin ABD dışındaki farklı ekonomilerde ve kültürlerde yarattığı yıkımlardır. Krizin nedenini oluşturan olumsuz konjektür yeni büyüme teorilerine duyulan ihtiyacı artırmaktadır.

10) Bölge ülkelerinin Japonya ağırlıklı dış sermaye yatırımları nedeniyle yoğun bir ekonomik bütünleşme süreci içinde bulunmaları, özellikle marka içi ticaret nedeniyle dış ticaretlerinin karşılıklı bağımlılığının süratle artması sonucunda bir ülkede

meydana gelen olumsuz gelişmenin, diğer ülkeleri de kolayca etkilemesi mümkün olmuştur.¹²¹

11) Bazı sektörlerde fazla üretim kapasitesi yaratılmış, verimsiz yatırımlar yapılmıştır. Büyüme döneminde sakıncaları görülmeyen bu durum yukarıda belirtilen nedenle rekabet gücünün azalmasıyla, ilgili şirketleri borçlarını ödeyemez duruma düşürmüştür.

12) Bürokrat, politikacı ve müteşebbisin işbirliğine dayalı bu modelde yolsuzluklar artmış, bu da bazı yatırımları verimsiz alanlara yöneltmiştir. Bu ülkelerdeki siyasi rejimlerin demokratik olmamasının ve basınlarının güdümlü niteliğinin yolsuzlukların yapılmasına neden olduğu ve ekonomide şeffaflığın gelişmesine engel olduğu ileri sürülmektedir. Öte yandan kimi yazarlar, bu modellerdeki aşırı devlet müdahalesinin, piyasa güçlerinin etki göstermesini de engellediğini vurgulamaktadır.¹²²

2.3.3. Asya Krizi ve Krizin Güney Kore Kalkınmasına Etkisi

Temmuz 1997'de Tayland'da başlayan kriz aynı yılın sonlarında Güney Kore ekonomisini vurmuş ve Tayland'dakine benzer bir yol izlemiştir. Chaebol diye adlandırılan büyük holdinglerin dış borçlarını ödeyemeyeceklerinden korkan başta Japon yabancı bankalar, kredilerini uzatmamaya ve yeni kredi vermemeye başlamış, yeni yabancı yatırımcılar Seul borsasındaki paralarını çekmeye başlamışlardır. Bu yaklaşımlar Güney Kore'nin parası Won üzerinde büyük baskı yaratmıştır. Hükümetin baskılara dayanamayıp, Won'un değerini düşüreceğini düşünen yabancı spekülâtörler ilerideki tarihler için uzun Won satışına başlamışlardır. Yani ellerinde olmamasına rağmen gelecekte belirli bir fiyattan Won satış anlaşması yapmışlar; hesapları, o zamana kadar Won'un devalüe edileceği ve zamanı gelince daha ucuza alabilecekleri Won'larla, yükümlülüklerini yerine getirebilecekleri üzerine kurulmuştur. Bu yaklaşım kısa sürede bir sürü psikolojisine, yani paniğe dönüşmüş ve öngörülen olumsuzlukların birer birer gerçekleşmesine neden olmuştur.

1997 yılı içinde hem Won hem de Seul Borsası % 50 değer kaybetmiştir. Dış borçlanma durduğu için ithalat akreditifleri açılmamış; dolayısı ile, ithal gelirlere bağlı

¹²¹ www.worldbank.org, 21. 07. 2001., Erişme Tarihi: 22.05.2006.

¹²² TURAGAY, R. T.; a.g.e., s: 84.

ihracat küçülmüştür. Döviz rezervleri 6 milyar Dolar'a kadar gerilemiş, tüketim % 10, yatırımlar % 40 azalmış; 60 bin şirket iflas etmiş, 300 iş adamı intihar etmiştir. İşsizlik yaklaşık iki kat artarak % 10'a vurmıştır; bu, geçmiş 32 yılın en yüksek oranıdır.¹²³

1960 yılından son dönemlere kadar, ortalama % 8'lik bir büyüme hızı ile dünyanın 11. büyük ekonomisi haline gelmiş ve OECD üyeliğine kabul edilmiş olan Güney Kore'nin, Asya krizinden en çok etkilenen ülke olarak sarsıntı geçirmesi ve IMF'nin bugüne kadarki en büyük kurtarma operasyonuna maruz kalması önemli tartışmalara yol açmıştır.

Güney Kore'nin ekonomik göstergelerine bakarak bu ülkedeki krizin, gerçek ekonomiden değil, finans sektöründen kaynaklandığını söylemek mümkündür. Güney Kore'nin resmi iç ve dış borçlarının GDP'ye oranı sorun yaratacak boyutta değildir. Bütçe açığı GDP'sinin % 3'üdür. Cari açığı ve enflasyonu düşük, iç tasarrufları ise GDP'nin % 30'unun üstündedir. Kriz, bankalar arası kredilerde gerçekleştirilen yeni düzenlemelerin yarattığı serbestleşme sonucunda büyük şirketlerin kısa vadede aşırı borçlanmalarından kaynaklanmıştır. Bir görüşe göre, seçimleri kaybeden Kim Young Sam Yönetimi, mali liberalleşme adına hükümetin büyük çaplı sanayi yatırımlarını koordinasyon gibi geleneksel görevine son vermiş, böylece; otomobil, gemi, inşa, demir-çelik, petrokimya ve elektronik gibi stratejik sanayilerde önemli bir aşırı kapasite yaratılmasına yol açmıştır.¹²⁴

Büyük Güney Kore şirketleri % 70'i bir yıl vadeli olmak üzere yaklaşık 100 milyar ABD Doları borç yükü altına girmiş, ihracatın daralmasıyla altından kalkılamayacak bir borç yükü oluşmuştur. Krizin başlamasından sonra, büyük otomobil üreticisi KIA'nın sırf döviz kurlarını korumak amacıyla 10 milyar ABD Doları zarara uğradığı basın haberlerinde bildirilmiştir. Tayvanlı elektronik üreticilerinin de fiyatları önemli ölçüde düşürmeleri sonucunda, ihracatının % 20'sini elektronik ürünlerin oluşturduğu Güney Kore'ye ayrı bir darbe vurmıştır.¹²⁵

¹²³ www.hdtm.gov.tr, 10.02.2005, Erişme Tarihi: 21.04.2006.

¹²⁴ IFS; **World Development Indicators, 2000-2002 Verileri**, Mayıs 2003, s: 44

¹²⁵ IMF; **International Financial Statistics**, April 1999, s: 39

Güney Kore ekonomisinin tepe taklak olması, sadece Tayland'da baş gösteren spekülâtif bir paniğin bulaşıcı etkilerine bağlanamaz. Güney Kore'nin krize direncini kıran konjektürel gelişmelere ve yapısal zaaflarına da göz atılması gerekir. Ortamdaki gelişmelerin başında Doğu Asya'da özellikle 1985'den sonra belirginleşen bir kapasite fazlası görülmektedir. Tekstilden bellek çiplerine kadar bir çok üründe Japonya'dan Endonezya'ya kadar yayılan coğrafyada, yaratılan ek kapasiteye paralel bir tüketim artışı doğmamıştır. Örneğin, 1988-1992 yılları arasında Japonya'da yaratılan ek üretim kapasitesi, Fransa'nın o zamanki toplam üretim kapasitesine eşittir. Güney Kore'nin ürettikleri, Japonya'nın kaliteli üretimi ile dünya ekonomisine baş döndürücü bir hızla iltihak eden Çin'in ucuz üretimi arasında sıkışıp kalmıştır.

Arz ve talep arasındaki bu dengesizlik fiyatların düşmesine, Won'un değer kaybetmesine, çoğu Güney Kore firmasının Yen bazında aldıkları borç yükünün, Won olarak artmasına neden olmuştur. Tayland krizi Güney Kore'yi işte böyle zayıf bir anında yakalamıştır. Ülkenin bir başka zayıf noktası da 1960'dan günümüze dek Güney Kore mucizesine imza atan Chaebollar'ın yapısal sorunlarıdır. Devlet yıllar boyunca yumurtalarını bir sepete koymuş, küçük ve orta ölçekli şirketlerden esirgediği destek ve teşvikleri 10-15 Chaebol'a aktarmıştır, yaklaşık 10 Chaebol'un üretimi, Güney Kore ekonomisinin toplam üretiminin yarısını; 30 tanesi ise % 80' ini gerçekleştirmektedir.¹²⁶

Güney Kore'li Chaebollar, Tayland'da ödeme krizine giren şirketlerin aksine yatırımlarını arsa ve bina gibi spekülâtif alanlara değil, üretken sanayi şirketlerine yapmışlardır. Hala aile şirketi yapısında olan Chaebollar'ın patronları arasındaki rekabet, onları bir çok benzer alanda gereksiz yatırımlara sürüklemiş, karlılıktan çok pazar egemenliği hedeflenmiştir. Özellikle otomotiv, demir-çelik, yarı iletken ve kimya sektörlerinde, gereğinden fazla açılmışlardır. Sağlıklı kabul edilen Chaebollar'ın bile borçları öz varlıkların 2.5 katıdır. Chaebollar soğuk algınlığına yakalanınca onları besleyen, hem onlarla hem de devletle iç içe olan bankalar grip olmuştur. O yıllarda peş peşe patlayan ve politikacılarla bürokratları da içine alan skandallar, sisteme olan güveni temelden sarsmıştır.¹²⁷

¹²⁶ IMF; **International Financial Statistics**, April 1999, s: 37

¹²⁷ IMF; **International Financial Statistics**, April 1999, s: 37-38.

1997'nin sonunda IMF Güney Kore'nin imdadına yetişmiştir. İlk önce 58 milyar Dolar'lık bir destek sağlanmıştır. 1998 başında görevi devralan, yeni Cumhurbaşkanı Kim Dae Jung ciddi bir reform paketini uygulamaya koymaya başlayınca, uluslararası bankalar da 24 milyar Dolar'lık acil alacaklarını ertelemişlerdir. Kriz patladığında % 33'e fırlayan faizler, 1998 sonu itibariyle % 12'ye inmiştir. Sanayinin çarkı yavaş yavaş dönmeye, ihracat toparlanmaya başlamıştır.¹²⁸

1997'nin ilk yedi ayında 11 milyar Dolar açık veren cari hesap, 1998'in aynı döneminde 27 milyar Dolar artı göstermiştir. 1997'yi 6 milyar Dolar seviyesinde kapayan rezervler, 1998 sonunda 40 milyar Dolar'ı bulmuştur. Dünya ekonomilerinin GSMH sıralamasında kriz sonucu 11'incilikten, 17'nciliğe düşen Güney Kore, hızla toparlanmayı başarmıştır. Bunun en çarpıcı kanıtı da; 1997'de değerinin yarısını yitiren Won'un, 1998'in sonlarında bu kaybın yarısını telafi etmiş olmasıdır.¹²⁹

Güney Kore'nin IMF anlaşması ile birlikte 1997 sonundan itibaren uygulamaya başladığı reform paketini incelemek Türkiye için yararlı olacaktır. Paketin bir ayağı finans sektöründe yeniden yapılanmayı kapsamaktadır. Sektörün denetimi güçlendirilmiş ve mali kurumların faaliyet, bilanço ve raporlarının şeffaflaşması sağlanmıştır. Bankalar bir konsolidasyona zorlanmış: Güney Kore'nin en zayıf 5 bankası, en güçlü 5 bankası ile birleştirilmiştir. Bu arada, Merkez Bankası'nın yetkileri ve bağımsızlığı da pekiştirilmiştir. Resesyonu atlatabilmek için kamu bankaları aracılığıyla krediler ve tüketim teşvik edilmiş, bu reform paketi için hükümetin bütçelediği kaynak 47 milyar Dolar olmuştur.¹³⁰

Reform programının diğer ayağı ise Chaebollar'ın disipline alınmasını kapsamaktadır. Bunlara ait bankaların holding içindeki şirketlere açtıkları krediler sınırlandırılırken, aynı Chaebol'a ait şirketlerin birbirlerine teminat vermeleri, aldıkları kredileri karşılıklı garanti etmeleri de kısıtlanmıştır. Cumhurbaşkanı Kim, bizzat yönettiği toplantılarda holding sahiplerini verimsiz prestij yatırımlarından vazgeçmeye, avantajlı oldukları alanlara odaklaştırmaya zorlamıştır.¹³¹

¹²⁸ KOZLU, C.; a.g.e., s: 147.

¹²⁹ IMF; **International Financial Statistics**, April 1999, s: 39; The Economist, a.g.d., s: 85.

¹³⁰ The Economist, a.g.d., s: 85.

¹³¹ The Economist, a.g.d., s: 86.

Bu reformların giderek demokratikleşen bir ortamda gerçekleştirildiğini de vurgulamakta yarar vardır. 1960 ve 1970'lerde asker diktatörler tarafından yönetilen Güney Kore 1980'lerde üniformasını çıkartarak seçimlere giren emekli general Roh tarafından yönetilmiştir. Askeri yönetimlere karşı aktif olan muhalefet liderinden birisi olan Kim Young Sam 1993'de başkan seçilmiştir. Demokratikleşmeye önemli katkıları olmuş, döneminde Roh ve onun selefi yolsuzluktan yargılanıp ağır cezalara çarptırılmıştır.

1997 sonunda yapılan başkanlık seçimlerini diğer muhalefet lideri Kim Dae Jung kazanmıştır. 30 yılı aşkın sürdürdüğü demokrasi mücadelesi boyunca çeşitli defalar hapis yatmış, sürgüne gönderilmiş, işkence görmüş, bir çok kere öldürülmek istenmiş çetin bir özgürlük savaşçısı olan Kim ekonomi yönetiminde popülizme karşı disiplini savunurken, siyasette de demokratikleşmeyi sürdürmüştür. Sonuçta, Asya Krizine Güney Kore ve Tayland'ın tepkisi beklenenin aksine otoriter yaklaşımlarla değil, demokratik açılımlar doğrultusunda olmuştur. Bu olgunun nedenleri arasında Güney Kore mucizesinin on yıllar boyunca yarattığı eğitilmiş kitlelerin ve güçlenmiş orta sınıfın büyük rolü vardır.¹³²

2.3.4. Asya Modeli Tartışması

Güneydoğu Asya ekonomik krizinin yol açtığı bir diğer önemli tartışma ise; Japonya'nın 2. Dünya Savaşından, Güney Kore, Hong Kong ve Tayvan'ın ise 1960 yılından beri uyguladıkları ekonomik modelin başarısı nedeniyle Asya Kaplanları olarak alkışlanan sözkonusu ülkelerin kriz ile birlikte önemli eleştirilere maruz kalmalarıdır. Özellikle Batılı ekonomi çevrelerinde bazen durumdan duyulan memnuniyet saklanmadan, uygulanan modelin ne kadar yanlış olduğunun nihayet ortaya çıktığı belirtilmektedir.

Asya modeli adı verilen bu yaklaşımda, yönetimler ulusal firmalara öncelik vermekte, bunların uluslararası alanda rekabet gücüne ulaşması için sermaye yoğunlaştırarak büyümelerini teşvik etmekte, bol, ucuz ve kolay kredi sağlanmakta, tüm girdilere sübvansiyon verilmekte, işçi ücretleri düşük tutulmakta, yüksek tarife ve tarife

¹³² SONG, B. E.; a.g.e. s: 136.

dışı engellerle iç piyasa korunmaktadır. Doğal olarak bu model müdahaleci bir nitelik taşımaktadır.

Asya ekonomileri bu kriz vesilesiyle dışa açılır, Batı bankaları finans sektörüne, çok uyruklu büyük Batı şirketlerinin yatırımları her alana girerse ve dış ticarete sağlanacak serbestleşmeyle, yerli şirketlerin yüksek iç fiyatlarla iç pazarı ihracatları için bir çeşit sübvansiyon sağlamak için kullanmaları önlenirse, batı ile ticaretlerinde yapısal fazla vermeleri, ihracat fiyatlarını aşırı derecede düşürerek fazla üretim kapasiteleri geliştirmeleri önlenebilecek, bunun sonucunda büyüme hızları düşürülecek ve böylece Batı'yı yakalamaları zamana yayılarak, bunların çok hızlı büyüyen sanayi ve ihracatlarının Batı ekonomilerinde yarattığı yapısal uyum ihtiyaçlarının yoğunluğu azalacak, Batı'daki işsizliğin belki de önemli bir nedeni ortadan kalkacaktır. Öte yandan, bu ülkelerin demokrasiye geçmeleri, sendikal hakların gelişmesi ve seçim ekonomisi nedeniyle yükselen beklentilerin iç tüketimi artırması ve tasarrufları düşürmesi sonucunu verecek, büyümelerini daha da sınırlayacaktır. Nihayet, demokrasi ve insan hakları alanındaki gelişmeler, etnik yapıları heterojen olan bu ülkeleri dış nüfuzla açık toplumlar haline getirecek, bu da gerektiğinde kalkınmalarını geciktirebilecektir.¹³³

Batılı birçok yazar gerçek piyasa ekonomisinin bu krizi kendiliğinden çözeceğini, ancak, bunun gerçek demokrasi olmadan gerçekleşmeyeceğini savunmaktadırlar. Böylece, bunalımın çözümü, bunalım nedenlerine dönük sınırlı ekonomik önlemleri aşmış, Asya ekonomik modelinin değiştirilmesi, Asya değerlerinin geçersizliğinin kanıtlanması ve bölgede demokrasinin yerleştirilmesi gibi büyük siyasi ve ideolojik amaçlara yönelmiştir. Güney Kore'de kişisel sıkıntılarla demokrasi mücadelesi veren ve Amerika tarafından açıkça desteklenen Kim Dai Joung'un (Hristiyan) iktidara gelmesiyle, IMF ödemeleri hızlanmış ve büyük alacaklı yabancı bankalar alelacele borç ertelemesine girmiş ve görünüşte borsalarda nisbi bir istikrar sağlanmıştır.¹³⁴

¹³³ TURAGAY, R. T.; **Güneydoğu Asya Ülkelerinde Yaşanan Finansal Ve Ekonomik Krizin Genel Değerlendirmesi Ve Dünya Ekonomisi Ve Ticareti Üzerinde Yaratacağı Muhtemel Etkiler**, Vaşington Ticaret Müşavirliği, Vaşington 1997; s: 45; GÖNEL, F. Doğaner; a.g.e.; s: 64

¹³⁴ GÖNEL, F. D.; a.g.e.; s: 65.

Tayland'ın hükümet değişikliğinden sonra IMF'nin şartlarını yumuşatması yolunda talepler hızlanmıştır. Endonezya'da ise amacın Suharto'yu değiştirmek olduğu, bu arada krizin paniğe dönüştüğü ve Amerikan borsalarını dahi tehlikeli biçimde etkilediği görülmektedir.¹³⁵

Asya krizi ile birlikte model tartışmalarının ayyuka çıkması, Batılı ülkelerin kriz vesilesiyle Asya ülkelerinden önemli tavizler koparması için önemli bir imkan hazırlamaktadır. Nitekim, gerek hisse senedi fiyatlarının düşmesi, gerekse mahalli paraların değer kaybı nedeniyle ucuzlayan şirketleri satın almak için büyük bir yarış başlamıştır.¹³⁶

2.3.5. Güney Kore'nin Yeni Hedefleri

Dünyanın yeni ekonomi merkezinin giderek uzak doğuya kayması dolayısı ile gelecek asrın “Chop Stick” kullanan 3 ülkeye; Japonya, Güney Kore ve Çin'e ait olacağı şeklindeki inanç Güney Kore'de yaygındır. Uzak doğunun kaplanlarından sayılan bu ülke 1995 yılında GSMH büyüklüğü ve dış ticaret hacmi bakımından dünyanın 11. ekonomik gücü haline gelebilmiştir. Güney Kore Japonya'ya yetişmeyi, hatta geçmeyi ve G-7'ler, arasına girmeyi hedef olarak seçmiştir (G-7'ler Rusya'nın daha çok politik nedenlere dayanan son dönemlerdeki katılımıyla G-8'ler haline gelmiştir).¹³⁷

Güney Kore elektronik üretiminde dünyada ABD, Japonya ve Almanya'dan sonra 4. sıradadır. Keza gemi inşaa sanayisi ve ihracatında dünyada Japonya'dan sonra 2. sıraya yerleşmiştir (1993'te gemi inşaasında dünyada 1. sıradaydı). Otomotiv sektöründe mevcut sadece 3 üretici ile 1996 yılında 2 milyon 800 bin adet otomobil üreterek ABD, Japonya, Almanya ve Fransa'dan sonra 5. sıraya yerleşmiştir. Artan yurtiçi talebi karşılamak için petro-kimya kompleksleri geliştirilmiş, çimento, işlenmiş gıda, kontra plak, kimyevi gübre, ayakkabı, cam, demircilik (dünyanın 2. büyük entegre

¹³⁵ GÖNEL, F. D.; a.g.e.; s: 52.

¹³⁶ İÇEN, H.; a.g.e., s: 195.

¹³⁷ World Bank; **Republic of Korea: Transition to a Knowledge-Based Economy**, Report No. 20346-KO. New Challenges and New Vision, Seoul: KDI Working Paper No: 9801, 2000, s. 29; LEE, H.; a.g.e., s: 84.

demir-çelik fabrikası Güney Kore'dedir) sektörlerinde de büyük gelişmeler kaydedilmiştir.¹³⁸

Ne var ki, ekonomik kalkınma bakımından dünyada belirli bir düzeye gelen ve şimdiye kadar hızlı kalkınma uğruna ihmal edilen demokratikleşmenin Güney Kore'de yaygınlaştırılması, çalışma ve sosyal güvenlik alanlarında ve ekonomi dahil her sahada uygulanan, serbestleşme politikalarının geliştirilmesi sürecinde ortaya çıkmaya başlayan yeni bir takım sosyal ve ekonomik sorunların çözümlenmesi durumuyla kaçınılmaz olarak karşı karşıya gelmektedir. Nitekim 1996 yılında OECD'ye girişi nedeniyle ekonomide serbestleşme politikalarının uygulanması sonucunda dış ticaret ve cari işlemler dengesi o güne kadar Güney Kore tarihinde görülmemiş biçimde en büyük açığı vermiş ve ayrıca çalışma mevzuatında yapılan değişiklik üzerine de, sosyal huzursuzluğun bir işareti olarak Seul sokakları bitmeyen gösterilere sahne olmuştur.¹³⁹

Yukarıda özetlenen Güney Kore kalkınmasının bedeli demokrasiden, çalışma ve sosyal haklardan, fedakarlık edilmesi ve çok çalışılması suretiyle ödenmiştir. Diğer taraftan, küreselleşme politikası çerçevesinde bütün uluslararası kuruluşlarda etkili olmaya ve üst düzey görevler almaya çalışan Güney Kore, ekonomik gelişmesini siyasi ilişkilerle güçlendirmeye çalışmakta ve dünyada sözü geçen bir ülke konumuna gelmeyi arzulamaktadır.

¹³⁸ LEE, H.; a.g.e., s: 84.

¹³⁹ LEE, H.; a.g.e., s: 88.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. GÜNEY KORE KALKINMA MODELİ VE GÜNEY KORE KALKINMA MODELİNİN TÜRKİYE'YE UYGULANABİLİRLİLİĞİ

3.1. GÜNEY KORE KALKINMA MODELİ

Güney Kore, 1965 yılında kişi başına GSMH'sı yalnızca 103 ABD doları olan bir ülkeydi. O tarihten günümüze Güney Kore'nin yıllık GSMH büyümesi yaklaşık % 7 ve kişi başına GSMH büyümesi de % 5,7 olmuştur. Güney Kore mucizesinin temelinde devletin stratejik ekonomik kararları etkin biçimde uygulayabilmesi yatmaktadır.

Geri kalmış bir ülkede güçlü bir devlet mekanizmasının ortaya çıkmasının beş koşulu olduğu savunulmaktadır: Toplumunu sarsan veya yapısını zaafa uğratan büyük felaketlerin olması, dışarıdan büyük bir askeri tehdit, büyük ülkelerin, ülke içinde istikrarı sağlamak amacıyla gücün bir kaynakta toplanmasını desteklemeleri, toplumdan göreceli olarak izole ve daha iyi eğitilmiş bir sosyal grubun olması, güçlü bir devlet mekanizmasının kurulmasını savunan yetenekli liderlerin varlığı.¹⁴⁰

Güney Kore'de 1961 yılındaki askeri darbeye başlayan süreç, 1965 ortalarından itibaren güçlü bir devlet için yukarıda sayılan beş koşulun tümünün varlığını mümkün kılmıştır. Japon işgali, İkinci Dünya Savaşı ve ardından Kore savaşı ülkede büyük bir yıkıma neden olmuş ve topluma egemen olabilecek hiç bir güç odağı kalmamıştır. Japonlar, Güney Koreli girişimcileri ve büyük sermayenin büyümesini sınırlamış, kendileri çekildikten sonra ülkeyi yönetebilecek güçlü adam bırakmamışlardır. İkinci Dünya savaşından sonra 25 milyon nüfusun dört milyonu Japonya ve Mançurya'dan

¹⁴⁰ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 87; MIGDAL, J.; **Strong Societies And Weak States: State-Society Relations And State Capabilities In The Third World**, Princeton University PRESS, 1990, s: 53.

dönmüş, üç milyonu ise Kore savaşı sırasında yurtlarından olmuştur. 1949 yılındaki toprak reformu kırsal alandaki toprak ağalarını ortadan kaldırmıştır. Askeri darbe öncesi ülkeyi yöneten Rhee hükümeti zamanında güçlenen büyük sermayenin temsilcileri hapse atılmış, tüm finansal sistem devletleştirilmiş ve muhalefet tasfiye edilmiştir.¹⁴¹

Kuzey Kore'nin büyük bir askeri tehdit oluşturması, devletin toplum üzerinde otorite kurmasını kolaylaştırmıştır. ABD, gerek komünizmi tecrit etme politikası, gerek ekonomik olarak istikrarlı bir Güney Kore kurmak için devlette otoriter bir yapılanmayı desteklemiştir. Güney Kore Silahlı Kuvvetleri ise, o zamana kadarki yönetici sınıftan uzak durmuş olması nedeniyle, önceki hükümetlerin yolsuzluk ve kötü yönetim gibi menfi icraatlarından toplum önünde yıpranmamıştır. Bu nedenle, darbeden sonra hızla devlet otoritesini merkezi bir yapıda toplayabilmiş ve ekonomiyi yönetecek yetenekli bir kadro oluşturabilmiştir.¹⁴²

1960'ların ortalarından itibaren Güney Kore'de güçlü bir devlet oraya çıkmıştır. Güçlü devlet sadece kağıt üzerinde karar alabilen veya kanun koyabilen değil, aynı zamanda aldığı karar ve koyduğu kanunları uygulayabilen devlettir. Kuzey Kore'nin istila tehdidi de devletin toplum üzerinde mutlak bir hakimiyet kurmasını kolaylaştırmış. Kırsal alanda, toprak reformu ve çiftçilere sağlanan cömert destekler sonucu hem istikrar sağlanmış, hem de devlet otoritesine karşı çıkacak toprak aristokrasisi ortadan kaldırılmıştır. Büyük sermaye, yasa dışı servet tanzimi kanunu ve finansal piyasaların devletleştirilmesi sonucu hükümetin insafına kalmıştır ve politik muhalefet tasfiye edilmiştir. Bu durumda Güney Kore'deki 1961 sonrası rejimi etkileyebilecek tek güç olan ABD ise politik olarak istikrarlı ve ekonomik olarak kendine yeterli bir Güney Kore istediği için devletin toplum üzerinde hakimiyetini desteklemiştir.

Güney Kore'de güçlü bir devletin ortaya çıkması alınan kararları uygulayabilecek bir yapılanmayı mümkün kılmıştır. Ancak daha da önemlisi bu güçlü devletin kendi

¹⁴¹ JONES, L. P. And SAKONG, I.; **Government, Business And Entrepreneurship In Economic Development: The Case Of Korea**, Harvart University Press, 1980, s: 59; YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 87-88.

¹⁴² YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 88.

varlığını meşrulaştırmak ve toplumda bir konsensus sağlamak için, ekonomik büyümeyi kendi varlık nedeni olarak kabul etmesidir.

Park yönetimi iş başına gelince ilk aldığı tedbir birinci beş yıllık kalkınma planını hazırlatmaya başlatmak ve bu planı uygulamak için gerekli bürokratik altyapıyı kurmak olmuştur. Bu tedbirler, yeni rejimin sorunlara karşı ideolojik bir önyargıdan çok, pratik bir yönetici gibi yaklaşacağını göstermektedir. Daha öncede bir çok ekonomik plan hazırlanmış, ancak hiçbir zaman bu planları destekleyecek uygulama, izleme ve değerlendirme birimleri kurulmamıştır.¹⁴³

Devletin yönetim felsefesindeki değişim, bürokrasinin yeniden yapılandırılmasını da sağlamıştır. Rhee döneminin yolsuzluklara karışmış ve reformlara karşı tavır alabilecek bürokratlar işten el çektirilip, daha genç, dinamik ve yeni yönetimin ekonomik büyüme ihtirasını paylaşan bürokratlar göreve getirilmiştir. Zaman içinde, bu bürokratların politik baskılardan uzak, ekonominin teknik gerekliliklerine göre karar almalarına yardımcı olacak bir sistem kurulmuştur. Bu sistem aynı zamanda bürokratların meziyetlerine göre yükselebilecekleri bir personel politikası ile de desteklenmiştir. Bürokrasinin bir taraftan kalifiye ve reformcu bürokratlarla takviye edilmesi, diğer taraftan bu bürokratların politik baskılardan uzak olarak ekonomiyi yönetmelerinin sağlanması Güney Kore'nin başarısında çok önemli rol oynamıştır.¹⁴⁴

Park yönetiminin diğer gelişmekte olan ülkelere göre en önemli farkı aldığı kararları etkin biçimde uygulayabilmesi olmuştur. Devlet sanayileşmeyi büyük teşvikler ve korumacılık altında desteklemiş, ancak bu destek pek çok gelişmekte olan ülkede olduğu gibi şartsız ve süresiz olmamıştır. Tam tersine, desteklenen sanayilere teknoloji ve ihracat potansiyeli başta olmak üzere, yüksek performans kriterleri konulmuş ve bu kriterlere uymayanlar ağır biçimde cezalandırılmıştır.¹⁴⁵ İşte bu performans kriterlerini tutturamayan sektör ya da firmalara yaptırım uygulanabilmiş olması Güney Kore modelini başarılı kılan özelliştir. Sosyal, bireysel ve toplumsal olumsuzlukların ortaya çıkabileceği dahi göze alınarak ne pahasına olursa olsun

¹⁴³ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 90-91.

¹⁴⁴ KARABİBER, M.; a.g.e., s: 59.

¹⁴⁵ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 93.

ekonomik kalkınma denmiş, kalkınma yolunda demokrasi dahi bir kenara bırakılabilmektedir.

Bir çok kalkınmakta olan ülke belli sektörleri geliştirmek için çeşitli destekler kullanmıştır. Ülke şartları ne olursa olsun, başarılı modelleri başarısızlardan ayıran temel özellikler:

- 1- Desteklerin yüksek performans kriterlerine bağlanması ve bu performans kriterlerini sağlamayanlara yaptırım uygulanabilmesi,
- 2- Devletin sunduğu destekleri belli bir zaman dilimiyle sınırlandırması,
- 3- Destek verilen sektörlerdeki firmaların ulusal sınırlar içinde kendi aralarında ve dünya piyasalarında da diğer ülke firmalarıyla rekabet edebilecekleri ortam sağlanmasıdır.

3.2. DEVLETLERİN KALKINMADAKİ ROLÜ

Toplumsal refah artışının en önemli göstergesi olan büyüme konusu iktisatçıların her zaman yoğun ilgisini çekmiştir. Solow'un ifadesiyle; büyüme teorisi geçen elli yıl zarfında üç dalga yaşamıştır. Birinci dalga Harrod ve Domar'ın katkılarıyla, ikinci dalga neoklasik büyüme modelindeki gelişmelerle (bunda Solow'un katkısı büyüktür) ve halen devam eden üçüncü dalga ise içsel büyüme çalışmalarıyla ortaya çıkmıştır. İçsel büyüme önceki büyüme modellerinde ya hiç dikkate alınmayan ya da dışsal sayılan bilgi, beşeri sermaye ve teknolojik gelişmenin tıpkı emek ve sermaye faktörleri gibi içselleştirildiği büyümedir.

Büyüme teorisinde yaşanan dalgalar gibi devletin ekonomideki rolü de inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. 1929 Buhranına kadar klasik öğretide devlete diploması, adalet, savunma ve altyapı hizmetlerini sunma rolünü yüklemiş, ekonomik faaliyetleri görünmez elin gücüne terk etmiştir. 1929 Buhranı Keynesyen politikalarla ve devlet eliyle aşılmış, yatırımcı ve üretici devlet ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası savaşın yıkımını biran evvel ortadan kaldırma isteği ve sonraki yıllarda uygulanan planlı kalkınma çabaları devletin ekonomideki rolünü daha da artırmıştır. Keynesyen

politikaların 1970'li yıllarda ortaya çıkan stagflasyon sorununu çözmedeki başarısızlığı, kamusal karar alma mekanizmalarının yavaş işlemesi, kamu kesiminde artan savurganlık, yolsuzluk ve verim düşüşleri devletin ekonomideki rolünün yeniden sorgulanmasına yol açmıştır. 1980'li yıllarda yoğun özelleştirme programları uygulanmıştır.¹⁴⁶

P. Romer ve R. Lucas'ın öncü çalışmalarıyla hızlanan ve 1990'lı yıllarda gelişimini sürdüren içsel büyüme çalışmalarıyla dikkatler yeniden devletin ekonomideki rolüne çevrilmiştir. Bu çalışmalarda devlete biçilen yeni rol Keynesyen yatırımcı ve üretici devletin rolünden çok farklıdır. Devletin yeni rolü eğitim, Ar-Ge, teknoloji transferi, mülkiyet haklarının korunması, iletişim ağlarının güçlendirilmesi, işlem maliyetlerinin düşürülmesi gibi özel girişimin etkinliğini artıracak işleri yapmaktır. Devlet bu işlerde ne kadar başarılı olursa, ekonomik performansının o kadar yüksek olacağı kabul edilmektedir.¹⁴⁷

Büyümeyi bıçak sırtı denge şartlarına bağlayan Harrod-Domar büyüme modeli, istikrar sağlayıcı bir güç olarak devletin ekonomiye sürekli müdahalesine kapı açmıştır. Neo-klasik büyüme modeli büyümeyi bıçak sırtı denge şartlarından ve ekonomiyi devletin sürekli müdahalesinden kurtarmıştır. Ancak bu kez gelişmiş ekonomilerin zamanla durgun duruma (steady-state) girmeleri, bilgi, teknoloji, beşeri sermaye, yayılma etkileri ve ölçek ekonomiler gibi büyümenin temel aktörlerinin dışsal sayılmaları gibi yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. İçsel büyüme modelleri anılan faktörleri içselleştirerek bir yandan gelişmiş ekonomilerin durgun duruma girmedikleri kesintisiz bir büyüme mekanizması geliştirmiş, diğer yandan devletin ekonomideki önemini bir kez daha açığa çıkarmıştır. Şimdi devlet daha iyi eğitim hizmeti sunarak, Ar-Ge, yenilik ve teknoloji transferini teşvik ederek, mülkiyet haklarını düzenleyerek ve koruyarak, iletişim ağlarını güçlendirerek, işlem maliyetlerini düşürerek, dışa açık bir ekonomik sistemi sürdürerek, rekabetin önündeki engelleri kaldırarak ekonomide yeniden etkin bir rol üstlenmiştir.¹⁴⁸

¹⁴⁶ PIO, A.; "İçsel Büyüme Teorisinde Yeni Gelişmeler Nelerdir? Bunlar Gelişmekte Olan ve Piyasa Ekonomisine Geçiş Sürecini Yaşayan Ülkeler Açısından Ne Ölçüde Uygulanabilir?", Çev. Nurcan Özkaplan, **Ekonomik Yaklaşım**, C: 4, 1993, s: 96.

¹⁴⁷ PIO, A.; a.g.d., s: 96-97; BULUTAY, T.; **Yeni Büyüme Kuramları ve Büyüme, Kalkınma konusunda Diğer Bazı Yaklaşımlar**, D.P.T. Yayınları, Ankara 1995, s: 24.

¹⁴⁸ PIO, A.; a.g.d., s: 97.

İçinde bulunulan şartlar değıştikçe devletin ekonomideki rolü ve büyümeye ilişkin görüşler de değışmiştir. A. Smith; kamu kesiminde savurganlık ve kötü yönetim azaldıkça büyümenin artacağına inanmıştır. Harrod-Domar büyüme modeli; büyümeyi bıçak sırtı denge şartlarına bağlamış, istikrar sağlayan ve büyüten bir güç olarak devletin ekonomiye sürekli müdahale etmesine kapı açmıştır. Neoklasik büyüme modeli; ekonomiyi bıçak sırtı denge şartlarından ve devletin sürekli müdahalesinden kurtarmış, ama bu kez gelişmiş ülkelerin zamanla durgun duruma girdikleri karamsar bir tablo ortaya çıkmıştır.

İçsel büyüme modelleri; bilgi, beşeri sermaye, Ar-Ge, teknolojik gelişme, yayılma etkileri ve ölçek ekonomiler gibi önceki büyüme modellerinde dışsal sayılan faktörleri içselleştirerek bir yandan gelişmiş ekonomileri durgun duruma girmekten kurtarmış, diğer yandan devleti tekrar ekonomide etkin bir güç haline getirmiştir. Ancak içsel büyümede devlete biçilen rol, Harrod-Domar modelindeki yatırımcı ve üretici devletten çok farklıdır. Devletten, iyi eğitim hizmeti sunması, Ar-Ge ve yenilikleri teşvik etmesi, mülkiyet haklarını düzenlemesi ve koruması, iletişim ağlarını güçlendirmesi, işlem maliyetlerini düşürmesi, dışa açık bir ekonomik sistemi sürdürmesi ve rekabetin önündeki engelleri kaldırması istenmiştir.¹⁴⁹

Lipietz'e göre; iki alanda özerk olan bir devlet gerekmektedir: “Birincisi, devlet, politik olarak geleneksel dış baskılardan özerk olmalıdır. İkincisi, politik olarak sistem, dış satımda veya iç piyasada egemen olan sınıftan özerk olmalıdır. Tüm bunlar, eski güç dengelerini yıkmak ve yeni birikim sisteminde egemen sınıf rolünü oynayacak yönetici personeli yaratmak için bir “diktatörlük” gerektirmektedir.”¹⁵⁰

Diğer geç sanayileşen ülkelerle karşılaştırıldığında, devletin özerkliğinin Güney Kore'nin hızlı gelişiminde büyük rol oynadığı bir gerçektir. Ancak yine de “özerklik”, idealize edilmemiş şeklinde bile, geç sanayileşmeyi açıklamaya yetmemiştir. Hindistan endüstriyel gelişimini bir diktatörlük altında değil, parlamenter bir demokrasiyle gerçekleştirmiş; Meksika, sanayisini anayasal bir sistem altında geliştirmiştir. Lipietz,

¹⁴⁹ BAŞKAYA, F.; *Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü*, İmge Kitabevi, Ankara 1994, s: 141; PIO, A.; a.g.d., s: 98.

¹⁵⁰ ALAIN, L.; *MİRAGES And MİRACLES; The Crises of Global Fordism*, Verso Press, London, 1987, s: 39; PIO, A.; a.g.d., s: 98-99.

devletin etkisi üzerinde dururken iki önemli noktayı atlamıştır: Güçlü devletlerin “kalkınmacı” hareketlere giriştiği durumlar ve kalkınmacı devletin daha çok endüstriyel gelişim sağlamak için uygulayacağı politikalar.

Amerikan Fordizmi, genelde devletin ekonomik kalkınmadaki rolüne açıklayıcı yaklaşımlar getirmemektedir. ABD’de devletin seri üretim yapılan devirde rolü, krizlere karşı etkin talep yaratmak ve rekabete dayanan piyasa yapılarını tam bir Amerikan anlayışıyla destekleyerek işleri düzenlemek olmuştur. Aksine, geç sanayileşen ülkelerde devletin rolü çok daha kapsamlı ve geniştir. Devlet, endüstriyel kalkınmada baş girişimcidir ve Japonya, Güney Kore ve Tayvan’da devlet müdahalesi Amerika’dakinden çok daha fazladır. Firmalara verilen destek ise, ‘küçük sanayiye koruma’ adıyla anlatılmak istenenden çok daha kapsamlıdır.¹⁵¹

Devletin ekonomideki rolünün nasıl olması gerektiği konusu ekonomistlerin uzun yıllardır üzerinde çalıştığı bir konu olmuştur. Dışa açık serbest piyasa ekonomisi herkes tarafından kabul gören bir piyasa sistemi olarak karşılanırken, piyasalarda devletin varlığı ya da sadece özel sektörün bulunması gerektiği konusunda halen bir görüş birliği söz konusu değildir. Güney Kore modelinde devlet piyasaları özel sektöre devretmiştir, ancak bazen bir hakem olarak müdahale hakkını her zaman elinde bulundurmıştır. Devlet elinden çıkardığı ve özelleştirdiği kurumları takip etmekten ve gerektiğinde cezalandırmaktan geri durmamıştır. Özel sektörün işletemediği kurumlar ellerinden alınıp, ya tekrar devlet eliyle işletilmeye başlanmış, ya da kar etmeyen kuruluşun tüm hakları bir başka kişiye devredilmiştir. Güney Kore’nin başarısının altında yatan en önemli nedenlerden birisi bu yaptırımları uygulayabilme özelliğidir.

Türkiye’de yıllardır, ülkenin değerli kuruluşları ya batırılmakta ya da satılmaktadır. IMF talimatlarıyla yapılan bu uygulamalar kamuoyuna marifet gibi aktarılmaktadır. Devletin ekonomideki etkinliği azalırsa ekonominin düzeleceği gibi bir sav ortaya atılmış, bu düşünceye dayanarak kâr eden veya edecek ne varsa yabancı tekellere hediye edilmiştir. OECD’nin tespitlerine göre; Ekonomik hayatta devletin

¹⁵¹ YAVİLLİOĞLU, C.; “Kalkınmanın Anlambilimsel Tarihi ve Kavramsal Kökenleri”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C: 3, S: 1, 2002, s: 135; ALAIN, L.; **MIRAGES And MIRACLES; The Crises of Global Fordism**, Verso Press, London, 1987, s: 41.

payı: ABD’de % 32, Almanya’da % 49, Avustralya’da % 51, Belçika’da % 54, Fransa’da % 54, İngiltere’de % 41, İtalya’da % 50, Türkiye’de % 26’dır.” Görüldüğü gibi özelleştirmede Türkiye ABD’yi bile geçmiş durumdadır. Ancak ekonomik göstergeler Türkiye’yi birçok ülkenin gerisinde göstermektedir.¹⁵²

Özelleştirme yapan ülkeler ile aksine davranan ülkeler arasında yapılan bir karşılaştırmaya göre; Japonya’da, 1950-2000 yılları arasında kamu kesiminin ağırlığı % 79 azalmıştır. Kişi başına gelir % 471 artmıştır. Buna karşılık Portekiz, aynı süreçte, kamu kesiminin ekonomideki ağırlığını % 91 oranında artırmıştır. Sonuçta kişi başına gelir azalmamış, tam tersine Portekiz’de de % 619 oranında yükselmiştir. Özelleştirme bir ülke için mutlak iyileştirme kaynağı değildir. Her ülkenin kendi yapısına göre bir yolu tercih etmesi gerekmektedir. Önemli olan özelleştirilen kuruluşun denetime açık olması ve gerektiğinde devlet tarafından yaptırım uygulanabilmesidir.¹⁵³

Devlet, elindeki çeşitli enstrümanları kullanarak kurumlar arası karşılıklı etkileşimi “stratejik yönlendirme” yoluyla kolaylaştırmalıdır. Devletin stratejik rolü, berrak bir vizyon oluşturup, o vizyonu yaşama geçirecek güçleri harekete geçirmekte, politika önceliklerini yaymakta, etkili bir siyasi liderlik becerisi göstermesinde yatmaktadır. Stratejik vizyon, eski devletçi ekonomik planlamaya geri dönüş şeklinde yorumlanmamalıdır. Tam tersine, devletten istenilen, içerisinde sivil toplum ve özel sektör aktörlerinin güçleri oranında ekonomik ve toplumsal sorumluluklar üstlenecekleri stratejik bir çerçeveyi oluşturmasıdır.

Devlet, ekonomik rekabet gücünü ve büyüme-ihracat kapasitesini arttıracak şekilde “özel sektör ekonomisi” ile etkileşimi ön planda tutan bir ilişki biçimi geliştirmelidir. Bu ilişkinin ülke menfaatine sonuç verebilmesi için, devlet ile özel sektör girişimcilerinin aynı frekansta düşünmesi, ilgili ekonomik aktörlerin gerektiğçe biraraya gelmesi, böylece kalkınmayı destekleyecek yeni yolların açılması zorunluluk arz etmektedir. Tanımlamaya çalışılan bu “Katalitik Devlet” rolüne, Güney Kore yabancı değildir. “Katalitik Devlet”, ne İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki dönemde görülen içe dönük, ithal ikameci, müdahaleci ve merkezi devlet rolüdür, ne de

¹⁵² www.kosgeb.gov.tr, 18.01.2006, Erişme Tarihi: 12.05.2006.

¹⁵³ CHO, I. K.; a.g.e., s: 125.

1980'lerdeki neo-liberal dönemin ticaret ve piyasa liberalizasyonu ile eş anlamlı hale gelmiş olan minimalist devlet rolüdür. “Katalitik devlet”; kamu otoritesi ile toplum arasında karşılıklı etkileşime dayalı esnek ve yaratıcı mekanizmalar oluşturulmasını, bu mekanizmaların kağıt üzerinde kalmayarak, etkin şekilde işletilmesini öngörmektedir.¹⁵⁴

3.3. GÜNEY KORE DEVLETİ'NİN KALKINMADAKİ ROLÜ

Geri kalmış bir ülkede güçlü bir devlet mekanizmasının ortaya çıkmasının beş koşulu olduğu savunulmaktadır: Toplumunu sarsan veya yapısını zaafa uğratan büyük felaketlerin olması, dışarıdan büyük bir askeri tehdit, büyük ülkelerin, ülke içinde istikrarı sağlamak amacıyla gücün bir kaynakta toplanmasını desteklemeleri, toplumdan göreceli olarak izole ve daha iyi eğitilmiş bir sosyal grubun olması, güçlü bir devlet mekanizmasının kurulmasını savunan yetenekli liderlerin varlığı.¹⁵⁵

Güney Kore'de 1961 yılındaki askeri darbeye başlayan süreç, 1965 ortalarından itibaren güçlü bir devlet için yukarıda sayılan beş koşulun tümünün varlığını mümkün kılmıştır. Japon işgali, İkinci Dünya Savaşı ve ardından Kore savaşı ülkede büyük bir yıkıma neden olmuş ve topluma egemen olabilecek hiç bir güç odağı kalmamıştır. Japonlar, Güney Koreli girişimcileri ve büyük sermayenin büyümesini sınırlamış, kendileri çekildikten sonra ülkeyi yönetebilecek güçlü adam bırakmamışlardır. İkinci Dünya savaşından sonra 25 milyon nüfusun, dört milyonu Japonya ve Mançurya'dan dönmüş, üç milyonu ise Kore savaşı sırasında yurtlarından olmuştur. 1949 yılındaki toprak reformu kırsal alandaki toprak ağalarını ortadan kaldırmıştır. Askeri darbe öncesi ülkeyi yöneten Rhee hükümeti zamanında güçlenen büyük sermayenin temsilcileri hapse atılmış, tüm finansal sistem devletleştirilmiş ve muhalefet tasfiye edilmiştir.¹⁵⁶

¹⁵⁴ TÜRKAY, M.; “Devlet Ulusal Kalkınma ve Kapitalizmin Dinamikleri”, **İktisat Dergisi**, Sayı 5, 2001, s: 158; KARABİBER, M.; a.g.e., s: 51.

¹⁵⁵ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 87; MIGDAL, J.; **Strong Societies And Weak States: State-Society Relations And State Capabilities In The Third World**, Princeton University PRESS, 1990, s: 53.

¹⁵⁶ SONG, B. E.; **The Rise Of The Korean Economy**, Oxford University Press, Hong Kong 1990, s: 93; YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 101.

Kuzey Kore'nin büyük bir askeri tehdit oluşturması, devletin toplum üzerinde otorite kurmasını kolaylaştırmıştır. ABD, gerek komünizmi tecrit etme politikası, gerek ekonomik olarak istikrarlı bir Güney Kore yaratmak için devlette otoriter bir yapılanmayı desteklemiştir. Güney Kore Silahlı Kuvvetleri ise, o zamana kadarki yönetici sınıftan uzak durmuş olması nedeniyle, önceki hükümetlerin yolsuzluk ve kötü yönetim gibi menfi icraatlarından toplum önünde yıpranmamıştır. Bu nedenle, darbeden sonra hızla devlet otoritesini merkezi bir yapıda toplayabilmiş ve ekonomiyi yönetecek yetenekli bir kadro oluşturabilmiştir.¹⁵⁷

Güney Kore'de güçlü bir devletin ortaya çıkması, alınan kararların uygulanabilmesini sağlamıştır. Ancak, daha da önemlisi, bu güçlü devletin kendi varlığını meşrulaştırmak ve toplumda bir uzlaşma oluşturabilmek için ekonomik büyümeyi varlığının temel nedeni olarak kabul etmesidir. Güney Kore ordusu ilk iş olarak Ekonomik Planlama Kurulu'nu oluşturmuş ve planlı bir biçimde kalkınma dönemini başlatmıştır. Planlarda belirtilen hedeflere varılması ve hatta geçilmesinde üç ana faktörün geçerli olduğu söylenmektedir: Devletin üst düzey desteği, ekonomideki önemli karar alıcıların planın oluşumuna dahil edilmeleri, planın uygulama aşamalarının yakın takibi ve kontrolü.¹⁵⁸

Gösterilen performansın olağanüstü olduğu konusunda ekonomistler arasında görüş birliği olmasına karşılık, bunun arkasında yatan nedenler ve devletin rolü konusunda değişik yaklaşımlar vardır. Yaklaşımları 3 ana grupta toplamak mümkündür.¹⁵⁹

- Neoklasik yaklaşım,
- Simüle edilmiş serbest piyasa yaklaşımı,
- Yönetilen piyasalar yaklaşımı.

¹⁵⁷ LEE, H.; **Korea: Time, Change And Administration**, East-West Center Press, 1968, s: 29;

YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 101-102.

¹⁵⁸ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 107.

¹⁵⁹ YOU, J. I.; **Capital-Labor Relations of the Newly Industrializing Regime in South Korea. Past, Present and Future**, Mimograf, Ekonomi Bölümü Harvard University, 1989, s: 40; YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 107.

3.3.1. Neoklasik Yaklaşım

Neoklasik yaklaşım başarının nedenini devletin ekonomiye sınırlı müdahalesi olarak görmektedir. Bu yaklaşıma göre devlet piyasaların işlemesine olanak tanıyarak kaynakların optimum biçimde dağılmasını sağlamıştır. Devletin ekonomiye müdahalesi yalnızca girişimciler için uygun bir makroekonomik ortam hazırlamak biçiminde olmuş, bunun ötesinde devlet müdahaleleri olumsuz sonuçlar vermiştir. Bu yaklaşım, ihracattaki büyük artışı ise devletin “nötr” bir dış ticaret politikası uygulamasına bağlamaktadır. Diğer bir deyişle, devlet, şirketler için yurtiçi ve yurtdışı piyasalarda mal satmanın cazibesini, gerçekçi bir kur politikası ve teşviklerle eşitlemiştir. Ayrıca devlet, faktör piyasalarının da etkin biçimde işlemesini sağlayarak (pozitif faizler, ücretlerde serbestlik gibi) kaynakların optimum kullanımına olanak sağlamıştır.¹⁶⁰

3.3.2. Simüle Edilmiş Serbest Piyasa Yaklaşımı

Simüle edilmiş serbest piyasa yaklaşımında devletin piyasalara aktif olarak müdahale etmiş olduğu kabul edilmekte, ancak bu müdahalelerin yalnızca piyasaların düzgün işlemesine engel olan unsurları ortadan kaldırmaya yönelik olduğu iddia edilmektedir. Bu müdahaleler, devlet tarafından bazı kurumların tesis edilerek fiyat mekanizmasının yerine geçirilmesinden, ithalat kontrolleri veya finansal piyasalardaki sapmaları nötralize edecek tedbirlerin alınmasına kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Yaklaşımı savunanlar devletin Güney Kore’de aktif rol oynadığını kabul etmekle beraber, bu rolün niteliği ve niceliği konusuna pek eğilmemişlerdir.¹⁶¹

3.3.3. Yönetilen Piyasalar Yaklaşımı

Yönetilen Piyasalar Yaklaşımı ise Güney Kore’nin kalkınma mucizesinde devletin rolünü en doğru ve kapsamlı biçimde inceleyerek, başarının aktif ve etkin devlet

¹⁶⁰ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 108.

¹⁶¹ YOU, J. I.; **Capital-Labor Relations of the Newly Industrializing Regime in South Korea. Past, Present and Future**, Mimograf, Ekonomi Bölümü Harvard University, 1989, s: 41; YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 108.

müdahalelerine dayandığını savunmaktadır. Devlet, doğrudan veya dolaylı olarak piyasalardaki kaynak dağılımını ve kullanımını büyük ölçüde etkilemiştir. Kaynaklar, etkin işleyen bir teşvik sistemi ve bürokratik altyapı sayesinde, teknoloji yoğun sektörlerdeki yatırımlara kaydırılmış ve bu yatırımlar sonucu ortaya çıkan sanayilerin dünya pazarlarında rekabet edebilecek biçimde gelişmesi sağlanmıştır.¹⁶²

Ayrıca bu yaklaşımda devlet ekonomiyi yönetebilecek ve değişen koşullara ayak uydurabilecek niteliklere sahip kurumsal altyapıyı oluşturmuş ve yapının rahat çalışabilmesi için gerekli ortamı hazırlamıştır. Devletin müdahalesi her zaman doğru olmamıştır. Devlet kendi güdümünde belirli ekonomik çıkar grupları oluşturmuş ve bunlara verdiği temsil etme tekel karşılığında onların ekonomik faaliyetlerini kontrol etme ve yönetme hakkına sahip olmuştur. Böylece, iki taraf için de kazançlı bir ilişki kurulmuştur. Devlet kendinden istenecek talepleri biçimlendirme olanağına kavuşmuş, özel sektör ise devletin ekonomik politikaları çerçevesinde istenen alanlara yatırım yaparak sunulan cömert teşviklerden yararlanma olanağına kavuşmuştur.¹⁶³

3.4. GÜNEY KORE MODELİNİN TÜRKİYE'YE UYGULANABİLİRLİLİĞİ

Güney Kore modelini başarılı kılan en önemli olgu, devletin stratejik açıdan doğru olan kararlarını doğru zamanda ve etkin bir biçimde uygulayabilmesidir. Dolayısı ile diğer kalkınmakta olan ülkelerin ve Türkiye'nin bu modeli örnek olarak alabilmeleri için, dünya ekonomisindeki trendlerin ve devletin rolü ve etkinliğinin 21. yüzyıla girerken nasıl bir şekil alması gerektiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu yüzden dünya ekonomisinde meydana gelen değişimler, fırsatlar ve olumsuzluklar doğru değerlendirilmelidir. Güney Kore Devleti 1960 yılında kalkınma hamlesini başlatırken, o dönemin mevcut koşullarını ve dünya konjektürünü çok iyi değerlendirmiş, yine dönemin şartlarına uygun olan bir ekonomi ve devlet yönetim sistemi geliştirmiş, bu sistemi başarıyla ve kararlılıkla uygulamıştır. Daha sonraki yıllarda değişen dünya koşulları ile birlikte Güney Kore Devleti'nin de hem ekonomik sisteminde, hemde

¹⁶² YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 108-109.

¹⁶³ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 110.

yönetim sisteminde değişiklikler olmuştur. Güney Kore Devleti bu yönüyle dünya piyasalarının gerektirdiklerine uyum sağlayabilmiş ve dünya ekonomik sistemine entegre olabilmıştır.

İnsanların durumlarına göre düşünceleri olduğu gibi, devletlerin de ekonomik durumlarına göre dünyaya bakış açıları değişmektedir. Değişen zamanla birlikte dönemin gerekliliklerini yerine getiren ülkelerin ekonomileri gelişirken, bu duruma uyum sağlayamayan ülkeler geri kalmış ülkeler sınıfında yer almaktadır. Bu anlamda Güney Kore Devleti küresel değişim devam ederken, ekonomik durumunu doğru tespit etmiş, dünya konjektürünün getirdiği ekonomik ve siyasi fırsatları lehine çevirmeyi başarabilmiştir.

3.4.1. Dünya Ekonomisi

Güney Kore mucizesini mümkün kılan önemli nedenlerden biri de dünya ekonomisi ve ticaretinin 1960'lı yıllarda hızlı bir büyüme süreci içine girmesidir. Bu süreç, dünya pazarlarının hızla büyüdüğü, gelişmiş ülke pazarlarında büyük fırsatların ortaya çıktığı, işçi maliyeti düşük bazı gelişmekte olan ülkelerin dünya ekonomisine entegrasyonunun kolaylaştığı, gelişmekte olan ülkeler için uluslararası finans kaynaklarına ulaşımın kolaylaştığı ve çok uluslu şirketlerin üretimlerinin bir bölümünü, gelişmekte olan ülkelere kaydardıkları bir dönem olmuştur. Böyle bir süreçte, belli bir sanayi altyapısına sahip ve etkin devlet müdahaleleri ile yönetilen ekonomiler çok başarılı olabilmişlerdir.

Buna ek olarak, jeopolitik ve jeostratejik etmenlerde çok önemli rol oynamışlardır. Amerika, o zamanki komünist ülkelerle sınırı olan Güney Kore'nin ekonomik olarak güçlü ve kendisine yeterli bir ülke olarak gelişmesine destek vermiştir. Güney Kore'yi, komünist rejimler karşısında kapitalist sistemi kullanarak gelişen ve halkının refah seviyesini artıran ülke olarak lanse etmek istemiştir. Günümüzde Orta Doğu'da meydana gelen olaylar jeopolitik ve jeostratejik açıdan Türkiye'nin önemini artırmıştır. Güney Kore 20. yüzyılda kominist rejimlere karşı kapitalist rejimlerin başarı öyküsü olarak gösterilmek istenmiştir. 21. yüzyıla gelindiğinde ise teokratik rejimlere karşı demokratik rejimlerin başarı öyküsü olarak Türkiye gösterilmek istenmektedir. ABD

1960'lı yıllarda özellikle Güney Kore Devleti'ne önemli yardımlarda bulunmuştur. Japonya, Çin ve Rusya üçgeninde arada sıkışıp kalmış olan Güney Kore'yi, bölgede kullanabileceği bir üs olarak görmüş ve bu ülkenin güçlü olması için çalışmıştır. Güney Kore Devleti dönemin koşullarına uygun olarak ABD'nin askeri üssü olmuş, ancak bu bedelin karşılığında yapılan ekonomik destekleri ülke menfaatleri doğrultusunda kullanarak, kalkınma hamlesini gerçekleştirebilmiştir. Bu noktada şunu belirtmek gerekir ki; Türkiye bugün hem ABD'nin askeri üssü konumunda olan ve aynı zamanda bu bedelin karşılığını ya hiç alamayan, ya da doğru kullanamayan bir ülke durumundadır.

Dünya ekonomisinin globalleşmesi ve gelişmekte olan ekonomilerin de son yıllarda hızla dünya ekonomisine entegre olmaları, bir taraftan bu ülkelere büyük imkanlar sunarken, diğer taraftan bu ülkelerin piyasalara güven verecek ekonomik politikalar gütmelerini gerekli kılmaktadır. Böyle bir ortamda, piyasaların gerektirdiği yüksek kriterleri sağlayan ülkeler hızla kalkınmakta, bu kriterleri sağlayamayan ülkeler ise hızla marjinalize olmaktadır. Bu nedenle her ne kadar gelişmekte olan ülkelerin önümüzdeki 10 yılda ortalama % 5 oranında büyüyeceği tahmin ediliyorsa da, bu büyümenin eşit dağılmayacağı açıktır. Makro ve mikro istikrarı sağlayacak, yatırım ve tasarruf oranlarını artıracak, yabancı sermaye yatırımlarını ve ülkenin teknoloji ve ihracat potansiyeline katkıda bulunacak sektörleri destekleyecek politikalar uygulayabilen devletler başarılı olacaktır.

1995'ten beri dünya üretimindeki toplam büyümenin % 60'ı ABD'deki büyümeden kaynaklanmıştır. Bu, ABD'nin dünya GSYİH'sındaki payının iki katıdır. Bu durum büyük ölçüde Amerikan halkının harcamalarındaki büyük artıştan kaynaklanmıştır. 1995'ten beri ABD'de iç talep ortalama % 3,7 oranında artmıştır. Dünya büyümesinin bu kadar ABD talebine bağımlı oluşu önemli riskleri beraberinde getirmektedir. ABD'nin tasarruf oranı, en düşük seviyesinde bulunmaktadır; 1980'lerde dünyanın en büyük borç veren ülkesi olan ABD artık dünyanın en büyük borçlu ülkesi haline gelmiştir. ABD halkı, ya yüksek borçların etkisiyle eninde sonunda daha fazla tasarruf etmeye başlayacak, ya da yabancılar Amerika harcamalarını finanse etmekte

gittikçe daha isteksiz olacaktır. Sadece ABD'nin büyümenin motoru olduğu bir dünya ekonomisi böyle devam edemeyecektir.¹⁶⁴

Avrupa ve Japonya, ekonomik büyüklükleri sebebiyle dünya ekonomisinin motoru olmaya aday olabilecek konumda olsa da, ekonomilerindeki sorunlar buna engel olmaktadır. İki bölge de yaşlanmakta olan nüfuslarının getirdiği sorunlarla (sosyal sigortalar sisteminin zorlanması ve tüketimin azalması gibi) ve büyümeyi azaltan yapısal sorunlarla başa çıkmaya çalışmaktadır. İki bölgede de son yıllarda başarısız makro ekonomi politikaları uygulanmıştır.¹⁶⁵

Dünyanın ikinci büyük ekonomisi Japonya Devleti 1980'lerin sonunda patlayan varlıklar balonunun sonuçlarının yansımaları sebebiyle son on yılda deflasyon ve durgunluk sorunundan kurtulamamıştır. Avrupa'da sıkı makroekonomi politikalarına aşırı bağlılık ekonomideki kötüleşmeyi artırmıştır. Ancak, iki bölgede de bir şeyler değişmekte, reform gereği anlaşılmaya başlamaktadır.¹⁶⁶

2003 yılı başındaki yavaşlamaya rağmen, Asya-Pasifik ülkeleri son dönemlerde yine dünyanın en hızlı büyüyen bölgesi olmuştur ve büyümenin artarak sürmesi beklenmektedir. Büyümenin en önemli faktörlerinden biri net ihracat olmuştur. Bir çok ülkede, ABD Doları'na açık veya zımni olarak bağlanan kurlardaki devalüasyon bunu etkilemiştir. İç talebin rolü krizi takip eden döneme göre artmışsa da, dünya ekonomisindeki gelişmeler bölge ekonomisini belirleyen en önemli etmen olmuştur.

Asya Pasifik ülkelerinin bir çoğunda, 2003 yılı başlarındaki yavaş büyümeye karşı uygun politikalar uygulanmıştır. Para politikası gevşetilmiş; buna rağmen enflasyonun da kontrol altında tutulması başarılmıştır. Ancak Hindistan ve Filipinler gibi kronik yüksek kamu borcu olan ülkelerde genişletici mali politikalar uygulama imkanı çok daha kısıtlı olmuştur. Bölgedeki pek çok ülkenin resmi rezervlerini artırmaya devam

¹⁶⁴ MEADOWS, H. D. ve Diğerleri; **Ekonomik Büyümenin Sınırları**, Çev. Kemal Tosun ve diğerleri, İşletme İktisadi Enstitüsü Yayını No.112, İstanbul 1990, s: 328; ALFRED, C.; **Strategy and Structure: Chapters in the History of the American**, Industrial Enterprise Cambridge, Mass, 1962, The visible Hand: The Managerial Revolution in American Business, Cambridge Mass. 1977, s: 135.

¹⁶⁵ GÖNEL, F. D.; a.g.e.; s: 68.

¹⁶⁶ RODRIK, D.; **Yeni Küresel Ekonomi Ve Gelişmekte Olan Ülkeler**, Sabah Kitapları, İstanbul 1999, s: 311.

ediyor olmaları bu ülkelerin esnek kur politikasına geçişi sağlayabilecek reformları henüz yapmak niyetinde olmadığını göstermektedir.¹⁶⁷

Dünya trendlerine kısaca işaret edildikten sonra, Türkiye'nin Güney Kore modeli ışığında nasıl bir ekonomik politika izlemesi gerektiği incelenebilir. Türkiye'nin 1960'lı yıllardan günümüze gösterdiği ekonomik performans dünya üzerindeki birçok ülkeden iyi olmakla beraber, Güney Kore ve diğer birkaç başarılı uzak doğu ülkesi ile kıyaslanamayacak durumdadır. Türk ekonomisi 1980'li yılların başlarından itibaren ithal ikameci bir sanayileşme stratejisinden ihracata dayalı ve liberal bir sanayileşme stratejisine dönmüştür. Reel kur politikası uygulanmış, ithalat liberalleşmiş ve ekonomi hızla dışa açılmıştır. Bunun sonucu 1965-1980 yılları arası % 5 civarında olan ihracat artışı 1980-1995 arasında yaklaşık % 10 seviyelerine çıkmıştır. Ancak yapılması gereken daha bir çok şeyin olduğunu aşağıdaki tablodan anlamak mümkündür.

Tablo 14: Asya-Pasifik ülkeleri Ortalama GSMH ve Kişi Başına GSMH Artış Hızı (1960-1990)

Ülke	Ort. Ekonomik Büyüme Hızı %	Kişi Başına Milli Gelir Artışı %
Japonya	5.9	4.8
Güney Kore	8.9	7.0
Tayvan	9.1	7.0
Hong Kong	9.5	7.0
Singapur	8.5	6.8
Malezya	6.7	4.0
Tayland	7.2	4.0
Türkiye	5.4	2.9

Kaynak: UN. Handbook of International Trade and Development Statistics, 1991, s: 440-443; KOZLU, C.; Türkiye mucizesi için Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri kitabından aktarılmıştır, s: 318.

Türkiye'nin ekonomik kalkınma açısından yapması gerekenler iki grupta toplanabilir. Birincisi; ekonomik kalkınma stratejisinin tanımlanmasıdır. İkincisi ise; bu yeni stratejide devletin rolünün belirlenmesi ve bu çerçevede devletin yeniden yapılandırılmasıdır.

Bu çalışmanın başından beri irdelenmek istenen nokta; günümüzde ekonomik kalkınma sürecinin “öğrenme” ya da “teknolojik değişimin yönetilmesi” olduğudur.

¹⁶⁷ KUTLU, E.; **Dünya Ekonomisi**, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir 1996, s: 109.

Kalkınmakta olan ülkeler, dünya teknoloji eğrisinin gerisinde olduklarından, gelişmiş ülkelerden alabilecekleri bir teknoloji yelpazesine sahiptirler. Kalkınmaları bu transfer ettikleri teknolojiyi ne hızla ve etkinlikle özümlediklerine bağlıdır. Dolayısı ile, neoklasik teorinin savunduğu gibi mukayeseli üstünlük artık ülkelere bahşedilen bir unsur değil, devletin doğru politikalar üreterek yaratabilecekleri bir olgu halini almaktadır. Güney Kore buna iyi bir örnektir.

3.4.2. Teşvik Politikası

Ekonomik kalkınmaya bu gözle bakıldığı zaman, Türkiye'nin teşvik politikasını tamamen değiştirmesi gerekmektedir. Türkiye'deki teşvik sistemi tüm sektörleri teşvik eden ve dolayısı ile hiçbir sektörü teşvik etmeyen bir sistemdir. Teşvik politikasının sonuç verebilmesi için ekonomideki kaynakların az sayıda gelişmeye açık sektörde yoğunlaştırılması gereklidir. Güney Kore'de yapıldığı gibi bu sektörler ileri teknoloji ve ihracat potansiyeline göre belirlenmeli ve bu sektörlerdeki özel teşebbüs faaliyetleri desteklenmelidir. Unutulmamalıdır ki ülkeler tüm sektörlerde aynı anda başarılı olamazlar. Örneğin, Tayvan'da ve İsviçre'de otomotiv üreten tek bir firma yoktur, ancak bu ülkeler sanayileşmelerini tamamlamış ve gelir seviyeleri çok yüksek ülkelerdir.

Teşvik politikasında ikinci büyük yanılgı; Türkiye'nin mukayeseli üstünlüğünün bulunduğu tekstil, konfeksiyon, gıda, cam, seramik, demir-çelik, turizm ve benzeri sanayilerin desteklenmesi gerektiğidir. Oysa tam tersi olmalıdır. Çünkü; Türkiye'nin mukayeseli üstünlüğünün olduğu sektörler zaten dünya piyasalarında rekabet etme gücüne sahiptirler. Bunlara fazladan teşvik verilmesi bu sektörleri tembelleştirmekte, gelişmelerine marjinal katkı yapmakta ve kamu maliyesine yük getirmektedir.

Türkiye'nin asıl teşvik vermesi gereken sanayiler, dünya piyasalarında rekabet edebilecek potansiyeli olan ve dünya ticaretinde önem kazanan, ancak Türkiye'deki bazı yapısal sorunlar ve ölçek ekonomileri nedeniyle dünya pazarlarına tam açılmayan sektörlerdir. Bunlar petrokimya, elektronik, elektrikli makineler, bilgisayar yazılımı, telekomünikasyon, savunma sanayisi ve benzeri sektörlerdir. Bu sektörlerin tümünü

desteklemek de başarısızlığı baştan davet etmek olacaktır. Bu sektörler içinde de ayırma gitmek gereklidir.¹⁶⁸

Örneğin, elektrikli makineler sektöründe özellikle tekstil ve konfeksiyon makineleri ile beyaz eşya alt sektörü, savunma sanayisinde elektronik muharebe ve haberleşme cihazları, elektronik sanayisinde tüketici sektörüne yönelik ürünler, yazılımda telekomünikasyon ve savunma sanayisi ağırlıklı programlar ve benzerleri desteklenmelidir. Burada amaç bu sektörlerin tam bir listesini vermek değil, sadece konuya nasıl yaklaşılması gerektiğini anlatmaktır. Ayrıca, Türkiye'nin uzun vadede uzmanlaşması gereken ileri teknoloji alanları belirlenmelidir. Burada önemli olan bu teknolojilerin sayısının fazla olmaması ve yine alt sektörlerde belli bir uzmanlaşmaya gidilmesidir. Diğer önemli bir alanda hizmet sektörüdür. Dünya hizmet ticaretinin kısa süre içerisinde bugünkü durumunun iki katına çıkarak, büyük bir pazar yaratacağı düşünülürse, bu pazardan pay sahibi olmak için bir an önce gerekli girişimlerde bulunulması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Ekonomideki önceliklerin belirlenmesi diğer sektörlerin önemsiz olduğu anlamına gelmemelidir. Sadece ekonominin kıt kaynaklarının rasyonalize edilmesi amacıyla, böyle bir öncelik setinin yapılması gerekmektedir. Daha sonra Güney Kore örneğinde olduğu gibi, ekonomide çifte-gelişim politikası uygulanmalıdır. Türkiye'nin mukayeseli üstünlüğe sahip olduğu sektörlerin tamamen liberal bir dış ticaret politikası altında, dünya ekonomisi ile tam entegrasyonları sağlanmalıdır.

Desteklenmesine karar verilmeyen sektörlerde ise, devlet yüksek performans kriterleri koyabilmeli ve bunları uygulayabilmelidir. Devlet verdiği teşviklerin karşılığını istemeli ve bu teşvikleri belli bir zaman dilimi ile sınırlandırmalıdır. Bu sektörlerdeki gelişmeleri yakından takip edebilmeli ve koyulan performans kriterlerine uymayan sektör ve şirketlere hemen yaptırım uygulanmalıdır. Öncelik olarak tespit edilmiş sektörlerle verilecek teşvikler ve önceden saptanan performans kriterlerine uymayanlara uygulanacak yaptırımların niteliğinin belirlenmesi açısından, Güney Kore modeli bugün için pek de geçerli değildir. Dünya ekonomisinin o günkü durumu, Güney Kore'de otoriter bir yönetim olması ve ülkenin özel şartları devletin ekonomi ve toplum

¹⁶⁸ KARABİBER, M.; a.g.e., s: 62.

üzerinde mutlak bir otorite kurmasını sağlamıştır. Ancak bugünün şartlarında, GATT'ın sonuçlanması ile birlikte ihracat performansına dayalı teşviklerin yasaklandığı, finansal piyasalardaki liberalleşme sonucu faizlerin ve kurların büyük oranda piyasalar tarafından belirlendiği ve en önemlisi demokrasi içinde kalkınma azminde olan Türkiye için Güney Kore modelinin bu bölümü bütünüyle örnek olamaz.

Devlet mutlaka verdiği teşviklerin karşılığını istemeli ve saptanan hedeflere uymayanlara yaptırım uygulayabilmelidir. Ancak demokratik bir sistemde bu yaptırımların niteliği, bu çalışmanın önceki bölümlerinde irdelenen, Güney Kore örneği gibi olamaz. Güney Kore örneğinin bu yönü ile uygulanabilmesi için, Türkiye'de zaten uygulamada zorluklar çekilen demokrasiden ya vazgeçmek, ya da büyük tavizler vermek durumunda kalınır.

Teşvik politikası ile ilgili olarak son önemli nokta, destek verilen sektör firmalarının iç piyasada birbirleri ile yoğun rekabete girebilecekleri bir ortamın oluşturulmasıdır. İç rekabet firmaları dünya piyasalarındaki rekabete hazırlama yönünde çok önemli bir işlev görmektedir.¹⁶⁹

Teşvik politikası işin bir yönüdür. Devletin sağlaması gereken başka önemli şartlar da vardır: Makro ekonomik istikrar ve eğitimin nitelik ve nicelik bakımından geliştirilmesi bunların en önemlilerindedir.

3.4.3. Makro Düzeyde İstikrar

Türkiye'de devlet uzun yıllardır makro ekonomik istikrarı sağlayamamaktadır. Bunun en önemli nedeni kamu maliyesinde gelir-gider dengesinin kurulamaması ve ortaya çıkan büyük kamu finansmanı açıklarının, finans piyasalarındaki arz-talep dengesini bozmasıdır. Böylece bir taraftan iç borçlar çığ gibi büyümekte, diğer taraftan devlet piyasalardaki kullanılabilir fonların büyük bölümünü yüksek faiz verip toplayarak, özel sektörün kullanılabilir fonlarının miktarını ve maliyetini artırmaktadır.

¹⁶⁹ KARABİBER, M.; a.g.e., s: 77.

Bu politikanın doğal sonucu ise rantıye ekonomisi ve yüksek enflasyondur. Kamu açığının ekonomik ve politik nedenleri çok karmaşık olup, burada değinilmeyecektir. Ancak, Türkiye'nin Güney Kore gibi istikrarlı bir büyüme sürecine girebilmesinin önündeki en büyük engel kamu açığıdır. Türkiye'nin istikrarsız büyümesi ile ilgili olarak, kamu açığının yanısıra Türkiye ve Güney Kore karşılaştırmasında üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konu siyasi istikrardır. Fakat, Türkiye'nin Güney Kore gibi bir siyasi istikrar sağlayabilmesi; demokratikleşme süreci ve Avrupa Birliği'ne uyum çerçevesinde pek mümkün görülmemektedir.

Güney Kore Devleti yaklaşık 20 yıl süresince tek bir hükümet tarafından yönetilerek siyasi bir istikrar yakalamış ve kalkınma yarışında diğer devletlerin önünde olmayı başarmıştır. Türkiye'nin büyümede geri kaldığı dönemler incelendiğinde; bu duruma siyasi istikrarsızlığın yol açtığını söylemek mümkündür.

1990-2000 döneminde 2 cumhurbaşkanlığı seçimi ile 4 genel veya yerel seçim yapılmıştır. Demokrasinin yenilenme, yeniden yapılanma ve reform için sunduğu bu önemli fırsatlar, Türkiye'de genelde gerilim ve belirsizlik yaratmıştır. 1990'lı yılların ilk yarısında çok az sayıda beldede yapılan mini ara seçimler bile hükümetlerin ekonomik politikalarında disiplinsiz uygulamalarına yol açmıştır. Her ülkede uygulanması normal sayılan seçim ekonomisinde aşırıya kaçılmıştır.¹⁷⁰

Türkiye'de aynı dönemde 11 yıl içinde 10 hükümet görev yapmıştır. 1 Ocak 1990'da 48. hükümet iş başındayken, şuan 59. hükümet görevdedir. Bu dönemde bir hükümetin ortalama görev süresi 1.5 yılı bile bulmamıştır. Bu kısa ortalama görev süresi ekonomide atılım yapılmasını engellemiştir. Çünkü bir ekonomik programın başarı ile yürütülüp sonuçlandırılması, büyük projelerin olgunlaşması ve kapsamlı reformların yapılması en az 3-4 yıllık bir görev süresi gerektirmektedir.

¹⁷⁰ AKALIN, G.; **Türkiye'de Ekonomi-Politik Kriz ve Piyasa Ekonomisine Geçiş**, Akçağ Yayınları, Ankara 2002, s: 91.

1990-2000 yılları arasında ekonomik istikrarı ve hızlı büyümeyi sağlamak için çeşitli istikrar tedbirleri uygulanmıştır. Ancak bu istikrar tedbirlerinin sonuçları istenilir düzeyde gerçekleşmemiştir:

-20 Kasım 1991 seçimlerinden sonra görevi devralan Süleyman Demirel'in Başbakanlığındaki DYP-SHP koalisyonunun uyguladığı 500 günlük program, 17 Nisan 1993'de dönemin cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın vefatı ve Demirel'in cumhurbaşkanı seçilmesi üzerine sonuçlar alınmadan yarım kalmıştır.

-1994 krizinden sonra Haziran ayında Tansu Çiller'in başbakanlığındaki DYP-SHP koalisyonunu tarafından uygulanmasına başlanan IMF destekli istikrar paketi, 1995 yılının Eylül ayında erken seçim kararı alınması nedeniyle 15. ayında ortada kalmıştır. Seçim ekonomisi, paketin olumlu sonuçlarını kısa sürede sıfırlamış ve 21 ay süresince halkın çektiği fedakarlıklar boşa gitmiştir.

-1996 yılı Haziran ayında görevi devralan Necmettin Erbakan'ın başbakanlığındaki RP-DYP koalisyonunun yürürlüğe koyduğu iki kaynak paketi hiçbir olumlu sonuç vermemiştir.

-1 Ocak 2000 tarihinde uygulanmasına başlanan "Enflasyonu Düşürme Programı" 22 Kasım 2000'de aldığı ilk yaranın ardından, 21 Şubat 2001'de bir darbe daha yiyince, daha kapsamlı bir programın hazırlanması gereği doğmuştur.

Ekonomik anlamda kalkınmanın, her şeyden önce ciddiyet ve disiplin gerektiren bir iş olduğunu söylemek mümkündür. Ekonomik kalkınma ancak bir kararlılığın ve istikrarın sonucunda gerçekleştirilebilir. Türkiye'de sık sık değişen hükümetler, önceliği iç politikanın günlük sorunlarına, kısa vadeli politik çıkar hesaplarına vermiştir. Bu ortamda ekonominin temel sorunları gözardı edilmiştir. Hükümetler, kamuoyunda yeterli bir ekonomik bilinç ve duyarlılık oluşmasına katkıda bulunmadıkları gibi, sürekli bir siyasi çekişme ve gerilim ortamı yaratmaktan da geri durmamışlardır.

Politik kadroların, ekonominin işleyişi, piyasalardaki değişim, uluslararası ekonomideki yenilikler konusundaki bilgisizlikleri ve duyarsızlıkları da hızlı

büyümenin önüne geçmiştir. Kısa vadeli politik çıkarlar uğruna; para, kur ve maliye politikası ile oynanması, ekonominin yapısal reformlarının sürekli olarak ertelenmesi de, politikadaki istikrarsızlığın ekonomiye taşınması ile sonuçlanmıştır. Güney Kore gibi bir kalkınma modelinin bu yönüyle, Türkiye’de uygulanabilmesi pek de olanaklı görülmemektedir. Çünkü bu modelin temel yapı taşı yönetimin işlevinde ve aldığı kararları etkin bir şekilde uygulayabilmesinde yatmaktadır. Güney Kore’de devletin tüm kurumları büyüme konusunda; hedefe kitlenebilmeyi başarmış ve bu hedef doğrultusunda kollektif bir uyum içerisinde kalkınma hamlesini gerçekleştirebilmiştir. Oluşturulan bu sistem, siyasi istikrarı kalkınmanın bir aracı olarak görmüş, ilerleyen yıllarda demokratik açılımlar için mücadele edilmeye başlanmıştır.

Türkiye’de siyasi istikrarın sağlanabilmesi için; günümüz dünya ve Türkiye koşullarına uygun olan bir sistem bilinçli olarak oluşturulmalıdır. Devletin bütün kurum ve kuruluşları tarafından benimsenebilecek ve ortak değerleri yansıtabilecek, yine tüm kurumların ortak çalışması sonucunda oluşturulan yeni bir istikrarlı ve etkin demokrasi sistemi geliştirilmek ve uygulanmak zorundadır. Unutulmaması gereken konu; demokrasinin hukuk kuralları içerisinde yaptırım ve cezalandırmadan uzak bir sistem olmadığıdır. Güney Kore’den alınması gereken en önemli dersin siyasi istikrar ve onun sonucunda ortaya çıkan makro düzeyde istikrar olduğu tartışma götürmez bir gerçektir.

3.4.4. Eğitim

Gelişmiş ülkelerin geliştirmekte olan ülkelere karşı sahip oldukları en önemli avantaj, yüksek donanımlı bir beşeri sermaye yapısıdır. Bu sayede gelişmiş ülkeler, daha çok buluş ve yenilik yapabilmekte, işgücü verimlilikleri de daha yüksek olmaktadır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak bu ülkeler, küresel işbölümünde katma değeri yüksek alanlarda uzmanlaşabilmektedirler.

Tarihsel süreç içerisinde, kol gücünün üretimdeki önemi büyük ölçüde azalırken, makinaların ve beyin gücünün rolü giderek artmıştır. Artık günümüz toplumlarında makinalar, doğrudan güç kullanımının gerektiği üretim faaliyetlerini üstlenmenin ötesinde, beceri gerektiren alanlarda bile giderek artan oranda işlevler üstlenmektedir. Bu değişim, üretim sürecinde insanın fiziki rolünü azaltmakla birlikte ona, yaratıcılığını

kullanarak yeni ürün ve üretim teknikleri bulabilmek için daha fazla zaman sağlamaktadır. Ancak, bu işlevin etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesi, beşeri sermayeye yeterli yatırımın yapılmasına bağlıdır.

Günümüzde çok değerli bir doğal kaynak olan petrolün bulunduğu birçok ülkenin sahip oldukları bu avantajdan yeterince faydalanamamalarının en büyük nedenlerinden birisinin, bu ülkelerdeki beşeri sermaye yetersizliği olduğu söylenebilir. Buna karşılık, doğal kaynaklar açısından çok fakir olan Japonya, Güney Kore ve Tayvan gibi ülkelerin bugüne kadar gösterdikleri ekonomik performansın yüksekliği, bu ülkelerde var olan veya hızla geliştirilen beşeri sermaye ile açıklanabilir. Bu ülkeler sahip oldukları niteliği yüksek beşeri sermaye sayesinde, ellerindeki sınırlı kaynaklardan en iyi biçimde yararlanabilmiş ve ekonomik yönden büyük bir gelişme gösterebilmişlerdir.

Mincer'in ifade ettiği gibi bu açıdan bakıldığında, savaştan yıkılmış Avrupa ülkelerine yapılan Marshall yardımı ile Japonya'ya yapılan ekonomik yardımın başarıya ulaştığı, diğer taraftan az gelişmiş bir çok ülkeye yapılan yardımın neden başarıya ulaşamadığı anlaşılabilir.¹⁷¹

Romer, Lucas ve Verpagen tarafından öncülüğü yapılan “içselleşmiş büyüme” modelleri, büyümenin temel faktörleri olarak eğitim, araştırma ve deneysel geliştirmeyi görmektedir. İktisatçılar tarafından gittikçe daha geniş bir kabul gören bu yaklaşımda, iktisadi gelişmenin kaynağında tuğlalar ve makineler gibi elle tutulabilir gözle görülebilir, yani çıktı üzerindeki etkileri kolaylıkla ölçülebilir varlıklardan ziyade, ölçülmesi zor, ancak kritik öneme sahip faktörlerin yattığı ifade edilmektedir. Başka bir deyişle bu yaklaşıma göre, iktisadi gelişmenin kaynağında teknolojik yenilikler, yeni beceriler ve bunların ülke düzeyinde yaygınlaştırılması yatmaktadır. Bu da temelde, Ar-Ge'ye ayrılan kaynaklar ve bu faaliyetleri gerçekleştirecek bilim adamları ve üretimi verimli bir şekilde gerçekleştirecek beşeri sermayeye dayanmaktadır. Amsden ve Kim, beşeri sermayenin ne derece kritik bir unsur olduğunu şu sözlerle ortaya koymaktadırlar: “teknoloji belki satın alınabilir ancak teknolojik kapasite, yalnızca

¹⁷¹ UNAY, C.; **Eğitimin İktisadi Kalkınma Üzerindeki Etkileri**, Ar Basım Yayım, İstanbul 1982, s: 120.

beşeri sermayenin inşası yoluyla edinilebilir.” Bilindiği gibi eğitim ve sağlık harcamaları, beşeri sermaye yatırımının temel unsurlarıdır.¹⁷²

İçinde bulunduğumuz bilgi çağının sunduğu olanaklardan bir ülkenin yararlanabilmesi ve uluslararası rekabet gücünü artırabilmesi, o ülkenin beşeri sermayeye verdiği önem ve bu alanda yaptığı yatırımlarla doğrudan ilişkilidir. Uluslararası düzlemde rekabet edebilmenin önkoşulu, becerilerin ve teknolojik yeterliliklerin geliştirilmesidir. Beşeri sermaye dolayısı ile de bilim ve teknoloji yeterliliğine sahip ülkeler, küreselleşmeye olumlu tepki verebilmektedirler. Diğer bir deyişle, bu ülkeler küreselleşme sürecinin özgül koşullarını ulusal yarara dönüştürebilmektedirler. Bu açıdan bakıldığında, gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkeleri yakalayabilmelerinde önceliğin, eğitimin ülke düzeyinde yaygınlaştırılması ve niteliğinin yükseltilmesi olduğu açıktır.

Birçok araştırmacıya göre Güney Kore mucizesinin en önemli unsurlarından biri eğitime verilen önemdir. Güney Kore ülkesi daha sanayileşmesinin çok başında eğitime ayırdıkları kaynakları yüksek öğretim yerine ilk ve orta öğretime kanalize etmiş ve kız çocuklarının ilk ve orta okullaşma oranlarını erkeklere yakın seviyeye getirmiştir.

Güney Kore’de ilk ve orta öğretimde okullaşma oranlarının artması bir taraftan kalifiye bir işgücü yaratırken, diğer taraftan da gelir dağılımını büyük oranda düzeltmiştir. Kız çocuklarının okullaşma oranlarının erkeklerle eşit hale getirilmesi ise, hem nüfus artış hızını düşürmekte, hem de çocukların daha iyi yetiştirilmelerini sağlamaktadır.

Türkiye ise ilköğretim sorununa yeni yeni çözüm aramaya başlamıştır. İlkokul çağındaki çocukların yaklaşık % 30’u hala okula gitmemekte ve gidenlerin de aldığı eğitimin kalitesi konusunda ciddi tartışmalar yapılmaktadır. Orta okullaşma oranları için verilen % 60 rakamı da aynı nedenlerle yanıltıcıdır. İlköğretimde okuyan her 100 erkek çocuğa karşı 89 kız öğrenci, orta öğretimde ise her 100 erkek öğrenciye karşı sadece 63 kız öğrenci vardır. Bu oranlar göz önüne alındığında Türkiye’nin eğitim alanında daha yapması gereken çok şey olduğu ortaya çıkmaktadır, her ile bir üniversite açmaya

¹⁷² UNAY, C.; a.g.e., s: 121-122.

çalışmak yerine, her ildeki kız ve erkek öğrencilerin ilk ve orta okullaşma oranlarını % 100 seviyelerine çıkarmak ve eğitim kalitesini artırmak Güney Kore örneğinde ispatlandığı gibi uzun vadede çok daha yararlı bir politika olacaktır.¹⁷³

Tablo 15 : Seçilmiş Bazı Verilerle Ülkelerarası Karşılaştırma

	KamuEğitim Harc./GSMH (%)1997	İlgili Yaşta OrtaKademe Okula Kayıt Oranı, (%)1997	Okulda GeçenOrtalama Yıl Sayısı1997 Erkek - Kadın	Bin K.B. Kişisel Bilgisayar 1998	Milyon K.B.Ar-Ge ÇalışanıBi lim Adamı ve Mühendis ^a	K.B. GSMH (USD \$) 1999
ABD	5,4	96	16 16	458,6	3676	30600
Japonya	3,6	100	14 ^b 13 ^b	237,2	4909	32230
Fransa	6,0	99	15 16	207,8	2659	23480
İngiltere	5,3	92	16 17	263,0	2448	22640
G. Kore	3,7	100	15 14	156,8	2193	8490
Türkiye	2,2	58	11 9	23,2	291	2900
Rusya	3,5	88	- -	40,6	3587	2270
Çin	2,3	70	- -	8,9	454	780
Dünya ort	4,8	68	- -	70,6	-	4890
Düşük Gel	3,3	51	- -	3,2	-	410
Orta Gel	4,8	71	- -	22,9	668	2000
Yük.Gel	5,4	96	- -	311,2	3166	25730

Kaynak: World Bank, a.g.r., 2001, s: 274-5, s: 284-5, s: 310-1.

^a1987-97 Döneminde veri bulunan en son yılın göstergesi,

^b1980 yılının göstergesi.

Gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında içsel büyümeyi sağlayan kaynaklar bakımından Türkiye'nin içinde bulunduğu şartlar henüz istenir düzeyde değildir. Bu bağlamda temel eğitimin 5 yıldan 8 yıla çıkarılması yerinde bir karar olmuştur. Ancak Türkiye'deki kamu eğitim harcamalarının GSMH'ya oranı düşük gelirli ülkeler ortalamasının bile altındadır. İlgili yaşta orta kademe okula (lise) kayıt olma oranı düşük gelirli ülkeler ortalamasından biraz yüksektir. Okulda geçen toplam süre itibariyle veri bulunan ülkeler arasında en düşük değere Türkiye sahiptir.¹⁷⁴

Türkiye'de eğitime ayrılan pay 1990'da % 18.8 iken, 2000'li yıllara gelindiğinde % 10'un altına inmiştir. Son 3 yılda düzenli artarak 2006 bütçesinde yüzde 12.3'e

¹⁷³ KOZLU, C.; a.g.e., s: 134.

¹⁷⁴ TANSEL, A.; "Türkiye ve Seçilmiş Ülkelerde Eğitimin Getirisi", **ODTÜ Gelişme Dergisi**, Cilt: 26, Sayı: 3-4, 1999.

ulaşmıştır. Türkiye'nin en büyük potansiyelinin genç nüfusu olduğu söylenmektedir. Ancak bu potansiyel genç nüfusa iyi bir eğitim verilmesi durumunda işlevsel bir rol kazanacaktır. Türkiye, Birleşmiş Milletler İnsani Gelişmişlik Raporu'na göre, 175 ülke arasında eğitime en az pay ayıran 40 ülke arasında yer almaktadır.

Tablo 16: GSMH ve Bütçenin Yüzdesi Olarak Kamu Kesiminin Eğitim Harcamaları

Ülke	GSMH	Bütçe	GSMH	Bütçe	GSMH	Bütçe	GSMH	Bütçe
	1970	1970	1980	1980	1990	1990	1995	1995
Türkiye	3.3	13.9	3.4	13.4	4.5	18.8	2.7	12.2
Güney Kore	3.4	17.6	3.7	17.8	3.5	21.4	3.7	22.6
DüşGel.Ül	2.4	10.0	3.0	11.6	3.1	13.2	3.3	13.2
YükGel.Ül	5.4	19.3	5.8	17.3	4.9	13.4	5.0	11.4
Dünya Ort.	3.1	12.1	3.5	12.2	3.4	13.2	3.4	13.0

Kaynak: Türkiye ilişkin veriler; www.hazine.gov.tr, 01.12.2000, Erişim Tarihi: 23.03.2006., Güney Kore'ye ilişkin veriler; Cho; a.g.e., 1997, MOE; a.g.r., 1998 ve MOE; a.g.r., 2000; ortalamalara ilişkin veriler ise; World Bank, a.g.r., 2000'den aktarılmıştır.

Tablo 16 incelendiğinde, Türkiye'de kamu bütçesinden eğitim için yapılan harcamaların GSMH içindeki payının dünya ortalamalarına yakın seviyelerde olmakla birlikte, istikrarsız bir seyir izlediği görülmektedir. Öte yandan Güney Kore'de, kamu bütçesinden eğitim için yapılan harcamaların GSMH içindeki payı dünya ortalamalarının hep üzerinde olmuştur ve istikrarlı bir seyir izlemiştir. Eğitim harcamalarının bütçedeki oranı açısından Türkiye ile Güney Kore karşılaştırıldığında, fark çarpıcıdır. 1995 yılı itibarıyla Güney Kore'de eğitime yapılan harcamanın bütçeye oranı, Türkiye'de olduğundan % 85 nispetinde daha fazladır. Kaldı ki, bu veriler sadece kamu bütçesinden eğitim için yapılan harcamaları göstermektedir ve eğitim için yapılan tüm harcamalar (kamu + özel) göz önüne alınırsa fark çok daha büyüktür. Bu şekilde bir karşılaştırma yapılması durumunda, Güney Kore'de eğitim için yapılan harcamaların GSMH'ya oranının Türkiye'dekinin yaklaşık 2.5 katı olduğu görülmektedir.

Tablo 17: Türkiye ve Güney Kore’de Öğrenci Sayıları İle Okullaşma Oranları

Eğitim Kademeleri	Türkiye 1999-2000		Güney Kore 1999-2000	
	Öğrenci Sayısı ('000)	Okullaşma Oranı (%)	Öğrenci Sayısı ('000)	Okullaşma Oranı (%)
Okul Öncesi Eğitim	252,0	9,8	534,2	43,2
İlköğretim*	10.053,1	97,6	3.935,5	98,5
Ortaöğretim	2.444	59,4	4,202,3	99,5
Orta okul	–	–	1.897,0	99,9
Genel Lise Eğitimi	1.506,4	36,6	1.399,4	47,7***
Mes ve Tek Eğitim	938,0	22,8	905,9	42,2***
Yükseköğretim***	1.492	27,8	3.154,2	54,6***
Örgün Öğretim	1.006	18,7	2.837,9	–
Açık Öğretim	486	9,1	316,4	–

Kaynak: MOE, a.g.r., 2000, s: 55, 58, 192; OECD, a.g.r., 2000: s: 39.

(*) Türkiye’de zorunlu ilköğretim 1997-1998 öğretim yılı itibarıyla 8 yıl olmuştur.

(**) 1998 yılına ilişkin orandır.

(***) Rakamlara yüksek lisans öğrencileri dahildir.

Güney Kore ve Türkiye’nin eğitim açısından gösterdikleri performans farkı, Tablo 17’de açıkça görülmektedir. Yükseköğretimde okullaşma açısından Güney Kore daha 1995 yılında, Türkiye’de 1999 yılında açık öğretim dahil olmak üzere elde edilebilen % 27.8’lik oranın hemen hemen iki katı olan % 54.6’ya ulaşmıştır. Güney Kore’de eğitim düzeyinin böylesine hızla artması, Güney Kore’nin doğal kaynaklar açısından çok fakir olması ve sert bir iklime sahip olması, özellikle kalkınma sürecinin başlarındaki zor koşullar, Güney Koreliler için adeta bir hayatta kalma mücadelesi şeklinde olmuştur.

Güney Kore’nin coğrafik konumu itibarıyla Çin, Sovyetler Birliği ve Japonya gibi dünya devlerinin arasında sıkışmış olması, içinde bulunduğu durumu daha da güçleştirmiştir. Çünkü sayılan sorunlara, jeopolitik konumu nedeniyle bağımsızlığını koruyabilmesinin zorluğu da eklenmiştir. Bu şartlar altında başarılı olabilmenin zorunlu koşulu, eldeki sınırlı olanakları en iyi sonucu verecek şekilde kullanabilmektir. Bunun yolu da bilgi ve beceri düzeyini artırmaktan, yani eğitim ve yetiştirimden geçmektedir.

Güney Kore’de eğitime verilen büyük önemin bir sonucu olarak, öğretmenlerin ve akademisyenlerin toplum içindeki saygınlığı oldukça yüksek bir düzeydedir. Bu durum, uygulanan politikalara da yansımaktadır. Yeni göreve başlayan bir ilkokul öğretmeni bir

yüzbaşı kadar maaş alırken, bir kolej ve üniversite hocası bir binbaşı kadar maaş almaktadır.¹⁷⁵

Güney Kore’de öğretmenler, benzer eğitim düzeyine sahip olanlara kıyasla biraz daha yüksek bir maaşla işe başlamakta, 30’lu yaşlarını sürerken biraz daha düşük gelir elde etseler de, bu daha sonra hızla iyileşmektedir. Kıdem esasına göre maaşlarının önemli ölçüde artmasının bir sonucu olarak ilerleyen hizmet dönemlerinde öğretmenler, bir çok meslek grubuna kıyasla daha yüksek bir gelir elde edebilmektedirler. Bir öğretmen 60’lı yaşlarına ulaştığında, benzer eğitim düzeyine sahip meslek gruplarından yaklaşık olarak 1.7 kat daha fazla gelir elde etmektedir.¹⁷⁶

Ayrıca Türkiye’dekinden farklı olmak üzere Güney Kore’de, öğretmenlerin iyi bir yaşam standardı elde etmeleri devlet güvencesi altındadır. Devlet okullarında öğretmen maaşlarının oldukça tatminkar bir düzeyde belirlenmesi bir yana, özel okullarda öğretmen maaşlarının devlet okullarındaki düzeyin altına düşmesine de izin verilmemesidir. Gerektiğinde devlet, açığı finanse etmektedir. Bu koşullar altında Güney Kore’de, özel okullarla devlet okulları arasındaki farklar belirsizleşmektedir.¹⁷⁷

Güney Kore’de, ilk öğretimden üniversiteye kadar eğitimin her aşamasında, özel okullar faaliyet göstermektedir. Ancak, üniversite öncesi eğitimin kalitesinde fark oluşmaması için devlet sıkı bir denetleme uygulamaktadır. Yükseköğretimde devlet daha farklı bir politika izlemektedir. Yüksekokul ve üniversitelerin % 80’e yakını özeldir. Bununla birlikte, devlet üniversitelerinin eğitim kalitesi dikkat çekecek ölçüde yüksektir. Örneğin Güney Kore’nin en iyi üniversitesi olduğu tartışma götürmeyen Seul Ulusal Üniversitesi, bir devlet üniversitesidir.¹⁷⁸

Güney Kore’de devlet, bilgi ve iletişim teknolojilerinden eğitim sürecinde yararlanmak için büyük yatırım yapmaktadır. Güney Kore’de 1993-1996 yılları arasında devlet, Korea Telecom ve yerel kuruluşların da finansal katkısıyla, eğitimde

¹⁷⁵ CHO, I. K.; a.g.e., s: 80.

¹⁷⁶ Ministry of Education Republic of Korea, **MOE Education in Korea 1999-2000**, Seoul 2000, s: 54.

¹⁷⁷ LEE, C. J.; “Administration and Funding of the Education System in Korea”, **The SNU Journal of Education Research**, Vol. 5, December 1995, s: 40.

¹⁷⁸ CHO, I. K.; a.g.e., s: 89.

yararlanmak amacıyla bütün ilk ve orta okullarda içinde 25 bilgisayar bulunan birer bilgisayar odası oluşturmuştur.¹⁷⁹

Eğitimin topluma yaygınlaştırılması, bilgisizlikten kaynaklanan kötü kaynak kullanımını azaltmaktan, toplumun geleceği olan çocukların çok daha iyi yetiştirilebilmesine kadar bir çok olumlu etkiye sahiptir. Eğitimi yaygınlaştırmak, rasyonel düşünmeyi yaygınlaştırmak ve “ortak bir dil oluşturmak” anlamına da gelmektedir. Ayrıca, daha çok insanı sistemden yararlanır hale getirerek gelir dağılımının düzelmesine yardımcı olmak, sınıflararası mobilitiyi artırmak gibi toplum içi çelişkileri azaltıcı etkilerde de bulunur. Böyle bir durum ise, hem belli hedefler doğrultusunda toplumda uzlaşma sağlamayı kolaylaştırır hem de politik istikrara katkı sağlar. Toplumda bilgi ve beceri düzeyinin yükselmesi sadece üretimde verimliliği artırmaz, bunun yanısıra yönetimde etkinliği de artırır.

Ayrıca, eğitim eksikliğinden kaynaklanan yetenek israfını da bir alternatif maliyet olarak değerlendirmek gerekir. Sayılan nedenlerle eğitim, çok önemli bir toplumsal yatırım olarak görülmelidir. Buradan hareketle, sürdürülebilir yüksek bir kalkınma hızına ulaşmak isteyen ülkelerin, eğitim ve yetiştirimi birinci öncelikli yatırım alanı olarak görmelerinin akılcı olacağı açıktır. Ancak, eğitim kalitesinin artırılabilmesi ve eğitimin toplumun daha geniş kesimlerine yaygınlaştırılabilmesi, öncelikle yeterli finansmanın sağlanabilmesine bağlıdır.

Güney Kore'nin başarısının ardında yatan en önemli nedenlerden birisinin, Güney Kore'de eğitim için ulusal gelirin önemli bir kısmının harcanması olduğu, bir çok iktisatçı tarafından kabul edilmektedir. Kaynakları çok sınırlı olmasına rağmen Güney Kore, iktisadi kalkınma sürecinin erken aşamalarında bile eğitime, benzer gelişmişlik düzeyindeki ülkelere göre çok daha fazla kaynak ayırmıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak işgücü verimliliğini, dolayısı ile de uluslararası rekabet gücünü hızla artırmıştır. Bugün dünyada eğitim düzeyi en yüksek ülkelere yakın olan Güney Kore, yüksek teknolojiye dayalı ürünlerde bile uluslararası rekabet gücüne sahiptir.¹⁸⁰

¹⁷⁹ CHO, I. K.; a.g.e., s: 90.

¹⁸⁰ ERDOĞDU, M. M.; **The Developmental Capacity and Role of States in Technological Change: An Analysis of the Turkish and South Korean Car Manufacturing Industries**, Unpublished PhD thesis, The University of Manchester, 1999, s: 91.

Güney Kore’de 2001 yılında Eğitim Bakanlığı, “Eğitim ve İnsan Kaynakları Geliştirme Bakanlığı” olarak yeniden yapılandırılmış ve Eğitim Bakanı’nın statüsü; eğitim ve insan kaynakları gelişimi ile ilgili politikaların formüle edilmesi ve koordinasyonundan sorumlu başbakan yardımcılığına yükseltilmiştir. Yeni bakanlık, öğrencileri; küresel girişimci, tekniker ve araştırmacı olarak, topluma katılmaya daha iyi hazırlamak ve böylelikle bilgi-tabanlı ekonominin zorluklarını yenme gayesiyle yönlendirmiştir.¹⁸¹

Eğitimin toplumsal getirisinin çok yüksek olmasından yola çıkarak, hızlı ve sürdürülmesi olanaklı bir kalkınma sürecine girmek isteyen ülkelere, eğitimi ve yetiştirimi en öncelikli yatırım alanı olarak görmeleri önerilebilir. Türkiye’nin Güney Kore kalkınma modelinden yararlanırken, uygulanabilirlik açısından değerlendirildiğinde her hangi bir kuşkuya kapılmaksızın örnek alınabilecek en önemli enstrümanın eğitim olduğu açıktır.

3.4.5. Bilim ve Teknoloji

Günümüzde teknoloji ve onun kaynağını oluşturan bilim, doğrudan bir üretici güç haline yani üretim faktörü haline gelmiştir. Teknolojinin önemini erken kavrayan ve bu doğrultuda politikalar üreten ülkeler, günümüzde gelişmiş ülke statüsüne gelmişlerdir. Güney Kore’de bu ülkelerden biridir. Güney Kore kalkınma yarışına Türkiye ile aynı yıllarda ve hemen hemen aynı şartlarda başlamasına rağmen bugün Türkiye’den oldukça ileri durumdadır. Bunun nedenlerinin başında teknolojiye verilen önem gelmektedir.¹⁸²

3.4.5.1. Güney Kore’nin Teknoloji Politikası

Güney Kore’de teknolojiye çok büyük önem verilmiştir. “1960’lı yıllardan günümüze gelinceye kadar bir çok teknoloji parkları, sanayi ve teknolojiyi bir araya

¹⁸¹ KIM, L.; a.g.e., s: 93.

¹⁸² Ministry of Science and Technology Science and Technology in Korea; a.g.e., 1995, s: 41.

getiren bölgeler ve araştırma merkezleri kurmuşlardır.” Güney Kore’nin teknoloji politikaları 1980 öncesi ve sonrası olarak iki safhada incelenebilir.¹⁸³

1960-1980 döneminde ki ilk çalışmalar yabancı teknolojiyi elde etmek ve onu kullanmada ihtisaslaşmak olmuştur. Bu dönemin ilk yıllarında ithal edilen ürünlerin taklit yoluyla üretimi gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. İthal edilen yatırım mallarından elde edilen bilgiler ülke içinde yaygınlaştırılmıştır. Yine bu dönemde Güney Kore kendi araştırma-geliştirme kapasitesini geliştirmiştir. Hükümet yabancı teknolojinin elde edilme şekline çok itina göstermiştir. Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarına kısıtlayıcı politikalar uygulanırken, lisans anlaşmaları teknoloji transferinin daha etkili bir aracı olarak görülmüştür. Bu politika, teknoloji transferinin maliyetini azaltmaya yönelik hizmet etmiş ve çok uluslu firmalara olan bağımlılığı azaltıcı etkide bulunmuştur. Hükümet alınan lisansları koruma yoluna gitmiştir. Bunun yanında devlet, sanayi temsilcilerinden, üniversitelerden ve kamu laboratuvarlarından sorumlu kişilerin oluşturduğu bir müşavirlik komitesi kurarak, tek tek firmalar yerine onların adına teknoloji satıcıları ile müzakerelerde görevlendirmiştir.¹⁸⁴

Güney Kore, 1980 yılından sonra teknoloji politikasında değişikliğe gitmiştir. Bu dönemde devlet, milli yenilik sistemini oluşturmak için çabalarını yoğunlaştırmıştır. 1980’den sonra Ar-Ge’nin büyük kısmı özel sektör firmaları veya kamu özel ortaklıkları yoluyla gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Kamu araştırma kurumları ileri teknolojiler üzerine dikkatlerini çevirmiş ve üniversite araştırma laboratuvarları ile işletmeler arasında köprü tesisi fonksiyonlarını yerine getirmişlerdir. Güney Kore hükümeti teknolojiye sahip olma politikasını değiştirmiştir. Değişiklik Güney Kore sanayisindeki teknolojinin daha kapsamlı ve bilim tabanlı olmasının neticesidir. Yabancı ülkelere teknoloji transferine yönelik daha önce konmuş kısıtlamalar kaldırılmaya başlanmış ve liberalizasyon sağlanmıştır. Güney Kore’nin Ar-Ge planlama ve politikalarının uygulaması merkezi bir sistemle olmaktadır. Merkezileştirilmiş sistem, belirli teknoloji ve ürünlerin geliştirilmesi ve ticarileştirilmesi için uzun vadeli stratejilere imkan hazırlamaktadır. Bu sistem Bilim ve Teknoloji Bakanlığının kontrolü altındadır. Bilim

¹⁸³ TÜSİAD; **21. Yüzyıla Doğru Türkiye: Geleceğe Dönük Bir Atılım Stratejisi**, Yayın No: TÜSİAD – T/93. 1., 1993, s: 60; Ministry of Science and Technology Science and Technology in Korea; a.g.e., 1995, s: 44.

¹⁸⁴ KIM, L.; a.g.e., s: 93.

ve Teknoloji Bakanlığı, diğer bakanlıklar, sanayi temsilcileri ve araştırma enstitülerinin temsilcilerinin katılımı ile bir çok planlı işlevi yürütmektedir.¹⁸⁵

Güney Kore, teknolojiye çok önem vermiş, daha 1966 yılında Kore Bilim ve Teknoloji Enstitüsü'nü (KIST) kurmuştur. 1980'lere doğru, sanayi artık kendi araştırmalarını kendi yapabilecek bir seviyeye ulaştığında, KIST; daha uzun dönemli araştırmalara yöneltilmiş, 1981'de Kore İleri Bilim Enstitüsü (KAIS) ile birleştirilmiştir.

Güney Kore dışındaki Güney Koreli bilim adamlarının ülkeye geri dönmelerini ve yetenekli Güney Koreli öğrencilerin ülkede kalmalarını sağlamak ve bilimsel araştırma ortamını oluşturmak üzere yine devlet eliyle 1971'de kurulmuş olan KAIS ile KIST'in birleştirilmesi sonucu ortaya çıkan Kore İleri Bilim ve Teknoloji Enstitüsü (KAIST) kurulmuştur. Bu enstitünün görevi, ülkenin atılım yaptığı ileri teknoloji alanlarında, özellikle elektronik teknolojilerine yönelik olarak bilim doktorası ve mastır derecesine sahip elemanlar yetiştirmektir. 1989'da KAIST'ten yeniden ayrılan KIST, bu kez ülkenin yeni yönelim alanlarıyla ilgili enstitüler kurmakla görevlendirilmiştir. Bu enstitülerin sanayinin acil taleplerine karşılık verememesi üzerine devlet 1989'da Endüstriyel Teknoloji Akademisi'ni (KAITECH) kurmuştur. Bu enstitü her yıl yaklaşık 200 milyon Dolar'lık kamu fonu kullanmaktadır.¹⁸⁶

Önemli bir diğer nokta da; devletin Güney Kore'de yarı iletkenlerin üretilebileceğini göstermek ve bu sanayi dalı için gerekli olan teknoloji alt yapısını sağlamak üzere; 1979'da Kore Elektronik Teknoloji Enstitüsü'nü (KIET), telekomünikasyon sanayisini desteklemek üzere Kore Telekomünikasyon Araştırma Enstitüsü'nü (KETRI) kurmuş olmasıdır. Daha sonraları bu iki kuruluş birleştirilmiştir.¹⁸⁷

¹⁸⁵ IMF; **International Financial Statistics**, April 1999, s: 46.

¹⁸⁶ ERDOĞDU, M. M.; **The Developmental Capacity and Role of States in Technological Change: An Analysis of the Turkish and South Korean Car Manufacturing Industries**, Unpublished PhD thesis, The University of Manchester, 1999, s: 124; IFS; **World Development Indicators, 2000-2002 Verileri**, Mayıs 2003, s: 38.

¹⁸⁷ IFS; **World Development Indicators, 2000-2002 Verileri**, Mayıs 2003, s: 38-39.

3.4.5.2. Türkiye'nin Teknoloji Politikası

Türkiye Cumhuriyeti tarihine bakıldığında bilim ve teknoloji alanında politika belirleme işi planlı dönemle birlikte 1960'lı yıllarda başlamıştır. İlk kalkınma planının içinde ve bunu izleyen kalkınma planları içinde bilim ve teknolojiye ilişkin politikalara yer verilmiştir. 1963-1967 döneminde araştırma ve teknik bilgi düzeyinin yükseltilmesinden bahsedilmesine rağmen, bu alanda somut adımlar atılamamıştır. Bu dönemin teknoloji açısından en önemli özelliği Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu'nun (TÜBİTAK) kurulmuş olmasıdır.¹⁸⁸

İkinci beş yıllık kalkınma planında da bilim ve teknoloji konularına değinilmiş, genel önerilerde bulunulmuştur. Bu dönemde TÜBİTAK'a bağlı Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Merkezi (MAM) kurulmuştur. Yine üçüncü plan döneminde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nda, Bilim ve Teknoloji Dairesi kurulmuştur. Yalnız, bu kuruluşlar bu dönemde etkin bir çalışma gösterememişlerdir. Dördüncü beş yıllık kalkınma planı diğer üç plana göre teknoloji politikası açısından daha kapsamlı tutulmuştur. Bilim ve teknolojiye ayrı bir bölüm açılmıştır. Bu bölümde teknoloji, araştırma-geliştirme, uluslararası iş birliği ve teknik yardım konularına yer verilmiştir. Ar-Ge faaliyetlerine ayrılan kaynağın yetersizliği, ulusal bilim-teknoloji politikasının belirsizliği gibi konulara değinilmiştir.¹⁸⁹

4 Ekim 1983 günü ana görevi “uzun vadeli bilim ve teknoloji politikalarının tespitinde hükümete yardımcı olmak” olan Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK) kurulmuştur. Yine aynı yıldaki programda, Türkiye'de teknoloji politikası ile ilgili daha ayrıntılı durum saptaması ve alınması gereken önlemlere yer verilmiştir. Bunlardan ilki, teknoloji transferi ile ilgilidir. İkincisi, mevcut teknolojik birikimin bilinmemesi dolayısı ile kaynak kaybı olduğu, bunu önlemek için mevcut ulusal teknolojik birikimin belirlenmesi için çalışmalar yapılması gerektiğidir. Beşinci beş yıllık kalkınma planında teknolojinin kullanılması açısından öncelikli sektörler ve alanlar tespit edilmesine, özel sektör kuruluşlarının teknoloji adaptasyonunun teşvik edilmesine ilişkin politikalar

¹⁸⁸ GÖNEL, F. D.; a.g.e.; s: 86-87; ACAR, S; “Bilgi Çağı Ekonomisine Teorik Bir Yaklaşım”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C: 15, S: 1, 2000.

¹⁸⁹ GÖNEL, F. D.; a.g.e.; s: 87.

belirlenmiştir. Ayrıca 1987 yılında DPT bünyesinde “Bilim-Araştırma-Teknoloji Ana Plan Özel İhtisas Komisyonu” kurulmuştur.¹⁹⁰

3.4.5.3. Türkiye-Güney Kore Karşılaştırması

Türkiye ile Güney Kore'nin hemen hemen aynı yıllarda iktisadi kalkınma yarışına başlamış olmalarına ve her iki ülkenin başlangıçtaki temel ekonomik göstergeleri birbirine yakın olmasına, hatta Türkiye'nin Güney Kore'den daha iyi durumda olmasına rağmen günümüzde Güney Kore'nin kalkınma açısından Türkiye'den oldukça ileride olduğu gözlemlenmektedir. Güney Kore'nin kalkınmada elde ettiği bu başarıda en önemli faktörlerden biri, etkin teknoloji politikaları uygulamasıdır. Tablo 18'de Güney Kore ve Türkiye'nin planlı kalkınma çabalarının başladığı yıllardan günümüze yıllar itibariyle ekonomik göstergeleri karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 18: Türkiye ve Kore'de yıllar itibariyle kişi başına düşen milli gelir (\$)

YILLAR	TÜRKİYE	Güney KORE
1954	245	70
1960	358	79
1970	539	243
1977	1,467	1,011
1978	1,567	1,400
1979	1,878	1,647
1980	1,539	1,597
1986	1,461	2,672
1988	1,684	4,594
1989	1,959	5,137
1990	2,682	5,821
1992	1,708	7,123
1996	2,928	10,883
1997	3,079	6,964
1998	3,255	7,924
1999	2,879	8,994
2000	2,965	8,764
2001	2,123	8,620
2002	2,584	9,930
2003	3,374	10,885
2004	4,172	13,804

Kaynak : Türkiye için: DİE; İstatistik Göstergeler, DİE Yayınları, Ankara 1992, s: 33 ve <http://www.nkg.die.gov.tr>, 17.08.2005., Erişme Tarihi: 24.05.2006; Güney Kore için: <http://www.fbweb.cityu.edu.hk>, 08.02.2005., Erişme Tarihi: 24.05.2006.

Tablo 18'den de görüleceği gibi kalkınma süreçlerinin başlangıcında Türkiye'nin kişi başına düşen milli gelir 245 Dolar ve Güney Kore'ninki ise 70 Dolar'dır. 1954

¹⁹⁰ IMF; International Financial Statistics, April 1999, s: 22.

yılında kişi başına düşen milli gelir Türkiye’de Güney Kore’nin üç katından daha fazlayken, 2003’te durum tersine dönmüş ve Güney Kore’de kişi başına düşen milli gelir Türkiye’de kişi başına düşen milli gelirin üç katını geçmiştir. 1955 yılında Türkiye’nin nüfusu 22.5 milyon kişi iken, Güney Kore’nin nüfusu 21.4 Milyon kişiydi. Bu gün ise Türkiye’nin nüfusu hızla artarak 70 milyonu bulmuş, Güney Kore’nin nüfusu ise 47.9 milyona yükselmiştir.

Güney Kore’nin kalkınmada elde ettiği bu başarının temelinde, ihracata yönelik kalkınma stratejisi ve etkin devlet müdahalelerinin yanında, teknolojiye verilen önem yatmaktadır. Güney Kore kalkınma stratejisi içinde dış pazarlarda rekabet edebilmek için teknolojik ilerlemeye büyük önem vermiş ve ülke teknoloji üretebilir konuma getirilmiştir. Türkiye ise teknolojiye önem verilmesini bütün beş yıllık kalkınma planlarında vurgulamasına rağmen uygulamada pek başarılı olamamıştır. Tablo 19’da her iki ülkenin 1991-1999 yılları arasında Ar-Ge harcamalarının GSMH içindeki payı ve kişi başına Ar-Ge harcaması açısından bilim ve teknoloji durumları karşılaştırılmıştır.

Tablo 19: Türkiye ve Güney Kore’de AR-GE harcamaları

Yıllar	TÜRKİYE		GÜNEY KORE	
	AR-GE Harcaması Milyon (\$)	K.B. AR-GE Harcaması (\$)	AR-GE Harcaması Milyon (\$)	K.B. AR-GE Harcaması (\$)
1991	755.3	12.4	5,670	131
1992	767.5	13.1	6,391	146
1993	785.3	13.2	7,666	173
1994	476.1	7.9	9,826	220
1995	639.0	10.4	12,240	272
1996	817.8	13.0	13,522	297
1997	933.3	14.9	12,810	279
1998	1,005.1	15.5	8,104	175
1999	1,157.7	17.5	10,023	214

Kaynak: Türkiye için: <http://www.nkg.die.gov.tr>, 10.11.2004., Erişme Tarihi: 26.05.2006., Güney Kore için: <http://www.most.go.kr>, 01.12.2003., Erişme Tarihi: 26.05.2006.

Tablo 19’da Türkiye ve Güney Kore’nin Ar-Ge’ye ne kadar önem verdikleri açıkça görülmektedir. 1991 yılında Türkiye’de toplam Ar-Ge harcaması 755,3 milyon Dolar iken, aynı yıl Güney Kore’de toplam Ar-Ge harcaması 5670 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. 1999 yılında ise Ar-Ge harcama toplamı Türkiye’de 1157,7 milyon

Dolar iken, Güney Kore’de 10023 milyon Dolar olmuştur. Ar-Ge harcamalarında, Güney Kore’nin Türkiye’den oldukça ileri seviyelerde olduğu görülmektedir.

Türkiye’de ulusal bir bilim ve teknoloji politikası geliştirmeye yönelik çabaların yakın tarihi incelendiğinde, bürokrasi ve hükümet kesiminden sınırlı bir kadro, Güney Kore’de uygulanan politikalara benzer projeler ortaya koymuş; ama, bu sınırlı kadro ötesinde ortaya konan projelere, sahip çıkan birileri bulunmadığı için uygulamaya geçirilememiştir. Sık sık yapılan seçimler sonucunda yönetim ve kadroların değişmesi nedeniyle; o sınırlı kadrolarda, insiyatif kullanabilme noktasından uzaklaşınca konuya sahip çıkacak hiçbir yetkili kişi ve kurum kalmamıştır. Türkiye’nin bilim ve teknolojiye Güney Kore’den geri kalmasının diğer bir nedeni; kurumların uzun vadeli bir bakış açısı ve stratejik planlama anlayışından yoksun olmalarıdır. Buna ek olarak kurumlar, öğrenen organizasyonlar haline gelme konusunda da pek başarılı olamamışlardır. Diğer bir sebep teknolojiyi desteklemek üzere kurulan çeşitli kurumların öngörüldüğü tarihlerde toplanamamasıdır. Örneğin; yılda en az iki defa toplanması öngörülen Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu ilk toplantısını kurulduğu 1983 yılından tam 6 yıl sonra 1989’da yapmıştır.

Güney Kore’de bugün kişi başına düşen milli gelir 15 bin Dolar’ı bulmuştur ve bu teknolojiye verdikleri önemle birlikte birkaç faktörün sonucunda gerçekleşmiştir. Türkiye’de de teknolojiye önem verilmesi gerektiği hep konuşulmuş, ama yukarıda sayılan çeşitli sebeplerden dolayı fiili uygulamada sıkıntılar yaşanmıştır. Türkiye’nin, bilim ve teknoloji konusunda Güney Kore ile karşılaştırıldığında başarısız olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu başarısızlığın en önemli nedeni; Türkiye’de bilim ve teknoloji konusu, kalkınma ile ilgili birçok politikada olduğu gibi, gerek siyasi ve gerekse ekonomi gündeminde gereken önemde yer almamış olmasıdır.

Bir konunun siyasi gündemde yer alabilmesi için o konuda güçlü bir toplumsal talep bulunması gerekmektedir. Türkiye ekonomisi, son 50 yıl baz alındığında; yıllar ilerledikçe üretimi temel almayan bir ekonomi haline gelmiştir. Bilim ve teknoloji talebini ise ancak üreten toplumlar yaratabilmektedir. Öyle anlaşılmaktadır ki, rant ekonomisinden üretim ekonomisine geçişi ve tekrar, başta sanayi olmak üzere, üretime

yönelik yatırımlara yönelişi mümkün kılacak uygun ortam oluşturulmadığı sürece, bilim ve teknolojiye olan talep sınırlı kalacaktır.

Güney Kore örneğinden anlaşıldığı gibi ülkelerin kalkınmasında teknoloji en önemli faktörlerden bir tanesidir. Türkiye'nin uzun dönemde ekonomik gelişmesini sürdürebilmesi ve rekabet gücünü artırabilmesi için teknolojik yeteneğini hızla güçlendirmesi, teknolojik yenilikler ile üretkenlik artışı sağlanması ve teknoloji yoğun sanayilerin gelişmesiyle üretim ve ihracat yapısını teknoloji yoğun ürünlere dönüştürmesi gerekmektedir. Böyle bir dönüşüm kendiliğinden gerçekleşmez. Ekonominin teknoloji geliştirme ve özümseme kapasitesinin geliştirilmesi için net bir kalkınma stratejisine, kapsamlı teknoloji ve yenilik politikalarına, en önemlisi de etkin bir şekilde çalışan ulusal yenilik sistemine ihtiyaç duyulmaktadır.

3.4.6. Güney Kore Ekonomisinin Beş Önemli Sektörü

Güney Kore'nin kişi başına düşen milli geliri 1970-1995 arasında beş kat artarak 12.600 Dolar ile ABD'nin yaklaşık yarısı seviyesine yükselmiştir. Bu sürede gerçekleşen büyümenin % 77'si % 12'lik sermaye stoku artışının etkisiyle meydana gelen girdi artışından, % 23'ü de verimlilik artışından kaynaklanmıştır.¹⁹¹

Aşağıda; otomotiv, yarı iletkenler, çelik, telekominikasyon, bankacılık olmak üzere, Güney Kore'nin beş sektörü kısaca incelenmiş, Japonya ve ABD'nin sektörleriyle karşılaştırılmıştır. Entegre çelik tesisleri ve küçük çelik tesislerinin her ikisi de yüksek sermaye yoğunluğuna sahip olmakla birlikte, entegre çelik tesisleri dünya klasmanında olduğu halde, küçük çelik tesislerin verimliliği Japonya'nın sadece % 65'i seviyesindedir. Bu nedenle demir-çelik sektörü ikiye ayrılarak incelenmiştir. Güney Kore'nin bu sektörlerdeki başarısı mikroekonomik düzeyde Türkiye'ye örnek olması açısından değerlendirilmiştir.

¹⁹¹ ERDOĞDU, M. M.; "The Turkish and South Korean Automobile Industries and the Role of the State in Their Development", **ODTÜ Gelişme Dergisi**, Cilt: 27, Sayı: 2, 1999, s: 11.

3.4.6.1. Otomotiv

Güney Kore'de otomotiv hala genç bir endüstridir. 1980 yılında, çoğunluğu yabancı lisansla ve yurtiçi tüketim için olmak üzere 100.000 otomobil üretilmişken, 1996 yılında tamamı yerli dizayn ve % 40'ı ihraç edilmek üzere 3 milyon otomobil üretilmiştir. Sermaye yoğunluğu 1985 yılında ABD'den % 50 daha düşükken, 1995 yılında ABD ile aynı seviyeye yükselmiştir. Toplam faktör verimliliğinin 1985 yılından beri her yıl % 11.5 büyümesine ve yüksek sermaye yoğunluğuna rağmen, bu verimlilik ABD'den % 50, Japonya'dan % 40 daha düşük kalmıştır. Güney Koreli üreticiler ABD'li üreticiler kadar otomasyona gittikleri ve işçi başına aynı robot sayısına sahip oldukları halde, otomobil başına çalışılan saat iki kat daha fazladır.¹⁹²

3.4.6.2. Yarı İletkenler

Yarı iletkenler endüstrisi Güney Kore'de yeni endüstrilerden biridir. Sözkonusu endüstri 1980'lerdeki ihmal edilebilir miktarlardan dünya üçüncülüğüne yükselmiştir. Yarı iletkenler, toplam ihracatın ve toplam imalat sanayi üretiminin % 15'ini sağlamaktadır. Bu oran ABD ve Japonya'ya göre yüksektir. Bu nedenle, Güney Kore ekonomisi yarı iletken madde fiyatlarındaki değişime son derece duyarlıdır. 1995 yılında fiyatlardaki yükseliş ekonomiyi ateşlerken, 1996 ve 1997 yıllarındaki düşüş cari işlemler açığının artışına sebep olmuştur. Güney Kore'nin yarı iletkenler endüstrisine girişi olumlu sonuçlanmış, ancak verimlilik ve kazanç yönü olumlu olmamıştır.¹⁹³

3.4.6.3. Küçük Çelik Tesisleri

Küçük çelik tesisleri, Güney Kore çelik endüstrisinin üçte birini oluşturmaktadır. Entegre tesisler geniş bir yelpazede ürün grubuna sahip olduğu halde, küçük çelik tesisleri dar bir ürün grubuna sahiptir. Küçük çelik tesisleri için minimum etkili ölçek çok daha düşük olduğu gibi, ton başına sermaye gereksinimi de düşüktür. Entegre ürünlerin üretimi sadece kamu kuruluşu olan Pohang Iron and Steel Company (POSCO) tarafından üretilirken, küçük çelik tesislerinin tamamına yakını özel kesime aittir.

¹⁹² CROW, M. M. And NATH, S. A.; a.g.e., s: 113.

¹⁹³ GÖNEL, F. D.; a.g.e.; s: 109.

Verimliliği Japonya ortalamasının açıkça üzerinde olan POSCO'nun tersine, aynı sermaye yoğunluğuna sahip olmasına rağmen, küçük çelik tesislerinin işgücü verimliliği Japonya'nın % 65'i kadardır.¹⁹⁴

Japonya ve ABD'nin geliştirdikleri pratik iş yöntemlerini Güney Kore gerçekleştirmediği için, küçük çelik tesislerindeki verimlilik daha düşük kalmıştır. Örneğin, Güney Kore üreticileri çok yönlü iş uygulamasına gitmemişlerdir. Japonya'da üç farklı iş aynı kişi tarafından yapılırken Güney Kore'de üç kişi tarafından yapılmaktadır. Güney Kore'li şirketler her ürünü üretmeye kalkışırken, Japonlar tek bir üründe uzmanlaşmaya çalışmaktadırlar.

3.4.6.4. Entegre Çelik Tesisleri

Entegre Çelik tesisleri sadece POSCO adındaki kamu şirketine aittir. Şirket yüksek verimlilik oranına ve çağdaş bir yapıya sahiptir. Bu başarının büyük payı 1968-1994 yılları arasında şirketin başında bulunan Taejoon Park adındaki başkana aittir. Eski bir general olan Park, hiçbir hükümet müdahalesi olmaması karşılığında bu görevi kabul etmiş, Japonya'nın ve Batı'nın işletme sistemini uygulamıştır. POSCO günün koşullarına en uygun uygulamalarda bulunmuş ve yeni yatırım projelerini net bugünkü değer üzerinden değerlendirerek karara bağlamıştır. Ayrıca, şirket rüşvete karşı güçlü bir ahlak geliştirmiş, tedarikçiler her zaman yüksek kalitede mal talep etmişlerdir. Hükümet şirketin fiyatlarını dünya fiyatlarının altında tutarak, rekabet avantajı sağlamasına da katkıda bulunmuştur.¹⁹⁵

3.4.6.5. Telekomünikasyon

Güney Kore telekomünikasyon sektöründe dünyanın en hızlıları arasında yer alan bir sistem geliştirmiştir. 100 kişiye düşen hat sayısı, 1975-1995 yılları arasında 3'ten 41.5'e yükselmiştir. Hızlı ağ büyümesiyle birlikte işçi verimliliğinde de yüksek büyüme yaşanmıştır. İşçi başına hat sayısı ABD'den yüksek olmakla birlikte, işçi verimliliği ABD'nin % 83'ü düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu farkın nedeni çalışma saatinin

¹⁹⁴ KARABİBER, M.; a.g.e., s: 157.

¹⁹⁵ ERDOĞDU, M. M.; a.g.d., s: 17.

uzunluğudur. Ağ kullanımı daha kısa ve daha az konuşma nedeniyle, ABD'nin sadece % 58'i düzeyindedir.¹⁹⁶

3.4.6.6. Bankacılık

Güney Kore Hükümeti tasarrufların teşvik edilerek bankalar kanalıyla sanayi kesimine aktarılmasını eskiden beri temel bir politika olarak benimsemiştir. 1960'larda faiz yoluyla cazip hale getirilen tasarruf mevduatları artmış ve GSYİH'nin % 1.8 oranından % 20.7 oranına yükselmiştir. Bankaların tüketici ve emlak kredileri vermeleri yasaklanmış ve krediler ihracata yönelik üretim dallarına yönlendirilmiştir. Güney Kore bankacılık kesiminin mevduat alanındaki işgücü verimliliği ABD'den daha yüksek olmakla birlikte, ödemeler ve krediler alanındaki verimliliği daha düşüktür. Bankacılığın toplam verimliliği ABD'nin % 76'sı kadardır. Ödemelerdeki verim düşüklüğünün nedeni elektronik ve insan gücü kullanımındaki bileşimin yetersizliği, şube ağının sıklığı ve işgücü kullanımındaki verimsizlik olarak kendisini göstermektedir.¹⁹⁷

Çoğu gelişmekte olan ülke, Güney Kore'nin 1970-95 yılları arasındaki kişi başına GSYİH büyüme hızına ulaşmak istemektedir. Birçok örnek olay araştırması Güney Kore'nin büyümede nasıl başarılı olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak, aynı zamanda bu araştırmalar daha yüksek verimlilik artışının neden sağlanamadığını da göstermektedir. Burada Güney Kore modelinden örnek alınması gereken nokta, teknoloji ve mühendislik bilgilerini kolayca transfer etmeyi başarmış olmasıdır, ancak Güney Kore, işletme yönetim ve organizasyonu ile ilgili bilgi birikimini ülkeye adapte etmekte başarılı olamamıştır.

Endüstriler arasındaki sermaye tahsisinde yanlışlıklar yapılmıştır. Bankaların kredi tahsisleri, hükümet politikalarıyla güçlü bir şekilde yönlendirilmiştir. Bu sistem çelik ve telekomünikasyon gibi sektörlerde verimli sonuçlar ortaya çıkarmış ancak, otomotiv, yarı iletkenler ve şekerleme gibi sanayi dallarında aşırı kapasite yaratmıştır. Ayrıca,

¹⁹⁶ KIM, L.; a.g.e., s: 210.

¹⁹⁷ KIM, L.; a.g.e., s: 211.

hükümetin yönlendirdiği sermaye tahsis politikası rüşvet ve suistimalleri de beraberinde getirmiştir.¹⁹⁸

Güney Kore Japonya'nın gittiği yoldan giderek, uzun çalışma saatlerine, yüksek tasarruf oranlarına ve bunların belli endüstrilere kanalize edilmesine, güçlü bir ihracata dayalı büyüme modeline, gereksiz olarak nitelenen ithalatın ve yabancı yatırımların kısıtlanmasına dayanan bir büyüme stratejisi izlemiştir. Güney Kore örneğinin gösterdiği gibi, bu yöntem kendi içinde verimliliği cezalandıran sakıncalar barındırmaktadır:

-Doğrudan yabancı yatırımların sınırlanması yerli sanayiye kendi teknolojilerini geliştirmeye zorlamıştır. Bu bazı sanayi kollarında oldukça zor olmuştur.

-Fonların belli endüstrilere kanalize edilmesi bazı sektörlerde aşırı yatırımlara, bazı sektörlerde ise eksik yatırımlara yol açmıştır.

-Dış rekabetin kısıtlanması yerli firmaların verimliliklerini artırma yönünde kendilerini baskı altında hissetmemelerine neden olmuştur.¹⁹⁹

3.4.7. İhracat

Dünyada Gelişmelerini ihracat ile sağlamış ve bugün kişi başına 30,000 Dolar'a kadar geliri yükselmiş pek çok ülke bulunmaktadır. Her ülke GSMH'nin belli bir yüzdesini dünyaya ihraç etmektedir. Örneğin Belçika'da bu oran % 60 seviyesindedir. Avusturya GSMH'nin % 31 ini, Almanya % 25 ini, Güney Kore % 20'sini ve Türkiye ise % 15'ini dünyaya satabilmektedir. Ülkeler ürettiklerini dış dünyaya sattıkça ve bu oran yükseldikçe; rekabet güçleri, teknolojik gelişmeleri, büyüme hızları, krize karşı dayanıklılıkları, olumlu yönde etkilenmektedir. Bu nedenle Türkiye'nin gelişmesi için ihracatı itici güç ve strateji olarak kabul etmesi kaçınılmaz görünmektedir. Türkiye'nin sahip olduğu büyük potansiyelini yanlış politikalar ve stratejiler nedeni ile gerçek bir refaha dönüştüremediği anlaşılmaktadır. Türkiye'de yaşanan ekonomik krizler

¹⁹⁸ GÖNEL, F. D.; a.g.e.; s: 193.

¹⁹⁹ KIM, L.; a.g.e., s: 220.

düşünüldüğünde, ayakta kalan sektörlerin bunu bütün güçleri ile dışa açılmalarına borçlu olduklarını söylemek mümkündür.²⁰⁰

Türkiye açısından bir örnek vermek gerekirse ekonomide 2002 yılının üçüncü 3 aylık döneminde yaşanan % 7,8'lik büyümede ihracat belirleyici olmuştur ve büyümenin 5,6 puanı buradan gelmiştir. Buradan ihracatın ülke ekonomisinin büyümesinde nasıl lokomotif görevi gördüğü anlaşılmaktadır. Bu nedenle de ihracatın artması veya önündeki engellerin kalkması için yapılacak her türlü çabanın aynı zamanda ülke insanların refahının artması demek olduğu açıkça anlaşılmaktadır.

1963 yılında Güney Kore 100 milyon Dolar ihracat yaparken, Türkiye Güney Kore'nin 3 katı yani; 300 milyon Dolar ihracat yapmıştır. 2005'e gelindiğinde Güney Kore 284 milyar Dolar ihracata ulaşırken Türkiye ise 73 milyar Dolar'da kalmıştır.²⁰¹

Türkiye'de yıllarca yanlış bir kavramla gurur duyulmuştur. Örneğin; 1 kg pamuk 1,10 Dolar'dır. 1 kg pamuktan 3,78 Dolar'lık iplik, 4,20 Dolar'lık kumaş ve 1 kg kumaştan 4 tane T-Shirt yapılabilir ve 10,80 Dolar kazanılabilir. Marka T-Shirt yapıldığında ise; 45 Dolar kazanmak mümkündür. Türkiye'de 45 Dolar hedeflenmesi gerekirken, 1,10 Dolar için gurur duyulmuştur. Katma değeri yüksek ve ileri teknolojik ürünler hedef seçilmesi gerekirken Türkiye'de yıllarca tarım ürünleri ihracatı ile övünülmüştür. Türkiye'de yanlış politikalar yüzünden ileri teknoloji ürünlerinin toplam ihracat içindeki payı % 11'de kalırken , bu oran Güney Kore'de % 34'tür.²⁰²

Tablo 20: Güney Kore'nin 2003 Yılı 11 Aylık Dönemine İlişkin Temel İhraç Ürünleri Milyar Dolar, % Değişim

Elektrik elektronik	49.568	%24,2
Makine	28.524	%12,4
Otomotiv	20.390	%31,7
Deniz Taşıtları	10.148	%10,5
Plastik kauçuk	8.293	%24,4
Demir çelik	6.404	%40,0

Kaynak: www.hdtm.gov.tr, 09.11.2004, Erişme Tarihi: 18.05.2006.

²⁰⁰ www.igeme.gov.tr 07.03.2006, Erişme Tarihi: 14.05.2006.

²⁰¹ IMF; **International Financial Statistics**, April 1999, s: 62.

²⁰² DTM; Hazine; DİE; MB; **International Financial Statistics**, 2002, s: 21.

Dünya Ticaret Örgütü verilerine göre, Güney Kore 1999 yılında 145,2 milyar Dolar ihracat yapmış, 2000 yılında 175,8 milyar Dolar'a ulaşmıştır. Türkiye'nin bu yıllardaki ihracatı ise 1999 yılında 26,5 milyar Dolar, 2000 yılında 27,7 milyar Dolar, 2001 yılında 31,3 milyar Dolar ve 2002 yılında ise 36,2 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 21: Güney Kore'de Temel Mal Grupları İtibariyle İhracat (Milyon Dolar)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Elektrikli Makine, Aksam-Parçalar	34,048	31,820	38,374	46,366	37,826	43,928
Makinalar ve Aksam-Parçaları	14,553	12,885	18,583	29,732	23,556	27,729
Taşıt Araçları ve Aksam-Parçaları	12,328	11,434	13,145	15,266	15,401	17,266
Gemiler ve Suda Yüzen Taşıtlar	6,520	8,014	7,490	8,229	9,699	10,672
Plastikler-Kauçuk ve Mamülleri	5,760	5,642	5,977	7,280	6,640	7,315
Mineral Yağ Yakıt ve Mamul	5,349	4,595	5,811	9,376	8,010	6,552
Demir-Çelik	4,973	6,411	5,253	5,955	5,102	5,068
Organik Kimyasal Ürünler	3,569	3,321	3,526	4,970	4,163	4,577
Sentetik ve Suni Filamentler	6,273	5,029	4,610	4,804	3,837	3,664
Örme Eşya	1,951	2,492	2,170	2,522	2,478	2,700
Diğerleri	40,840	40,670	38,747	37,768	33,727	33,000
Toplam	136,164	132,313	143,686	172,268	150,439	162,471

Kaynak: www.foreigntrade.gov.tr, 14.01.2004, Erişme Tarihi: 19.04.2006.

1960 başlarında savaştan çıkmış fakir bir tarım ülkesi olan Güney Kore, 1962'de başlatılan ihracat destekli kalkınma planı çerçevesinde, bugün dünyada sosyal ve ekonomik gelişmeleriyle örnek gösterilecek bir ülkedir. Güney Kore 1999'da dünyanın en büyük 12. ihracatçısı olmuştur. Güney Kore 1963 yılında sadece 100 milyon Dolar ihracat yapmakta iken 2000 yılı ihracatı 175.8 milyar Dolar olup, bunun 62 milyar Dolar'ı ileri teknoloji ürünleri olan elektrik ve elektronik makinelerdir. Güney Kore'de ileri teknoloji ürünleri olan elektrik-elektronik ihracatının toplam ihracata oranı % 24.5 olurken, aynı yıl Türkiye'de bu oran sadece % 7 ve toplam ihracattaki payı 2,25 milyar Dolardır.²⁰³

²⁰³ WB, **World Development Report**, Washington 2000, s: 158.

Türkiye’de son yıllarda elektrik ve elektronik ihracatında yükselme yaşanmaktadır. İleri teknoloji ürünlerinin ihracat içindeki payının yükselmesi, ihracatın geleceği açısından umut vermektedir. Elektrik ve elektronik makinelerinin ihracatı son yıllarda 10.5 milyar Dolar’ı aşarak Türk ekonomisinde ve ihracatında lokomotif sektör kategorisine yükselmiştir. İhracatın % 9,8’i İngiltere’ye, % 8,7’si Fransa’ya ve % 25’i ise Almanya’ya yapılmıştır. Elektronik sektöründe yerli üretimde en büyük pay televizyon ve beyaz eşya ile Audio ve VCD gibi elektronik tüketim cihazlarından oluşmaktadır.²⁰⁴

Güney Kore’nin Türkiye’den 10 misli daha fazla elektrik-elektronik ihracatı gerçekleştirdiği göz önüne alınırsa, Türkiye’nin bu sektörü; üretim ve ihracat aşamalarında daha fazla teşvik etmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Tablo 22: Ülke Gruplarına Göre İhracat (Milyon Dolar)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Genel İhracat Toplamı	27.775	31.334	36.059	47.253	63.167	73.414
A- AB (25)	15.086	16.854	19.468	25.899	34.451	38.394
1- AB (15)	14.510	16.118	18.459	24.484	32.589	35.866
2- AB (10)	575	736	1.010	1.415	1.862	2.527
B-Türkiye Serbest Bölgeleri	895	934	1.438	1.928	2.564	2.972
C-Diğer Ülkeler	11.794	13.546	15.152	19.426	26.152	32.049
1-Diğer Avrupa	2.433	2.787	3.554	4.857	6.637	8.804
2-Afrika	1.373	1.521	1.697	2.131	2.968	3.627
Kuzey Afrika	1.087	1.150	1.267	1.577	2.203	2.541
Diğer Afrika	285	371	430	554	765	1.086
3-Amerika	3.596	3.685	3.914	4.269	5.733	5.949
Kuzey Amerika	3.309	3.297	3.596	3.973	5.207	5.264
Orta Amerika Ve Karayipler	167	201	197	166	334	411
Güney Amerika	120	186	121	131	193	274
4-Asya	3.871	4.592	5.230	7.813	10.465	13.191
Yakın ve Orta Doğu	2.573	3.261	3.440	5.465	7.921	10.164
Diğer Asya	1.298	1.331	1.790	2.348	2.544	3.028
5-Avustralya ve Y. Zelanda	135	98	122	158	264	271
OECD Ülkeleri	19.006	20.616	23.551	30.425	40.518	44.337
Efta Ülkeleri	324	316	409	538	667	821
Karadeniz Ekonomik İşbirliği	2.467	2.932	3.599	5.044	6.779	8.615
Bağımsız Devletler Topluluğu	1.649	1.978	2.279	2.963	3.962	5.053
Türk Cumhuriyetleri	572	557	619	899	1.194	1.408
İslam Konferansı Teşkilatı	3.573	4.197	4.725	7.205	10.214	13.039

Kaynak: www.hdtm.gov.tr, 24.12.2005, Erişme Tarihi: 24.05.2006.

²⁰⁴ www.worldbank.org, 21. 07. 2001., Erişme Tarihi: 27.05.2006.

Türkiye son 50 yılda dünya dış ticaretinde ihracattaki payını artırmak bir yana, mevcut durumunu bile koruyamamıştır. 1950 yılında binde 4,5 olan dünya ihracatındaki Türkiye'nin payı 1999'da binde 4,4'e gerilemiştir. Türkiye ihracatının artış hızı dünya toplam ihracat artış hızının gerisinde kaldığı için Türkiye'nin global ihracattaki payı yıllar itibariyle gerilemiştir. 1960'ta dünya ihracatında Türkiye'nin payı binde 2,7 iken 1970'de binde 2,1'e, 1980 de binde 1,5'e düşmüştür. 1990'da bu oran binde 3,8 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre; Türkiye 1990'da bile 1950 yılındaki payının gerisinde kalmıştır. Son yıllarda ihracatta eskiye oranla bir yükselme söz konusudur ancak, Güney Kore ile karşılaştırıldığında bu büyümenin anlatıldığı kadar yüksek olmadığı açıkça görülmektedir.

Tablo 23: Türkiye ve Güney Kore İhracat 1997-2004 (Milyon Dolar)

İhracat 1997-2004 (Milyon Dolar)								
Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Türkiye	26.261	26.97	26.58	27.77	31.33	36.05	47.25	63.12
G.Kore	136.16	132.31	143.68	172.26	150.43	162.47	193.81	253.84

Kaynak: www.foreigntrade.gov.tr, 29.08.2005, Erişme Tarihi: 14.04.2006.

1950-1990 döneminde dünya ihracatı 57.9 misli artarken, aynı dönemde Türkiye'nin ihracatı 49.3 misli artmıştır. Bunun sonucu olarak Türkiye'nin dünya ihracatındaki payı 1990'nın gerisinde kalmıştır.²⁰⁵

1970'lere kadar sektörel olarak ihracatta tarımsal ürünlerin payı % 70'in üzerinde olup sanayinin payı ise 1960'lar sonrasında % 20'ler civarında seyretmiştir. Bu durum 1980'lerde sanayi lehine değişmiş, sanayinin payı % 90'lara ulaşmış ve 2001 yılında % 91 olarak gerçekleşmiştir.

İhracatın artırılmasında en önemli faktörlerden bir diğeri ise; ihracatı teşvik eden kuruluşlardır. Bunlar: devlet kuruluşları, sivil toplum örgütleri, odalar veya benzeri kamu niteliğinde tüzel kişilikler olabilir. Güney Kore'de ihracatı geliştirme merkezi (KOTRA), Güney Kore'nin ihracatının yüksek performans göstermesinde önemli bir yere sahiptir. Türkiye'de İGEME (İhracatı Geliştirme Merkezi) 42 yıldan beri Türk ihracatçısına hizmet vermektedir. İGEME'nin Türk ihracatçısına eğitim ve

²⁰⁵ www.tesev.org.tr, 17.07.2004., Erişim Tarihi: 10.03.2006.

bilgilendirme yönünde yararları bulunmaktadır. Ancak, İGEME tam olarak kurumsallaşmadığı için, ihracatta KOTRA gibi etkin bir rol üstlenememiştir.²⁰⁶

Dünya ülkeleri ihracat konusunda iki kategoriye ayrılabilir.²⁰⁷

1) Az ve kıt kaynaklar ile fakat istikrarlı politikalar ve doğru stratejiler izleyerek ihracatlarını büyük boyutlara çıkaran ülkeler.

2) Çok kaynakları olmasına rağmen, istikrarsız politikalar ve yanlış stratejiler nedeni ile hak ettikleri büyümeyi ve ihracatı elde edemeyen ülkeler.

Bu iki kritere göre; Türkiye ve Güney Kore'nin ihracat performansları değerlendirildiğinde, hangi ülkenin hangi kategoride yer alacağını söylemek çok zor değildir. Güney Kore 1. kategoride en ön sıralarda yer alırken, Türkiye aynı şekilde 2. kategorinin en ön sıralarında yer almaktadır.

3.4.8. Devletin Etkinliğinin Artırılması

Güney Kore'de genel bir uygulama; devletin yürütme bölümünün, yasama bölümüne göre ekonomide daha aktif ve etkin bir rol oynaması olmuştur. Başka bir ifade ile, bu ülkede politikacılar, doğru ekonomik hedefleri tespit ettikten sonra, bu hedeflere ulaşılması için çok iyi eğitilmiş bürokratlara geniş yetkiler vermişler ve bu bürokratları politik baskılardan büyük oranda izole eden bir sistem kurmuşlardır.

Türkiye'de ise birkaç kurum haricinde, bürokrasiye yetenekli eleman yeterli sayıda cezp edilmemekte veya yerinde tutulamamaktadır. Ayrıca memuriyete giriş her zaman liyakat ilkesine göre olmamakta ve bazı kadrolar, genelde politik nedenlerle, kalifiye olmayan elemanlarla doldurulmaktadır. Türkiye'nin nüfusu yılda % 1.8 artarken, devlet memuru sayısı % 6 oranında artmıştır, son yıllarda bu oran düşürülmeye çalışılmaktadır. Ancak, Türkiye bir sorunu çözmeye çalışırken daha büyük bir sorunla karşılaşmaktadır ve genç nüfusundan yararlanamamaktadır. Tüm bu

²⁰⁶ www.igeme.gov.tr, 03.11.2006, Erişme Tarihi: 24.05.2006.

²⁰⁷ www.igeme.gov.tr, 03.11.2006, Erişme Tarihi: 24.05.2006.

sorunların kökeninde kararsız politikaların yattığını söylemek mümkündür. Dolayısı ile tamamen özerk bir kamu personeli yönetim birimi kurulmalıdır.²⁰⁸

Aynı zamanda bürokrasideki ücretlerin özel sektörle kıyaslandığında makul düzeylere çekilmesi gereklidir. Bu bir taraftan özel sektöre beyin göçünü azaltacak, diğer taraftan da potansiyel yolsuzluk olaylarını önleyecek bir tedbir olarak düşünülmelidir.

İkinci olarak Türkiye’de ekonomi bürokrasisinde koordinasyon eksikliği büyük boyutlardadır. Özellikle DPT, Hazine, Dış Ticaret ve Maliye Bakanlığı gibi ekonomideki önemli kurumlar arasında eşgüdüm eksikliği vardır. Bu kurumların faaliyetlerinin, uzun vadeli ekonomik kalkınma stratejileri kapsamında koordine edilmesi gereklidir. Ancak, varolan bu eşgüdüm eksikliğinin üstüne, birde bu kurumların koalisyon hükümetleri zamanında değişik partilere mensup bakanlara bağlandığı düşünülürse, sorununun boyutları daha da ciddi anlaşılacaktır. Ekonomideki bu önemli kurumların ya tek bir bakana bağlanmaları, ya da faaliyetlerinin etkin biçimde tek elden koordine edilmesi gerekmektedir.²⁰⁹

Üçüncü olarak, bugün Türkiye’de bürokrasi büyük oranda politik baskılar altında çalışmaktadır. Bürokratlar ekonomik kararları ekonomik mantıkla değil politik mantıkla almak zorunda bırakılmaktadırlar. Üst düzey bürokratların çok sık değişmesi, kurumsal kimlikleri zaafa uğratmakta ve iyi yetişmiş bürokratların devlet hizmetinden ayrılarak, özel sektöre geçmesine neden olmaktadır. Politik otorite Türkiye’deki bürokrasi için net hedefler koyup, bürokrasiyi politik baskılardan izole etmek zorundadır. Bu şekilde makro dengelerin kurulması çok daha kolay olacaktır.²¹⁰

Devlet bürokrasisinin daha etkin bir yapıya kavuşturulması için, yukarıda belirtilen öneriler doğrultusunda yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Ana strateji, devletin daha küçük ve etkin bir yapıya kavuşturulması olmalıdır. Bu bağlamda, bürokrasinin sayıca azaltılması, niteliklerinin artırılması, politik baskılardan

²⁰⁸ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 116; YILDIRIM, Z.; “Türkiye Dünyanın Neresinde?”, **İktisat Dergisi**, Açık Oturum, Sayı: 380, Temmuz 1998, s: 81.

²⁰⁹ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 118.

²¹⁰ YILDIZ, A. Y.; a.g.e., s: 118.

arındırılarak daha özerk bir yapıya kavuşturulması ve daha verimli ve etkin çalışması gerekmektedir.

3.4.9. Kurumların ve Demokrasinin Etkinliğinin Artırılması

Güney Kore Devleti'nin kurumlarının ekonomideki etkinliği, çalışmanın her aşamasında ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Türkiye'nin Güney Kore örneğinde ki gibi bir kurumsal yapı oluşturabilmesi için; kurumlarla ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin iyi anlaşılması gerekmektedir.

Bir ülkedeki kurumlarla o ülkenin ekonomik gelişmesi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar genellikle üç grupta toplanabilir; Birinci gruptaki çalışmalarda, bir ülkede kurumların etkinliğini ölçmek için, o ülkedeki hukukun üstünlüğüne ve özel mülkiyet haklarının korunmasına verilen önem ve bunlara bağlı olarak devlet yönetiminin etkinliği, yolsuzluk seviyeleri ile ekonomik gelişme arasında bir bağ kurulmuştur. Türkiye'yi bu grupta değerlendirmek mümkündür. İkinci gruptaki çalışmalarda ise, bir ülkedeki kurumlarla büyüme arasındaki ilişki, bireylerin sahip olduğu politik haklar ve sivil özgürlükler ya da değişik demokrasi göstergeleri kullanarak incelenmiştir. Son gruptaki çalışmalarda ise, bir ülkedeki kurumların fonksiyonel ve güçlü oluşu o ülkedeki makroekonomik istikrarı sağlamada, piyasaları denetlemede, sosyal güvenliği sağlamada, sosyal ve politik sorunları çözmedeki etkinliği ile ölçülmektedir. Güney Kore Devleti 1960-1980 yılları arasında bu gruptaki ülkelerin başında gelmektedir. Fakat, bu yaklaşımlara uygun olan, objektif ve tam olarak ölçülebilir değişkenlerin bulunması zor olmaktadır.²¹¹

Diğer bir grup çalışmalar ise, bir ülkedeki kurumların etkinliğinin o ülkedeki politik rejim ya da demokrasi düzeyi ile ölçülebileceğini savunmaktadır. Bu konuda genel olarak iki taraf mevcuttur. Taraflar çeşitli nedenlerle demokrasilerin ya da otokrasilerin ekonomik gelişmeyi olumlu olarak etkilediklerini savunmaktadırlar.

²¹¹ RODRIK, D.; "Dünya Ekonomisine Entegrasyon Kalkınma Stratejilerinin Yerini Tutabilir Mi?", **İktisat Dergisi**, Sayı 403, Temmuz 2000, s: 89; HELLIWELL, J. F.; **Empirical Linkages Between Democracy And Economic Growth**, Working Papers No: 4066, 1992.

Demokratik kurumların ülkelerin ekonomik gelişmelerini çok çeşitli yollarla doğrusal olarak etkileyeceğini gösteren bir çok çalışma vardır.²¹²

Bu çalışmalara göre, demokrasilerin yaşamak açısından daha az riskli olmaları, kısa dönemde daha istikrarlı büyüme, tüketim ve yatırım olanağı sağlamaları, ekonomik ve sosyal krizlere karşı daha dayanıklı, sağlıklı kurumlara sahip olmaları, bu krizlerin bu tür rejimlerde daha az zararlı ve daha kolay atlatılıyor olmaları, hukuk devleti olma olasılıkları daha yüksek olmaları nedeniyle ekonomik gelişmeyi olumlu olarak etkilemektedirler. Özellikle, bu çalışmalarda demokrasilerin özel mülkiyet haklarını korumakta olan etkinlikleri üzerinde durulmaktadır. Fakat Przeworski ve Limongi ise, bu konunun zannedildiği kadar açık ve kesin olmadığı görüşündedir, zira demokratik süreç içinde sendikaların, yoksulların sermaye ve mülkiyet haklarının aksine oy kullanabileceklerini iddia etmektedir. Çünkü, klasik görüş demokrasi ile kapitalizmin uyumlu olmadığı ve sonuçta özel mülkiyet haklarını korumakta yetersiz kalacağı düşüncesindedir.²¹³

Otokratik rejimlerin demokratik rejimlere oranla ekonomik gelişmeyi daha olumlu etkileyeceğini savunan çalışmalara göre ise; demokratik ülkelerde, yukarıda sözü edilen gruplar tarafından daha fazla cari tüketim için baskı olacaktır ve dolayısı ile bu baskının yatırımları düşürücü etkisi olacağı için büyüme olumsuz etkilenecektir. Bu görüşe göre; otokratik rejimler cari tüketimi kolayca sınırlayabilir ve aynı zamanda tasarrufların artması için de kolayca baskı yapabilir. Bu iki etken nedeniyle bu tür rejimlerde büyüme daha hızlı olacaktır.²¹⁴

Ayrıca bu görüşe göre, diktatörlerin politika belirlemede çok daha bağımsız olması ekonomik gelişmeyi artıracaktır. Çünkü devlet ekonomik fonksiyonlarını daha iyi görecektir, bunları görürken dışarıdan da en az baskıya maruz kalacaktır. Dolayısı ile, otokratik rejimler hem daha verimli yatırım yapacak ve aynı zamanda lobicilik

²¹² TOURAINE, A.; **Demokrasi Nedir?**, çev. O. Kunal, YKY, İstanbul 1997, s: 77; BARRO, R. J.; "Determinants of Democracy", **The Journal Of Political Economy**, 107:6, 1999, s: 241; PRZEWORSKI, A., LİMONGİ, F.; "Political Regimes and Economic Growth", **Journal of Economic Perspectives**, 7, 51-69, 1993, s: 22.

²¹³ PRZEWORSKI, A., LİMONGİ F.; "Political Regimes and Economic Growth", **Journal of Economic Perspectives**, 7, 51-69, 1993, s:23; RODRIK, D.; a.g.d., s: 90.

²¹⁴ HUBER, E.; DIETRICH, R.; JOHN, D. S.; "The Impact of Economic Development On Democracy", **The Journal of Economic Perspectives**, Vol: 7, No: 3, 1993, s: 57.

faaliyetleri olmadığından genel olarak daha etkin olacaktır. Bu çıkarımlar, diktatörlerin toplumun çıkarlarını kendi çıkarlarından üstün tutacağı varsayımına dayanmaktadır. Güney Kore'yi 1960-1980 yılları arasında yöneten ve Güney Kore kalkınmasına damgasını vuran General Park; bu tip diktatörlere en güzel örnektir. Fakat, tarih diğer diktatörlerin varlığını da bize göstermektedir. Ayrıca, bazı çalışmalar, otokratik ülkelerin siyasi olarak daha istikrarlı olacağı için büyüme için daha yararlı olacağını düşünmektedirler. Genellikle otokratik rejimlerin ekonomik gelişme için iyi olduğu yönünde görüş sahipleri, Güney Kore mucizesini örnek göstermektedirler.

Fakat Bardhan'a göre, bozulan ya da kötü olan ekonomik koşullar içinde otokratik rejimler demokratik rejimlere göre daha az istikrarlı olmaktadır. Çünkü bu tür rejimler halk karşısında meşruluğunu çok hızlı bir şekilde kaybedeceklerdir. Dolayısı ile, otokratik rejimlerin ekonominin iyi olduğu zamanlarda yaşama şansları yüksektir, fakat kötü zamanlarda meşruluklarını kaybetmediklerinden demokrasilerin yaşama şansı daha çoktur.²¹⁵

Son Uzakdoğu Asya krizinden sonra otokratik ülkelerde yaşananlar da Bardhan'ı destekler niteliktedir. Durham'da demokratik ve otokratik rejimleri alt gruplarına ayırarak bu ilişkiyi incelemiştir. Durham'a göre politik rejim ile büyüme arasında ilişki yoktur, fakat politik rejim ile gelir düzeyi arasında korelasyon vardır. Buna göre rejim büyümeye göre dışsaldır. Durham, otokratik rejimlerin hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin büyümelerini negatif olarak etkilediklerini savunmaktadır.²¹⁶

Diğer bir görüş ise; otokrasinin devamlı olarak ekonomik etkinliğin zararına olacaktır. Dolayısı ile diktatörlükler devamlı olarak ekonomik etkinliğe engeldir. Huber, Rueschmeyer, Stephens'e göre, demokrasinin mümkün ve sürekli olabilmesi için, devlet geçerli olan hukuk kurallarını uygulayacak kadar güçlü ve bağımsız olmalıdır. Fakat bu güç, organize olmuş ve güçlü sivil toplum örgütleri tarafından da dengelenmelidir. Çünkü, merkezi hükümetin ekonominin üzerinde geniş kontrolü,

²¹⁵ BARDHAN, P.; "Corruption and Development: A Review of Issues," **Journal of Economic Literature**, Vol. 35, September, 1320-1346, 1997, s: 50; PRZEWORSKI, A., LIMONGI, F.; "Political Regimes and Economic Growth", **Journal of Economic Perspectives**, 7, 51-69, 1993, s: 27; BARRO, R. J.; a.g.d., s: 244-245.

²¹⁶ DURHAM, E. J.; "Economic Growth And Political Regimes", **Journal of Economic Growth**, Vol: 11, No: 3, 1999, s: 34; BARRO, R. J.; a.g.d., s: 245;

büyük bir askeri ve polis gücüne sahip olması da sivil toplum ile devlet arasındaki güç dengesinin kurulmasına engeldir. Bu görüşe göre, güçlü kurumlar özel sektörü çeşitli yollardan desteklemektedir. Bunlar, adalet mekanizmasını işletmesi, anlaşmaların yerine gelmesini sağlaması, özel sektörü dış etkilerden koruması ve son olarak bazı girdileri özel sektörden daha ucuza, daha etkin sağlamasıdır.²¹⁷

Sonuçta, demokrasiyi savunanlar, bu rejimlerin yatırımları daha etkin yapacağını, otokratik rejimleri savunanlar ise, bu rejimlerin tasarrufları daha iyi harekete geçireceğini düşünmektedirler. İkinci Dünya Savaşı sonrası büyüme deneyimlerine bakıldığında, hızlı büyüyen ülkeler arasında hem demokratik, hem otokratik ülkelerin olduğunu görmekteyiz. Aynı zamanda ampirik çalışmalar da, bu konuda kesin ve güçlü sonuçlar vermemektedir. Politik rejimlerin ekonomik gelişme üzerine etkisi üzerine yapılan önermeleri test etmek için bir çok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda bir ülkedeki siyasal ve sivil özgürlüklerin ve hakların seviyesini ölçen indeksler yanında, ülkeleri rejim türlerine göre ayıran, demokrasi ve otokrasi gibi, ya da sivil, askeri rejimler gibi, diğer değişkenler de kullanılmıştır.

Bu konuda yapılan çalışmalar genellikle, ekonomik büyüme ile demokrasi arasında zayıf bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Bazı çalışmalar bu ilişkinin pozitif, diğer bir kısım çalışmalar ise bu ilişkinin negatif ya da zayıf olduğunu iddia etmişlerdir. Ayrıca, Barro, demokrasi ile büyüme arasında doğrusal olmayan bir ilişki bulmuştur. Barro, düşük düzeylerdeki demokrasinin büyümeyi artırıcı, fakat yüksek düzeylerdeki demokrasinin azaltıcı etkisinin ve optimum ya da dönüş noktasının olduğunu ifade etmektedir.²¹⁸

Yapılan araştırmalar; literatürden farklı olarak demokrasinin en az hukuka dair değişkenler kadar büyümeyi açıklamakta önemli olduğunu göstermektedir.²¹⁹ Bir başka

²¹⁷ BARRO, R. J.; a.g.d., s: 246; ACAR, Y.; **İktisadi Büyüme ve Büyüme Modelleri**, Vipaş Yayını, 4. Baskı, Bursa 2002, s: 44.

²¹⁸ SEN, A.; “Evrensel Bir Değer Olarak Demokrasi”, **Liberal Düşünce**, 2003, s: 32; HUBER, E.; DIETRICH, R.; JOHN, D. S.; a.g.d., s: 59; BARRO, R. J.; a.g.e., s: 246.

²¹⁹ HELLIWELL, J. F.; **Empirical Linkages Between Democracy And Economic Growth**, Working Papers No: 4066, 1992; TOURAINE, A.; **Demokrasi Nedir?**, çev. O. Kunal, YKY, İstanbul 1997; SEN, A.; “Evrensel Bir Değer Olarak Demokrasi”, **Liberal Düşünce**, 2003, s: 45; HUBER, E.; DIETRICH, R.; JOHN, D. S.; a.g.d., s: 61; BARRO, R. J.; a.g.d., s: 251.

deyişle, yukarıda sözü edilen demokrasi ile büyüme arasındaki ilişkinin, ya kullanılan zaman dilimi ve farklı ülke kombinasyonlarından, ya da bu değişkenlerin içsellik probleminin dikkate alınmamasından kaynaklandığını göstermektedir. Sonuç olarak; politik ve sivil hakların özellikle gelişmekte olan ülkelerin büyümelerini olumlu olarak etkilediğini söylemek pek te mümkün değildir. Buna göre, hem demokratik kurumlar, hem de hukuka dair değişkenler, ülkelerdeki sermaye miktarı dikkate alındıktan sonra bile büyümeyi aynı derecede belirleme gücüne sahip değildirler.

Burada anlaşılması gereken konu; demokrasinin kalkınmanın önünde bir engel olmadığı, aksine iyi yönetilen bir demokratik sistemin büyümeye yüksek düzeylerde katkı sağlayabileceğidir. Vurgulanması gereken bir diğer önemli konu ise; demokrasinin sınırsız özgürlükler anlamına gelmediği ve müdahale yetkisine sahip olması gerektiğidir. Türkiye’de devlet ilk başta ekonomideki rolünü doğru belirlemek, daha sonra belirlediği bu role uygun demokratik sınırlar içerisinde her türlü yaptırım ve cezalandırma anlayışını; kararlı ve net bir şekilde uygulayabilmek, zorundadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kalkınma sadece ekonomik büyümeyi değil, siyasal ve sosyal alanlarda da gelişmeyi ve bu yönde kurumsal dönüşümü öngörmektedir. Yapısal dönüşümlerin gerçekleşmesi ise, ancak bir dizi stratejik tercihin doğru uygulanması ile mümkündür. Dolayısı ile kurumsal dönüşüm, ekonomiye devlet müdahalesinin yoğunluğu ve bu müdahalenin alacağı biçimler konusunda düğümlenmektedir.

Devletin ekonomiye müdahale şekli konusunda iki rasyonel durum sözkonusu olmaktadır: Birincisi; serbest piyasaya ve demokrasiye dayalı süreçler içerisinde, ekonomiyi planlamayı gerektiren, bir başka ifade ile serbest piyasa ekonomisini kalkınma amaçlı olarak yöneten durumdur. İkincisi ise; serbest piyasayı, bütünüyle dokunulmaz hale getirerek, devlet müdahalesini tamamen ortadan kaldırmayı amaçlayan durumdur.

Demokrasi ile idare edilmeye çalışılan tüm ülkelerde, politikacılar aynı zamanda ekonomide de karar verici durumdadırlar. Bu ülkelerde ekonomilere müdahale; politikacı ve bürokratlar tarafından ekonomik politikalar üreterek, karar almak, daha sonra da ekonomik enstrümanları bu politika ve kararlar çerçevesinde uygulamak şeklinde gerçekleşmektedir. Bu kararlar kimi zaman hatalı olmakta ve ülkelerin ekonomilerinde sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yanlış kararlar sistematik ve uzun süreli olduğunda ise; ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi olanaksız hale gelmektedir.

Türkiye’de yıllardır gündemde olan “ekonomik kalkınma” konusu önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu sorunun çözümünün nasıl olacağı sıklıkla tartışılmakta ancak uygulanabilir bir sonuca ulaşılamamaktadır.

Türkiye’de temel ekonomik sorunlar olarak; ülkenin küresel ekonominin aktif belirleyici merkezinde değil, pasif ve bağımlı çevresinde yer alması, ulusal ekonomik yapıda krizlerin kronikleşmesi, gerçek demokrasiye bir türlü geçilememiş olması, ekonomik büyümede sağlanan önemli mesafelere karşın; üretim araçlarının gelişimi bakımından dünya ekonomisiyle yarışamayan bir sisteme sahip olunması gösterilebilir. Bu temel gerekçeler ışığında, gelir dağılımı adaletsizliği, kamu açıkları, yapısal işsizlik,

iç ve dış borçlanmalar v.b.; Türkiye'nin gelişimi önündeki en büyük engeller olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'nin içerisinde bulunduğu durumdan yola çıkarak; bir kalkınma ve gelişme modeli gerçekleştirirken her şeyden önce; geleceğe yönelik toplumsal bir idealin ortaya konulması gerekmektedir. Bunun dışında önerilecek her türlü yaklaşım mevcut sistemin yapısal sorunlarını dönüştürücü değil, ancak idare edici bir nitelikte kalacaktır. Özgün bir kalkınma modeli; modern ideolojik dünyayı oluşturan iktisadi aklın, uzun vadede demokrasiye dayanan bir toplumsallığa dönüşmesi için aracı niteliğinde olması bakımından oldukça önemlidir. Bunun için geliştirilecek kalkınma modelinin de yalnız iktisadi değil; siyasal, sosyal ve toplumsal bir proje olması, bu süreçte ortaya çıkacak bedelleri kimlerin ne şekilde ödeyeceğinin dikkatli bir şekilde belirlenmesi gerekmektedir.

Bu araştırmada, 1960 yılından bugüne kadar önemli bir ekonomik ve sosyal kalkınma performansı göstermiş olan Güney Kore Devleti'nin ekonomik gelişmedeki rolü incelenmiş ve Güney Kore modelinden yola çıkarak, bu modelin Türkiye'ye uygulanabilirliği analiz edilmiştir.

Asya'nın en hırslı ülkesi diye tanımlanan Güney Kore, kalkınmakta olan ülkeler içinde sanayileşmiş ülkeler ile arasındaki farkı en hızlı şekilde kapayan ülke olma başarısını göstermiştir. Halkının 2/3'ü kentlerde yaşayan 48 milyon nüfuslu Güney Kore'nin bu yarıştaki performansı dikkate almaya değerdir.

Güney Kore geçmiş çeyrek yüzyılın en büyük ekonomik başarı öyküsüdür. Savaştan ağır yara alarak çıkan Güney Kore'nin, 1960 yılındaki kişi başına yıllık milli geliri olan 132 Dolar, Onu Kamboçya ve Kongo ile aynı sıraya koymaktaydı. Ancak, 1960'lı yılların başından 1980'li yılların ortalarına kadar geçen sürede, Güney Kore sanayi üretimini tam 50 kat, ihracatını ise 100 misli artırmıştır. Bu dönemdeki yıllık ortalama büyüme hızı % 9.1 olarak gerçekleşmiştir. Güney Kore'nin kişi başına yıllık milli geliri 1987'de yaklaşık 3000 Dolar iken, 2004'de 14.000 Dolar'a ulaşmıştır. 1960'lı yıllarda 2 milyar Dolar civarında olan GSMH'sı, 2004'e gelindiğinde 666 milyar Dolar'ı bulmuştur.

Güney Kore'nin başarısında devletin önemli bir yeri olmuştur. Devlet bilinçli olarak bazı fiyatları istediği şekilde belirlemiş, böylece ekonomideki kaynaklar belli sektörlerde yoğunlaştırılabilmektedir. Devletin ekonomiye müdahalesi her zaman doğrudan olmamıştır, devlet korporatist bir yaklaşımla kendi güdümünde belli ekonomik çıkar grupları oluşturmuş ve bunlara verdiği temsil etme tekeli karşılığında, onların ekonomik faaliyetlerini kontrol etmiş ve yönetme hakkına sahip olmuştur. Böylece, iki taraf için de kazançlı bir ilişki tesis edilmiştir.

Güney Kore'nin ekonomik gelişme yolundaki önemli başarılarının yanında, kusurlu yönleri de bulunmaktadır. 1997 yılının Temmuz ayında Tayland'da başlayan Asya krizi Güney Kore'yi de etkilemiştir. Ancak her kalkınmanın bir bedeli vardır ve bu bedeli ödeyen ülkeler daha hızlı gelişme göstermektedirler. Kalkınma bir mucize olmadığı gibi, bir rejim sonucu da gerçekleşmez. Sadece bu bedeli birilerinin ödemesi gerekmektedir. Birçok Avrupa ülkesi bu bedeli sömürgelerine ödetirken, Güney Kore kendi vatandaşlarına ödetmiştir.

Devletin gücü karar verebilme ve verdiği kararları etkin biçimde uygulayabilmesine bağlıdır. Güçlü devlet; toplumdaki çıkar gruplarının baskılarına direnebilen ve bunun ötesinde de ekonomiyi ve toplumu ekonomik gelişme yönünde seferber edebilen devlettir. Bu anlamda demokrasi güçlü devletin önünde bir engel değildir. Gücünü yönetilenlerden almış ve hedefe dönük bir demokratik sistemin, yapısal bir istikrar elde ettiğinde, ekonomik kalkınmanın önünde bir engel olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Aynı bütünün içinde birbirinden farklı, hatta birbirlerine zıt olan, kısaca; aynı zamanda hem birbirlerine benzeyen, hem de birbirlerinden ayrılan birey ve grupları birarada yaşatmak söz konusu olduğunda “demokrasi” zorunlu bir yönetim sistemidir. Bu çerçevede şunu iyi değerlendirmek gerekir; “demokrasi en hızlı ve en çabuk kalkınma yolu değildir.” Çünkü hiçbir zaman toplumlar kendiliğinden eski toplumsal yapılarını yıkıp kalkınmacı olamazlar. Ancak bilinçli bir topluluğun oluşturduğu demokratik ve aynı zamanda yapısal hale gelmiş istikrarlı bir ekonomik ortamda kalkınma en üst seviyede gerçekleşebilmektedir.

Dolayısı ile demokrasi ve kalkınma artık geçersiz olan bir ikilemdir. Sorulması gereken soru “demokrasi mi, istikrar mı?”, değil, “hızlı kalkınma için gerekli istikrar

demokratik bir ortamda nasıl sağlanabilir?” olmalıdır. Bir çok dış baskı ve iç çatışmaya açık Güney Kore’de ilk önce otoriter rejimlerle sağlanan siyasi istikrar, hızlı kalkınmayı kolaylaştırmış, şimdi ise; bu hızlı büyümenin sağladığı sosyal istikrar demokratik açılımları kolaylaştırmıştır. Hedef: “önce istikrar sonra demokrasi olmalıdır.” Ancak hızlı büyüme, hızlı değişimlerin yol açtığı sosyal sarsıntıları çözebilir.

Çizilen bu çerçevede Türkiye’nin yapması gerekenler şöyle özetlenebilir: ilk olarak Türkiye’nin şu anda bulunduğu konumunu tespit etmekte yarar vardır. 21. yüzyıla ilgili temel bir öngörü küreselleşme olgusunun temposunun artacağı, kapsam ve boyutlarının genişleyeceğidir. Küreselleşme eğilimlerinin giderek arttığı bu günlerde demokratik rejimi batı demokrasilerinin standartlarına uydurma yolunda hayli yol almış olan Türkiye, tam anlamıyla açık toplum kimliğini kazanmış değildir. Batıya tarihsel yöneliminden ayrılmayan, fakat Avrupa Topluluğu üyesi olmayan bir ülkedir. Ayrıca yakın geçmişte yaşanan Irak savaşı ve Orta Doğu’da meydana gelen olaylar nedeniyle ABD ile ilişkilerin dönem dönem farklılıklar gösterdiği bir ortam yaşanmaktadır.

Böylesine jeopolitik ve jeostratejik açıdan önemli bir konumda olan Türkiye’nin her şeyden önce güçlü ve istikrarlı bir yönetime ihtiyacı vardır. Kaldı ki ekonomik kalkınma mucizesini gerçekleştiren Güney Kore Devleti de, kalkınma yarışına son hızla başladığı 1960’lı yıllarda Türkiye ile benzer bir konumda idi. Güney Kore Devleti’nin başarısı her şeyden önce ülkeyi idare edenlerin başarısıdır. Yani Türkiye’nin temel sorunu yönetsel alandadır.

Güney Kore Devleti’nden alınması gereken ilk dersin yönetim alanında olduğu açıktır. Ancak, Güney Kore modelinin 1960-1980 yılları arasındaki yönetim sisteminin Türkiye’ye uygulanamayacağı da bir gerçektir. Güney Kore Devleti dönemin koşullarına uygun olan bir devlet sistemi geliştirmiş ve bu sistem çerçevesinde gerçek hedefi olan kalkınma hamlesini başarıyla gerçekleştirebilmiştir. Türkiye’nin bugünün dünya ve Türkiye koşulları dahilinde modeli bütünüyle uygulayamayacağı ortadadır. Ancak; modeli bütünüyle reddetmek de doğru olmayacaktır.

Türkiye’nin; Güney Kore’nin teşvik politikasından, makro düzeyde sağladığı istikrardan, eğitim sisteminden, bilim ve teknoloji stratejilerinden, kalkınma yolunda

önem verdiği sektörlerdeki uygulamalarından, ihracat sisteminden ve Güney Kore Devleti'nin demokratik kurallar dahilindeki piyasalara etkin müdahalelerinden çıkarabileceği birçok dersler olduğu ve modelin bu yönlerdeki başarılarının da Türkiye'ye uygulanabileceği bu araştırmada tespit edilmiştir.

Son söz olarak bu çalışmada; Güney Kore kalkınma modeli ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, Güney Kore Devleti'nin kalkınmadaki rolü belirlendikten sonra; bu modelin kalkınmayı gerçekleştirmek için uygulamış olduğu bazı stratejilerinin, örnek olarak alınabileceği ve Türkiye'ye uygulanabileceği açıkça ortaya konulmuştur.

EKLER

EK-1- Güney Kore'nin Coğrafi Bilgileri

Coğrafi konumu: 37 00 Kuzey derecesi, 127 30 Doğu boylamı
Haritadaki konumu: Asya
Yüzölçümü: 98,480 km²
Sınırları: toplam: 238 km
Sınır komşuları: Kuzey Kore 238 km
Sahil şeridi: 2,413 km
İklimi: Ilıman.
Arazi yapısı: Çoğunlukla tepelikler ve dağlar.
Deniz seviyesinden yüksekliği: en alçak noktası: Japon Denizi 0 m; en yüksek noktası: Halla-san 1,950 m
Doğal kaynakları: Kömür, tungsten, grafit, molibden, kurşun, hidro enerji
Arazi kullanımı: tarıma uygun topraklar: % 19
Daimi ekinler: % 2
Otlaklar: % 1
Ormanlık arazi: % 65
Diğer: % 13 (1993 verileri)
Sulanan arazi: 13,350 km² (1993 verileri)
Doğal afetler: Tufanlar, sismik aktivite

Kaynak: T.C. Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, a.g.r., s: 34.

EK-2- Güney Kore'nin Nüfus Bilgileri

Nüfus: 47,904,370 (Temmuz 2001 verileri)
Nüfus artış oranı: % 0.89 (2001 verileri)
Mülteci oranı: 0 mülteci/1,000 nüfus (2001)
Bebek ölüm oranı: 7.71 ölüm/1,000 doğan bebek (2001)
Ortalama hayat süresi: Toplam nüfus: 74.65 yıl
Erkeklerde: 70.97 yıl
Kadınlarda: 78.74 yıl (2001 verileri)
Ortalama çocuk sayısı: 1.72 çocuk/1 kadın (2001)
HIV/AIDS - hastalıklarına yakalanan yetişkin sayısı: % 0.01 (1999 verileri)
HIV/AIDS - hastalığı olan insan sayısı: 3,800 (1999 verileri)
HIV/AIDS - hastalıklarından ölenlerin sayısı: 180 (1999 verileri)
Ulus: Koreli
Nüfusun etnik dağılımı: Homojen (20,000 Çinli haricinde)
Din: Hristiyan % 49, Budist % 47, Konfüçyanist % 3, Şamanist, diğer % 1
Diller: Korece, İngilizce
Okur yazar oranı: 15 yaş ve üzeri için veriler
Toplam nüfusta: % 98
Erkekler: % 99.3
Kadınlar: % 96.7 (1995 verileri)

Kaynak: T.C. Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, a.g.r., s: 35.

EK-3- Güney Kore'nin Yönetim Bilgileri

Ülke adı: Resmi tam adı: Kore Cumhuriyeti
Kısa şekli : Güney Kore
Yerel tam adı: Taehan-min'guk
Kısaltma: ROK
İngilizce: Korea, South
Yönetim biçimi: Cumhuriyet
Başkent: Seul
İdari bölümler: 9 eyalet ve 7 metropoliten şehir; Cheju-do, Cholla-bukto, Chollanamdo, Ch'ungch'ong-bukto, Ch'ungch'ong-namdo, Inch'on-gwangyoksi, Kangwondo, Kwangju-gwangyoksi, Kyonggi-do, Kyongsang-bukto, Kyongsang-namdo, Pusan-gwangyoksi, Soul-t'ukpyolsi, Taegu-gwangyoksi, Taejon-gwangyoksi, Ulsan-gwangyoksi
Bağımsızlık günü: 15 Ağustos 1945 (Japonya'dan)
Milli bayram: Liberasyon Günü, 15 Ağustos (1945)
Anayasa: 25 Şubat 1988

Kaynak: T.C. Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, a.g.r., s: 36.

EK-4- Güney Kore'nin Üyesi Olduğu Bütün Örgüt ve Kuruluşlar

AfDB (Afrika Kalkınma Bankası), APEC (Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu), ARF, AsDB (Asya Kalkınma Bankası), ASEAN (Güneydoğu Asya Ülkeleri Örgütü), AG (Avustralya Grubu), BIS (Uluslararası İmar Bankası), CCC (Gümrük İşbirliği Konseyi), CP, EBRD (Avrupa Yatırım ve Kalkınma Bankası), ESCAP (Asya ve Pasifikler Ekonomik ve Sosyal Komisyonu), FAO (Tarım ve Gıda Örgütü), G-77, IAEA (Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı), IBRD (Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası), ICAO (Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü), ICC (Milletlerarası Ticaret Odası), ICFTU (Uluslararası Serbest Ticaret Birlikleri Konfederasyonu), ICRM (Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi), IDA (Uluslararası Kalkınma Birliği), IEA (Uluslararası Enerji Ajansı), IFAD (Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu), IFC (Uluslararası Finansman Kurumu), IFRC (Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Toplulukları Federasyonu), IHO (Uluslararası Hidrografi Örgütü), ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü), IMF (Uluslararası Para Fonu), IMO (Uluslararası Denizcilik Örgütü), Inmarsat (Uluslararası Denizcilik Uydu Teşkilatı), Intelsat (Uluslararası Telekomünikasyon ve Uydu Örgütü), Interpol (Uluslararası Polis Teşkilatı), IOC (Uluslararası Olimpiyat Komitesi), IOM (Uluslararası Göçmen Teşkilatı), ISO (Uluslararası Standartlar Örgütü), ITU (Uluslararası Haberleşme Birliği), MINURSO (BM Batı Sahra Referandum Misyonu), NAM, NEA (Nükleer Enerji Ajansı), NSG, OAS (Amerika Devletleri Teşkilatı), OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü), OPCW, OSCE (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü), PCA (Daimi Hakemlik Mahkemesi), UN (Birleşmiş Milletler), UNCTAD (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı), UNESCO (Eğitim-Bilim ve Kültür Örgütü), UNHCR (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği), UNIDO (Endüstriyel Kalkınma Örgütü), UNMOGIP (BM Hint Pakistan Askeri Gözlem Grubu), UNOMIG (BM Gürcistan Gözlem Misyonu), UNTAET (BM Doğu Timor Geçiş Yönetimi), UNU, UPU (Dünya Posta Birliği), WHO (Dünya Sağlık Örgütü), WIPO (Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı), WMO (Dünya Meteoroloji Örgütü), WToO (Dünya Turizm Örgütü), WTrO (Dünya Ticaret Örgütü), ZC.
--

Kaynak: T.C. Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, a.g.r., s: 44.

EK-5- Güney Kore'nin İletişim Bilgileri

Kullanılan telefon hatları: 24 milyon (1999)
Telefon kodu: 82
Radyo yayın istasyonları: AM 106, FM 97, kısa dalga 6 (1999)
Radyolar: 47.5 milyon (1997)
Televizyon yayını yapan istasyonlar: 121 (1999)
Televizyonlar: 15.9 milyon (1997)
İnternet kısaltması: .kr
İnternet servis sağlayıcıları: 11 (2000)
İnternet kullanıcıları: 15.3 milyon (2000)

Kaynak: T.C. Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, a.g.r., s: 38.

EK-6- Güney Kore'nin Ulaşım ve Taşımacılık Bilgileri

Demiryolları: 6,240 km (1998 verileri)
Karayolları: 87,534 km (1999)
Su yolları: 1,609 km
Boru hatları: petrol ürünleri 455 km
Limanları: Chinhae, Inch'on, Kunsan, Masan, Mokp'o, P'ohang, Pusan, Tonghae-hang, Ulsan, Yosu
Hava alanları: 102 (2000 verileri)
Helikopter alanları: 203 (2000 verileri)

Kaynak: T.C. Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, a.g.r., s: 54.

EK-7- Güney Kore'nin Sosyal Göstergeleri

Kentleşme oranı: % 88
Yaşam uzunluğu: 74
Orta öğrenim okul sayısı: 5.384
Yüksek öğrenim (üniversite) okul sayısı: 163
Eğitim Harcamaları/GSMH: % 11
Sağlık harcamaları/GSMH: % 4
Gelen turist sayısı: 5.347.328
Giden turist sayısı: 7.123.407
Kişi başına düşen elektrik tüketimi: 5.854 kwh
Haftalık çalışma saati: 46
Asgari ücret(uygulama varsa) :670.000 Won

Kaynak: T.C. Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, a.g.r., s: 32.

ÖZGEÇMİŞ

M. A. İbrahim Sarıay, 1978 yılında Ankara’da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Ankara’da tamamladıktan sonra, 1998-2002 yılları arasında Niğde Üniversitesi Aksaray İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü’nde lisans eğitimini bitirdi. 2003-2004 yılları arasında Kırklareli ilinde askerlik görevini tamamladı.

KAYNAKÇA

- ACAR, S; “Bilgi Çağı Ekonomisine Teorik Bir Yaklaşım”, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C: 15, S: 1, 2000.
- ACAR, Y.; **İktisadi Büyüme ve Büyüme Modelleri**, Vipaş Yayını, 4. Baskı, Bursa 2002.
- ADELMAN, I.; **Society, Politics And Economic Development: A Quantitative Approach**, John Hopkins University Press, 1967.
- AKALIN, G.; **Türkiye’de Ekonomi-Politik Kriz ve Piyasa Ekonomisine Geçiş**, Akçağ Yayınları, Ankara 2002.
- AKAT, A. S.; **Alternatif Büyüme Stratejisi-İktisat Politikası Yazıları**, İletişim Yayınları, İstanbul 1983.
- AKDİŞ, M.; **Global Finansal Sistem Finansal Krizler ve Türkiye**, Beta Basım A.Ş., İstanbul, Haziran 2000.
- AKYOS, M.; **TÜBİTAK-TTGV-TÜSİAD Teknoloji Geliştirme Modeli**, Kalder Forum, Ocak-Şubat-Mart 2001.
- ALAIN L.; MİRAGES And MİRACLES; **The Crises of Global Fordism**, Verso Press, London, 1987.
- ALFRED C.; **Strategy and Structure: Chapters in the History of the American**, Industrial Enterprise Cambridge, Mass, 1962, The visible Hand: The Managerial Revolution in American Business, Cambridge Mass. 1977.
- AMSDEN, A.; **Asia’s Next Giant**, Oxford University Press, 1986.

- ASHTON, D.; GREEN, F. And JAMES, D.; **Johnny Education and Training for Development in East Asia**, London and New York: Routledge, 1999.
- BAHL, R.; KIM, C. K.; PARK C. H.; **Public Finances During The Korean Modernization Process**, Harvart University Press, 1986.
- BARDHAN, P.; “Corruption and Development: A Review of Issues,” **Journal of Economic Literature**, Vol. 35, September, 1320–1346, 1997.
- BARRO, R. J.; **Determinants of Democracy**, **The Journal Of Political Economy**, 107:6, 1999.
- BAŞKAYA, F.; **Kalkınma İktisadının Yükselişi ve Düşüşü**, İmge Kitabevi, Ankara 1994.
- BULUTAY, T.; **Yeni Büyüme Kuramları ve Büyüme, Kalkınma konusunda Diğer Bazı Yaklaşımlar**, D.P.T. Yayınları, Ankara 1995.
- CHO, I. K.; **Güney Kore Eğitim Sistemi İle Türkiye Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul 1997.
- COLE, D. C. And LYMAN, P. N.; **Korean Development: The Interplay Of Politics And Economics**, Harvart University Press, 1971.
- CROW, M. M., And NATH, S. A.; **Technology Strategy Development in Korean Industry: An Assesment of Market and Government Influences Technovation**, Volume 12 No: 2, Elsevier Science Publishers Ltd., 1992.
- CUMMINGS, B.; **The Origins Of The Korean War**, Princeton University Press, 1981.

DEMİR, Ö.; **Küresel Rekabette Etkin Devlet Türkiye İçin Etkin Bir Devlet Oluşturma İmkânı**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2003.

Dış Andlaşmalar Genel Müdürlüğü; **Türkiye-Güney Kore Ticari ve Ekonomik İlişkiler Notu**, Dış Ticaret Müsteşarlığı, 1996.

Dış AED Genel Müdürlüğü; **Türkiye-Güney Kore Ticaretiyle İlgili BİM Kayıtları**, D.T.M., 1996.

DİE; **İstatistik Göstergeler**, DİE Yayınları, Ankara 1992.

DORNBUSCH, R.; FİSCHER, S.; **Makroekonomi**, Akademi, Mcgraw-Hill, 1998.

DPT; **2002 Yılı Programı Destek Çalışmaları, Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler**, Ankara 2002,

DPT; **Türkiye'nin Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı:1996-2000**, Ankara 1998.

DPT; **Küreselleşme, Bölgesel Entegrasyonlar ve Türkiye**, Ankara 1995.

DPT; **SBYKP Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**, Ankara 2000.

DPT; **Bilim-Araştırma-Teknoloji Ana Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara 1988.

DTM; Hazine; DİE; MB; **International Financial Statistics**, 2002.

DTM; **Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü; Güney Kore Serbest Bölgelerinin İncelenme Raporu**, 1996.

DURHAM, E. J.; "Economic Growth And Political Regimes", **Journal of Economic Growth**, Volume 11, No: 3, 1999.

DÜNDÜR, S.; “Meksika, Asya ve Rusya Ekonomik Krizlerinin Mukayeseli Bir Analizi”, **İşletme ve Finans Dergisi**, Yıl:13, Sayı: 152, Kasım 1998.

Dünya Bankası; **Dünya Kalkınma Göstergeleri**, World Bank, Washington, 1997.

ERDOĞDU, M. M.; **The Developmental Capacity and Role of States in Technological Change: An Analysis of the Turkish and South Korean Car Manufacturing Industries**. Unpublished PhD thesis, The University of Manchester, 1999.

ERDOĞDU, M. M.; “The Turkish and South Korean Automobile Industries and the Role of the State in Their Development”, **ODTÜ Gelişme Dergisi**, Cilt: 27, Sayı: 2, 1999.

ERDOĞDU, M. M.; “Devletlerin Kalkınmacı Kapasiteleri: Kuramsal Bir Yaklaşım”, **İktisat Dergisi**, No. 404, Ağustos 2000.

ERDOĞDU, M. M.; **The Role of the State in National Technological Capability Building, Review of Asian and Pacific Studies**, Seikei University Center for Asian and Pacific Studies, Tokyo, No. 22, October 2001.

GÖKER, H. A.; **Serbest Pazar Ekonomisi Ülkelerinde Sanayileşme, Teknolojiye Yetişme Politikaları ve Devletin Rolü**, TMMOB Makina Mühendisleri Odası, Ankara 1993.

GÖNEL, F. D.; **Yeni Ticaret Teorisi Işığında Güney Kore Ekonomik Kalkınma Deneyimi**, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1996.

HELLIWELL, J. F.; **Empirical Linkages Between Democracy And Economic Growth**, Working Papers No: 4066, 1992.

HUBER, E.; DIETRICH, R.; JOHN, D. S.; “The Impact of Economic Development On Democracy”, **The Journal of Economic Perspectives**, Volume 7, No:3, 1993.

IFS; **World Development Indicators, 2000-2002 Verileri**, Mayıs 2003.

IFS; **World Development Indicators, 2002 Verileri**, Eylül 2002.

IMF; **World Economic Outlook**, 1997.

IMF; **International Financial Statistics**, April 1999.

İÇEN, H.; **Kore Gerçeği**, Sevinç Yayınları, Ankara 1995.

İNSEL, A.; **Kaybolan Güven Duygusu Işığında Türkiye**, 2001.

JONES, L. P. And SAKONG, I.; **Government, Business And Entrepreneurship In Economic Development: The Case Of Korea**, Harvart University Press, 1980.

KARABİBER, M.; **Kore Kalkınmasının Temelleri ve Türk-Kore İlişkileri**, Hazine Müsteşarlığı Yayınları, Ankara 1997.

KİBRİTÇİOĞLU, A.; “İktisadi Büyümenin Belirleyicileri Ve Yeni Büyüme Modellerinde Beşeri Sermaye'nin Yeri”, **A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C: 53, N: 1-4, Ankara 1998.

KIM, L.; **Imitation to Innovation: The Dynamics of Korea's Technological Learning**, Boston and Massachusetts: Harvard Business School Pres, 1997.

Kore Bilim ve Mühendislik Vakfı'nı (KOSEF) Tanıtan Doküman, 1995.

Kore İthalat-İhracat Bankası; Türkiye Yatırım Rehberi, 1995.

KOZLU, C.; **Türkiye Mucizesi İçin, Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1999.

KRUEGER, A. O.; **The Developmental Role Of Foreign Sector And Aid**, Harvart University Press, 1982.

KRUGMAN, P. A.; “Does the New Trade Theory Require a New Trade Policy?”, **The World Development**, Vol. 15, July 1992.

KRUGMAN, P. A.; **Towards a Counter-Counterrevolution in Development Theory**, Proceedings of the World Bank Annual Conference on Development Economics, 1992.

KUTLU, E.; **Dünya Ekonomisi**, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir 1996.

KEPENEK, Y.; NURHAN Y.; **Türkiye Ekonomisi**, 11. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul 2000.

LALL, S.; **Learning from the Asian Tigers: Studies in Technology and Industrial Policy**, London: Macmillan, 1996.

LEE, C. J.; “Administration and Funding of the Education System in Korea”, **The SNU Journal of Education Research**, Vol. 5, December 1995.

LEE, J. H. And YOU, K. J.; **The Political Economy of the Linear Earnings Profile for Teachers in Korea**, 2000.

LEE, H.; **Korea: Time, Change And Administration**, East-West Center Press, 1968.

LUTHER, H. U.; **Güney Kore Bir Model Olabilir mi**, Belge Yayınları, İstanbul 1984.

MASON, E. S.; **The Economic And Social Moderization Of Korea**, Harvart University PRESS, 1980.

MEADOWS, H. D. ve Diğerleri; **Ekonomik Büyümenin Sınırları**, Çev. Kemal Tosun ve diğerleri, İşletme İktisadı Enstitüsü Yayını No.112, İstanbul 1990.

MIGDAL, J.; **Strong Societies And Weak States: State-Society Relations And State Capabilities In The Third World**, Princeton University PRESS, 1990.

Ministry of Education Republic of Korea, MOE Education in Korea 1999-2000, Seoul 2000.

Ministry of Science and Technology Science and Technology in Korea; Republic of Korea, 1995.

MRYDAL, G.; **Asian Drama: An Inquiry In To The Poverty Of Nations**, Pantheaon Press, 1968.

OECD, **Corporate Governance in Asia**, Paris, France, 15 July 2003.

PARK, C. H.; **Our Nation's Path**, Seul 1970.

PIO, A.; "İçsel Büyüme Teorisinde Yeni Gelişmeler Nelerdir? Bunlar Gelişmekte Olan ve Piyasa Ekonomisine Geçiş Sürecini Yaşayan Ülkeler Açısından Ne Ölçüde Uygulanabilir?", Çev. Nurcan Özkaplan, **Ekonomik Yaklaşım**, C: 4, 1993.

PRZEWORSKI, A.; LİMONGİ, F.; "Political Regimes and Economic Growth", **Journal of Economic Perspectives**, 7, 51-69, 1993.

RODRIK, D.; **Yeni Küresel Ekonomi Ve Gelişmekte Olan Ülkeler**, Sabah Kitapları, İstanbul 1999.

RODRIK, D.; "Dünya Ekonomisine Entegrasyon Kalkınma Stratejilerinin Yerini Tutabilir Mi?", **İktisat Dergisi**, Sayı 403, Temmuz 2000.

SEN, A.; "Evrensel Bir Değer Olarak Demokrasi", **Liberal Düşünce**, C: 9, Sayı 117, 2003.

SOMEL, C.; “Küreselleşen Dünya’da Kalkınma Stratejisi Nasıl Olmalı?”, **Mülkiye Dergisi**, Temmuz–Ağustos 2001.

SONG, B. E.; **The Rise Of The Korean Economy**, Oxford University Press, Hong Kong 1990.

ŞENGÜL, T.; **Yerel Devlet Sorunu ve Yerel Devletin Dönüşümünde Yeni Eğilimler**, Praksis, 2003.

T.C. Seul Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, Güney Kore Raporu, Seul, Ocak 2004.

TANSEL, A.; “Türkiye ve Seçilmiş Ülkelerde Eğitimin Getirisi”, **ODTÜ Gelişme Dergisi**, Cilt: 26, Sayı: 3-4, 1999.

The Economist, **A Voice for the Poor**, Çeviren: Mustafa Acar, Piyasa, Sayı: 3, 4 Mayıs 2002.

Tokyo Ticaret Müşavirliği; **Asya Krizi**, Tokyo 1998.

TOURAINÉ, A.; **Demokrasi Nedir?**, çev. O. Kunal, YKY, İstanbul 1997.

TURAGAY, R. T.; **Güneydoğu Asya Ülkelerinde Yaşanan Finansal Ve Ekonomik Krizin Genel Değerlendirmesi Ve Dünya Ekonomisi Ve Ticareti Üzerinde Yaratacağı Muhtemel Etkiler**, Vaşington Ticaret Müşavirliği, Vaşington 1997.

TÜRKAY, M.; “Devlet Ulusal Kalkınma ve Kapitalizmin Dinamikleri”, **İktisat Dergisi**, Sayı 5, 2001.

TÜSİAD; **21. Yüzyıla Doğru Türkiye: Geleceğe Dönük Bir Atılım Stratejisi**, Yayın No: TÜSİAD – T/93. 1., 1993.

- UNAY, C.; **Eğitimin İktisadi Kalkınma Üzerindeki Etkileri**, Ar Basım Yayın, İstanbul 1982.
- WB, **World Development Report**, Washington 2000.
- WOO, K. D.; **Wages and Labor Productivity in the Cotton Spinning industries of Japan, Korea and Taiwan, Developing Economies**, 16, 1978.
- WOO, C.; **Human Capital and Economic Development of Korea**, 1998.
- World Bank; **World Development Report, 2000-2001**, 2001.
- World Bank; **Republic of Korea: Transition to a Knowledge-Based Economy**, Report No. 20346-KO. New Challenges and New Vision, Seoul: KDI Working Paper No: 9801, 2000.
- YANIKKAYA, H.; “Beşeri Sermaye Birikiminin Ekonomik Büyüme Sürecindeki Rolü Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, **T.C. Başbakanlık, Devlet İstatistik Araştırma Enstitüsü, İstatistik Araştırma Sempozyumu**, Kasım 2001.
- YAVİLLİOĞLU, C.; “Kalkınmanın Anlambilimsel Tarihi ve Kavramsal Kökenleri”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, C: 3, S: 1, 2002.
- YELDAN, E.; **Neoliberal Kalkınma İdeolojisinin Kalkınma Söylemi Üzerine Değerlendirmeler**, Praksis, 2002.
- YELDAN, E.; **Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi**, İletişim Yayınları, İstanbul 2001.
- YENAL, O.; **Ulusların Zenginliği ve Uygarlığı: Eğitim Boyutu**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Genel Yayın No: 443, Bilim Dizisi: 12, Ankara 1999.

YILDIZ, A. Y.; **Devletin Kalkınmadaki Rolü: Uzak Doğu Asya Kalkınma Modelleri**, Hazine Müsteşarlığı Yayını, Ankara 1997.

YILDIRIM, Z.; “Türkiye Dünyanın Neresinde?”, **İktisat Dergisi**, Açık Oturum, Sayı: 380, Temmuz 1998.

YOU, J. I.; **Capital-Labor Relations of the Newly Industrializing Regime in South Korea. Past, Present and Future**, Mimograf, Ekonomi Bölümü Harvard University, 1989.

YÜLEK, M. A.; “İçsel Büyüme Teorileri, Gelişmekte Olan Ülkeler ve Kamu Politikaları Üzerine”, **Hazine Dergisi**, S:6, Nisan 1997.

DİĞER KAYNAKLAR

www.foreigntrade.gov.tr (Mart 2006)
www.tesev.org.tr (Mart 2006)
www.worldbank.org (Mayıs 2006)
www.hdtm.gov.tr (Mart 2006)
www.igeme.gov.tr (Mart 2006)
www.kosgeb.gov.tr (Mayıs 2006)
www.tdv.org.tr (Nisan 2006)
www.tim.org.tr (Nisan 2006)
www.tcmb.gov.tr (Nisan 2006)
www.die.gov.tr (Mayıs 2006)
www.fbweb.cityu.edu (Mayıs 2006)
www.nkg.die.gov. (Mayıs 2006)
www.tubitak.gov.tr (Haziran 2006)
www.hazine.gov.tr (Mart 2006)
www.inovasyon.org (Mart 2006)
www.most.gov.tr (Mart 2006)
www.unctad.org (Mart 2006)
www.wikipedia.org/wiki/Kore